

**Ministry of Science and Education of
Ukraine**

**Ternopil Volodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University**

*Theory and Practice
of Translation Department*

**Book of Abstracts
International Scientific and Practical Conference
«LINGUACONNECT PRO:
TRANSLATION, INTERPRETING, AND INNOVATIVE
METHODS IN TEACHING THEM»**

organized as a part of the grant project «Conference Interpreting
course for MA students – TNPU – 1st and 2nd semester 2024-2025»
co-funded by
the European Parliament

June 17, 2025

Ternopil, Ukraine

UDC 81`25:005.745
L75

*Recommended for publication by the Academic Council of Ternopil
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Minutes No. 14 dated June 24, 2025)*

Reviewers:

Mykhailo Bilynskyi,

PhD, Full Professor, Head of the Department of English Philology, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Liubov Struhanets,

DSc, Full Professor, Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

Tetiana Khvalyboha,

DSc, Full Professor, Foreign Languages Department, I. Horbachevskyi Ternopil National Medical University, Ukraine

LINGUACONNECT PRO: Translation, Interpreting, and Innovative Methods in Teaching Them: Materials of International Scientific and Practical Conference (Ternopil, Ukraine, June 17, 2025) / under general editorship of Oksana Kutsa. Ternopil: Vektor, 2025. 134 p.

***The authors are responsible for the accuracy of the information provided.
The collection preserves the authors' original style and spelling.***

 CONTENTS

CHAPTER 1. THEORY AND PRACTICE OF INTERPRETATION	8
<i>Дзюбановська Інна Анастасія</i>	
ПЕРСУАЗИВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК ВИКЛИК ПЕРЕКЛАДУ (НА ОСНОВІ ЗАЯВ ДОНАЛЬДА ТРАМПА)	8
<i>Козяревич-Зозуля Ліана</i>	
ОСОБИСТІТЬ УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....	12
<i>Лисиченко Олександр</i>	
ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ АВТОМАТИЧНОГО РОЗПІЗНАВАННЯ МОВЛЕННЯ (ASR) ТА НЕЙРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ОНЛАЙН-УСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	15
<i>Мельничук Юрій</i>	
LINGUISTYLISTIC DIFFICULTIES OF SIMULTANEOUS INTERPRETING ON THE EXAMPLE OF A PRESS CONFERENCE.....	19
<i>Онищук Марія</i>	
CONSECUTIVE INTERPRETING REVISITED: PRACTICAL APPLICATIONS.....	22
<i>Фреїв Христина</i>	
ПРИЙОМИ І СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЗАСОБІВ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ПОЗИТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ МОВЛЕННІ.....	25
<i>Barbosa Diego Mauricio</i>	
LINGUISTIC STRATEGIES FOR SIMULTANEOUS INTERPRETATION FROM PORTUGUESE INTO BRAZILIAN SIGN LANGUAGE: IMPLICATIONS AND REFLECTIONS.....	27
<i>Lourenço Guilherme, Gomes Eduardo Andrade</i>	
FINGERSPELLING IN PORTUGUESE TO BRAZILIAN SIGN LANGUAGE INTERPRETING: AN EXPERIMENTAL STUDY ..	28

CHAPTER 2. CONTEMPORARY CHALLENGES AND PROSPECTS IN TRANSLATION.....	31
<i>Белих Оксана</i>	
ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ ТА ПРИКАЗОК НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	31
<i>Бик Ігор</i>	
ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕРЕКЛАДАЧА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	34
<i>Білінська Любов</i>	
МЕТАФОРИ В АВІАЦІЙНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	38
<i>Давиденко Інна, Літовченко Ярослава</i>	
TRANSLATION: PARATEXTUAL ELEMENTS.....	41
<i>Загородня Людмила</i>	
СТРАТЕГІЇ ТА КРИТЕРІЇ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	43
<i>Змійова Ірина, Шевченко Ірина</i>	
МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД VS. ЛЮДСЬКИЙ ПЕРЕКЛАДАЧ: СПІВПРАЦЯ ЧИ КОНКУРЕНЦІЯ?	46
<i>Козак Софія</i>	
ÜBERSETZUNGSTRANSFORMATIONEN IM DEUTSCHUNTERRICHT: LEXIKALISCH-SEMANTISCHE EBENE	48
<i>Лисецька Наталія</i>	
BESONDERHEITEN DER KORREKTUR LITERARISCHER TEXTE IM PROZESS DER ÜBERSETZUNG AUS DEM DEUTSCHEN INS UKRAINISCHE UND AUS DEM UKRAINISCHEN INS DEUTSCHE	51
<i>Макарська Євгенія</i>	
БАГАТОЗНАЧНІСТЬ І ПЕРЕКЛАД: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	54
<i>Мелько Христина</i>	
TRANSLATION STRATEGIES FOR IT TERMINOLOGY	56
<i>Мізік Андрій, Толочин Михайло</i>	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВИКЛИК І ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ	59

<i>Пасічник Наталія</i>	
СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ.....	61
<i>Римяк Ірина</i>	
LA DIMENSION PRAGMATIQUE DANS LA TRADUCTION DES ACTES PUBLICS	64
<i>Рудов Євгеній</i>	
МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД – ІНСТРУМЕНТ ЧИ ЗАМІНА ПЕРЕКЛАДАЧА?	66
<i>Фарафонова Аліна</i>	
ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ГЛЯДАЦЬКОЇ РЕЦЕПЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ АВДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ	71
<i>Чернявська Олена</i>	
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ.....	72
<i>Чумак Галина, Ваврів Ірина</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕНОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЯ КІНОДІАЛОГІВ.....	76
<i>Чурсіна Людмила</i>	
НЕОЛОГІЗМ «TRADUCTIQUE» ТА ЙОГО ПОНЯТІЙНИЙ ДІАПАЗОН У ФРАНКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	79
<i>Hoyte-West Antony</i>	
BRIEF REMARKS ON TRANSLATION IN THE TRINIDADIAN PUBLIC SPACE.....	82
<i>Maslova Tetiana</i>	
ENERGY INDUSTRY DOMAIN OF EU TERMINOLOGICAL MANAGEMENT SYSTEM	86
<i>Tsepeniuk Tetiana</i>	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TRANSLATION: A TRANSFORMATIVE FORCE IN GLOBAL COMMUNICATION	89

CHAPTER 3. THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS OF INNOVATIVE METHODS OF TEACHING TRANSLATION AND INTERPRETATION 92

Заболотна Марта

ПІДГОТОВКА УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ЄС..... 92

Змійова Ірина, Паненко Інна

КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА У ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: НОВІ ВИКЛИКИ У НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ .. 94

Іванишин Наталія

ПРОЄКТНА РОБОТА У КУРСІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ 97

Кравець Світлана

ІННОВАЦІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЛЕКСИЧНИХ ПАР: ІНТЕГРАЦІЯ ВПРАВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ..... 100

Криницька Катерина

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ 103

Швець Наталія

ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ НАД ПЕРЕКЛАДОМ..... 106

Dyachuk Nataliya

CINEMATIC INSIGHTS: EMPLOYING MODERN FILMS TO TEACH ETHICS AND PROFESSIONAL CONDUCT IN INTERPRETER AND TRANSLATOR TRAINING 108

Ivakhnenko Antonina

TEACHING SIMULTANEOUS INTERPRETATION ONLINE IN THE WARTIME: KHARKIV EXPERIENCE 116

Ivashchuk Anton

MÉTHODOLOGIE DE L'ENSEIGNEMENT DE LA TRADUCTION MÉDICALE AUX ÉTUDIANTS SANS FORMATION MÉDICALE: DÉFIS ET SOLUTIONS 118

Karanevych Mariana, Ivantsiv Oryslava

DEVELOPING SIGHT TRANSLATION COMPETENCE:
INSTRUCTIONAL TECHNIQUES AND BEST PRACTICES 121

Kutsa Oksana

A DIACHRONIC PERSPECTIVE OF CONFERENCE
INTERPRETER EDUCATION WITHIN THE FRAMEWORK
OF UKRAINE'S EU INTEGRATION: A CASE STUDY OF
TNPU (2003–PRESENT) 125

Verhun Laryssa

TEACHING TRANSLATION TO STUDENTS OF
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS: CHALLENGES
AND CONSIDERATIONS..... 129

Yanyshyn Olha

EVOLVING TRANSLATOR COMPETENCIES: STRATEGIC
ALIGNMENT WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT
GOALS AND THE EUROPEAN MASTER IN
TRANSLATION AMIDST CONFLICT 131

CHAPTER 1

THEORY AND PRACTICE OF INTERPRETATION

ПЕРСУАЗИВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК ВИКЛИК ПЕРЕКЛАДУ (НА ОСНОВІ ЗАЯВ ДОНАЛЬДА ТРАМПА)

Інна Анастасія Дзюбановська

*Аспірантка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Дипломатична арена видозмінюється з небаченою раніше швидкістю, ламаючи усталені традиції та багатовікові норми поведінки. І поки ЗМІ намагаються провести причинно-наслідкові зв'язки, шукаючи «винних» серед популістів при владі, різких геополітичних змін та запиту на новий вид міжнародних відносин від молодого покоління виборців, перекладачі незмінно несуть ношу комунікаційних «містків», балансуючи між адекватністю перекладу, протокольними вимогами та потенційними наслідками гучних заяв представників влади. Зважаючи на особливості мови дипломатичного дискурсу, розглядаємо його як самостійний особливий тип дискурсу, що уможливується виключно в межах прямої чи опосередкованої міжнародної та міжкультурної комунікації. В межах цієї розвідки робочим визначенням вважаємо визначення української дослідниці Н. Кащишин за яким дипломатичний дискурс – «це відображення на рівні мовних одиниць інституту дипломатії та міжнародної комунікації [3, с. 73]». Українська дослідниця А. Чеберяк визначає персуазивність як «одну з функціонально-прагматичних характеристик тексту, особливу стратегію, в якій тісно переплетені переконання, навіювання, маніпуляція для реалізації його функції впливу [7, с. 65]». В рамках дипломатичного дискурсу персуазивність виступає чи не ключовою комунікативною стратегією, майстерність володіння якою постає головною передумовою успішного ведення переговорів.

Очевидно, що персуазивність заяв Д. Трампа важко переоцінити, тим паче зважаючи на напружені стосунки між США та КНР, хиткі взаємини з Україною та бажання очільника США співпрацювати з рф. Друга каденція Трампа триває всього декілька місяців, але контroversійність та резонансність його заяв перевищують епатажність перших п'яти років на посаді президента США. Він також б'є рекорди з тривалості промов та навіть кількості слів і всього за кілька тижнів його президенства офіційний Вашингтон вирішив найняти більше стенографістів, щоб впоратися із навантаженням [4]. На додачу, теперішньому очільнику США емоційності та експресивності у висловлюваннях точно не бракує, тож для перекладачів робота з текстами промов та заяв 47-го президента США стає справжнім викликом.

Мабуть, однією із найгучніших подій в дипломатичному світі стала сварка Трампа та Зеленського в Білому домі, де перший заявив: *“You're gambling with lives of millions of people, you're gambling with World War III”* [9]. В українських ЗМІ зустрічаємо такі переклади: *«Трамп зазначив, що Зеленський «ризикуює життями мільйонів людей» і грається з вогнем, провокуючи Третю світову війну [5]»; «Ви граєте життями мільйонів людей. Ви граєте в карти з Третьою світовою війною [6]»*. Слово **gamble** найчастіше використовують в контексті азартних ігор, а також ризику та високих ставок. Воно точно є експресивно забарвленим, проте у вихідному тексті несе конотацію ризику Третьої світової. Український переклад дещо загострює і без того напруженість розмови, підкреслюючи перекладання відповідальності за початок Третьої світової на Україну в особі Зеленського. Окрім того, другий варіант перекладу викривляє зміст фрази Трампа роблячи Третю світову не ймовірним наслідком «гри», а однією з «гравців». З перспективи персуазивності більш вдалим перекладом вважаємо фразу *У Вас на кону життя мільйонів людей і Ви ризикуєте втратити в Третю світову* (переклад наш – І. А. Д.).

Загалом, в процесі суперечки Трамп часто вдавався до порівняння війни з азартною грою, що беззаперечно здійснює сильний вплив на реципієнтів, до того ж кардинально різний на американську, світову, європейську та українську аудиторії. Президент США каже: *“You've allowed yourself to be in a very bad position. You don't have the cards right now [9]”*. В перекладі читаємо: *«Ви не в сильній позиції, у не дуже вигідній від початку війни. Ви не у відповідних умовах. Ви не*

маєте на руках козирів [1]»; «Трампа сказав, що Зеленський «не у хорошому становищі» та «не має карт» [2]». При перекладі першої частини фрази очільника США українські ЗМІ вдалися до антонімічного перекладу, що значно пом'якшує сказане Трампом. Використовуючи слова з негативною конотацією він намагається підкреслити непрофесійність Зеленського, наголошуючи, що такий стан – прямий наслідок його дій та рішень. Адекватним перекладом вважаємо такий: «Ви самі поставили себе в таке жахливе становище». А от рішення перекласти *the cards* як *козирі*, вважаємо особливо вдалим, адже цей варіант зберігає смисловий вплив на українську аудиторію, а також більш доречний в переносному значенні в контексті дипломатичного дискурсу.

Однією із визначних рис комунікації Трампа є самовихваляння та вивищування своїх досягнень, а також висвітлення Америки як передової і чи не всемогутньої наддержави – суголосся гасла Трампа MAGA (Make America Great Again). Попри різне ставлення до такого стилю комунікації, цей фактор важливо враховувати при здійсненні перекладу заяв теперішнього очільника США. Під час зустрічі з Зеленським він неодноразово наголошував на важливості Америки як партнера України, американської допомоги, а також неодноразово стверджував, що він особисто міг значно вплинути на перебіг повномасштабного вторгнення росії в Україну. Відтак, в процесі сварки він перелічує різні види наданої Україні допомоги і, як підсумок, ми чуємо таку фразу: “*If you didn't have our military equipment, this war would have been over in two weeks [9]*”. Серед українських перекладів знаходимо такі: «Якби у вас не було нашої військової допомоги, ця війна закінчилася б через два тижні [1]»; «Якби не наша зброя, ця війна закінчилася б за два тижні [6]»; «Якби не наша зброя, ця б війна одразу закінчилася б, упродовж двох тижнів [8]». Ця фраза чи не найбільше тригерить українську аудиторію, яка вже 4 рік живе у воєнному стані і для якої за кожним днем спротиву стоїть не одне українське життя, тому емоційної складової впливу вона досягнула, але смислове навантаження було, на нашу думку, дещо втрачене. Як самостійне речення, переклад можна вважати дослівним та адекватним, але без контексту загальна експресивність втрачається, а тому вважаємо, що доречно було б перекласти так: *Без нашої зброї ви б не протрималися і двох тижнів* (переклад наш – І. А. Д.).

Попри те, що ДД є чітко регламентованим, а дипломатичні події часто відбуваються за попередньо узгодженим сценарієм, важливо пам'ятати, що будь-які відхилення від плану дій, а часом і доволі звичні фрази можуть мати неабиякий підтекст та зашифровані послання. Саме тому персуазивність дипломатичного дискурсу несе одне з найвагоміших значень при здійсненні перекладу. В цьому вбачаємо перспективу його подальших досліджень, а запит від широкого загалу на краще розуміння міжнародної та міжкультурної комунікації підтверджує важливість досліджень стратегій, спрямованих на здійснення впливу на цільову аудиторію.

Список використаних джерел

1. «Ви хоч раз сказали дякую?» Як посварилися Трамп, Венс і Зеленський. *BBC news Україна: веб сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c871pxn7wn8o> (дата звернення: 29.05.2025).*
2. Зеленський при камерах посперечався із Трампом і Венсом. *Українська Правда: веб сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/02/28/7500706/> (дата звернення: 29.05.2025).*
3. Каццишин Н. Є. До проблем виокремлення дипломатичного дискурсу. *Science and Education a New Dimension. Philology, IV(21), Issue: 98, 2016. С. 72 – 75.*
4. Трамп говорить так багато, що стенографісти Білого дому не встигають — АР. *Суспільне новини: веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/amp/937125-tramp-govorit-tak-bagato-so-stenografisti-bilogo-domu-ne-vstigaut-ar/> (дата звернення: 28.05.2025).*
5. Трамп заявив, що Зеленський «грає з життями мільйонів людей». *Антикор портал: веб сайт. URL: https://antikor.com.ua/articles/754134-tramp_zajavil_cho_zelenskij_igraet_s_hiznjami_millionov_ljudej (дата звернення: 29.05.2025).*
6. Трамп, Зеленський і Венс посперечались в Овальному кабінеті в присутності ЗМІ. *Interfax Україна інформаційне агентство: веб сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1051946.html> (дата звернення: 29.05.2025).*
7. Чеберяк А. М. Лінгвостилістичні та комунікативно-прагматичні особливості реалізації стратегії персуазивності у текстах відкритих листів. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. №58. С. 65 – 72.*
8. Якби не зброя від США, війна в Україні закінчилася б за два тижні — Трамп. *Нromadske: веб сайт. URL: <https://hromadske.ua/viyna/240590-iakby-ne-zbroia-vid-ssha-viyna-b-zakinchylas-za-dva-tyzni-tramp> (дата звернення: 29.05.2025).*

9. *Trump and Zelensky in the Oval Office*. REV: веб сайт. URL: <https://www.rev.com/transcripts/trump-and-zelensky-in-the-oval-office> (дата звернення: 28.05.2025).

ОСОБИСТІТЬ УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Ліана Козяревич-Зозуля

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови

Київський національний лінгвістичний університет

Київ, Україна

Переклад є важливою цариною міжкультурної комунікації, а перекладач постає ключовою постаттю в цьому важливому процесі. Стрімкий розвиток технологій, глобалізації та динамічні зміни у професійних стандартах зумовлюють виникнення нових викликів, які впливають не лише на професійні компетенції, а й на особистість перекладача.

Перекладач — не просто транслятор текстів з однієї мови на іншу, а культурний посередник, який інтерпретує зміст з урахуванням контексту, соціальних норм та лінгвістичних нюансів [1, с. 24]. Його особисті характеристики, такі як емпатія, креативність, критичне мислення та емоційний інтелект, впливають на якість перекладу.

Окреслимо виклики сьогодення, які детермінують розвиток і становлення професійної особистості перекладача. По-перше, цифровізація та автоматизація у вигляді штучного інтелекту і нейромереж значно покращують машинний переклад, проте вони не можуть повністю замінити людський фактор. Відповідно, перекладач має адаптуватися до нових технологій, використовуючи їх як інструмент, а не конкурент. Нейромережі значно змінили сферу перекладу, зробивши його швидшим та точнішим. Сучасні моделі перекладу, такі як Google Translate та DeepL, використовують нейромережі для аналізу контексту та стилю тексту. Нейромережі здатні автоматично розпізнавати граматичні та семантичні особливості мов, що покращує якість перекладу. Крім того, новітні алгоритми можуть передавати не лише зміст, а й емоційну тональність тексту. Отже, нейромережі вже стали незамінним

інструментом у перекладі, але людський фактор залишається важливим для збереження точності та культурної адаптації. По-друге, мультилінгвізм та міжкультурна комунікація викликають потребу в перекладачах [4, с. 33], здатних працювати з кількома мовами та розуміти культурні особливості. Вільне володіння мовами та розширення знань у сфері міжнародних відносин є важливим викликом для перекладачів-професіоналів. По-третє, психологічне навантаження, пов'язане з постійним контактом із складними текстами, відповідальністю за точністю перекладу, дедлайнів, що можуть спричиняти професійне вигорання перекладача. Тому самоорганізація та навички управління стресом є ключовими для підтримки ментального здоров'я перекладача.

У цьому зв'язку, до перекладача висуваються вимоги стосовно:

1) когнітивних навичок та інтелектуальної гнучкості.

Перекладач повинен мати високий рівень когнітивної гнучкості, тобто здатність швидко адаптуватися до нової інформації та змінювати спосіб мислення відповідно до контексту. Це охоплює:

а) аналітичного мислення — розуміння глибинного значення тексту, розпізнавання тонкощів та імпліцитних смислів.

б) критичного мислення — здатність оцінювати джерела інформації, розрізняти факти і суб'єктивні думки.

в) творчого мислення — адаптація текстів так, щоб вони відповідали культурному середовищу цільової мови.

2) емоційного інтелекту та комунікативних навичок.

Перекладач виступає посередником між культурами, а тому має мати глибоке розуміння емоцій. Зазначимо важливі аспекти емоційного інтелекту перекладача: емпатія — здатність розуміти почуття і мотиви автора тексту або учасників живого діалогу [2, с. 13]; комунікабельність — вміння ефективно взаємодіяти з клієнтами, редакторами, іншими перекладачами [2, с. 10]; стресостійкість — робота з обмеженими дедлайнами та високою відповідальністю [2, с. 11].

3) етичних та професійних цінностей

Професійна етика відіграє ключову роль у діяльності перекладача [3, с. 6]. Основні аспекти етики професійної діяльності перекладач є: - дотримання конфіденційності — перекладач часто працює з приватними або важливими документами; - об'єктивність та неупередженість — перекладач не повинен вносити власні

упередження у текст; - самоорганізація та дисципліна — дотримання термінів, якість роботи та відповідальність перед клієнтом.

4) адаптивності та технологічної грамотності

Сучасний перекладач має володіти новітніми технологіями для покращення ефективності роботи, а саме: використання CAT-інструментів (*computer-assisted translation*) для пришвидшення процесу та узгодженості термінології; знання машинного перекладу та його редагування (*post-editing*); розвиток навичок у SEO, локалізації та UX-перекладі, що дедалі стають популярними у сфері контенту.

Отже, сучасний перекладач — це не просто знавець мов, а багатогранний фахівець. Це конкурентоспроможна особистість, яка поєднує аналітичні, комунікативні, етичні та технологічні навички. Здатність до швидкої адаптації, глибоке розуміння тексту, емоційний інтелект і професійна етика є ключовими чинниками успішності в цій галузі.

Список використаних джерел

1. Іваницька М. Л. *Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах: монографія*. Чернівці : Книги—XXI, 2015. 604 с.
2. *Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П. П. Горностая*. — К.: Рута, 2001. — 320 с.
3. Ghosh A. *The translator's style. Translation Today*. 2004. Vol. 1(1). P. 154–162
4. Saldanha G. *Translator style: methodological considerations. The translator*. 2014. Vol. 17(1). P. 25–50.

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ АВТОМАТИЧНОГО РОЗПІЗНАВАННЯ МОВЛЕННЯ (ASR) ТА НЕЙРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ОНЛАЙН-УСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олександр Лисиченко

аспірант кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови

Київський національний лінгвістичний університет

м. Київ, Україна

Стрімке зростання обсягів мультилінгвального контенту та інтенсивний розвиток технологій штучного інтелекту зумовлюють підвищену потребу в автоматизованих системах онлайн-перекладу усного мовлення. Технології автоматичного розпізнавання мовлення (ASR) дозволяють здійснювати трансформацію аудіосигналу в текстову форму, яка в подальшому підлягає обробці за допомогою систем нейронного машинного перекладу (NMT). Синергія цих компонентів створює передумови для реалізації майже миттєвого багатомовного усного перекладу. Сьогодні системи ASR активно застосовуються у віртуальних помічниках, автоматизованих сервісах підтримки користувачів, а також для створення транскрипцій освітніх матеріалів [1]. У свою чергу, NMT-системи демонструють високі показники точності перекладу у різноманітних мовних парах. Інтеграція ASR і NMT у режимі реального часу відкриває широкі перспективи для розвитку онлайн-сервісів усного перекладу, водночас висуваючи низку складних технічних завдань. Проаналізовано теоретичні засади такої інтеграції, сучасний стан відповідних технологій і платформ, окреслено ключові проблеми та визначено перспективні напрями подальшого розвитку.

Архітектурно інтеграцію ASR і NMT зазвичай здійснюють у каскадному режимі: спочатку ASR-система розпізнає живий мовний сигнал і генерує текст, потім NMT-модель перекладає цей текст іноземною мовою. У такому «каскадному» підході підвищується складність системи та є ефект накопичення помилок (помилка ASR посилює помилку перекладу). Альтернативою є прямий (end-to-end) підхід, коли єдина нейронна модель без проміжної структури формує переклад на основі акустичних характеристик вхідного сигналу [2]. Пряма модель має меншу архітектурну складність і меншу втрату інформації, але потребує великих корпусів (large corpora) мовлення з

розміченим перекладом. Сучасні ASR-системи використовують глибині нейромережі (як приклад, Conformer, Wav2Vec 2.0 тощо), а NMT – трансформери з автоагресивним декодером. Інтегровані моделі, зокрема SeamusM4T та Whisper, здатні виконувати декілька задач одночасно — автоматичне розпізнавання мовлення, машинний переклад і генерацію усного мовлення (Github, 2025). Якість роботи нейронних систем машинного перекладу (NMT) істотно залежить від якості вхідного тексту: наявність орфографічних помилок, відсутність пунктуації або інші дефекти в транскриптах, сформованих системами ASR, можуть суттєво знижувати точність перекладу. У зв'язку з цим однією з актуальних проблем є підвищення стійкості моделей NMT до «шумних» вхідних даних. Незважаючи на це, каскадна архітектура, яка передбачає послідовну обробку мовлення через ASR і NMT, залишається домінантною у промислових застосуваннях. Водночас у наукових дослідженнях активно розробляються прямі (end-to-end) моделі та їх гібридні варіанти, орієнтовані на реалізацію синхронного перекладу.

Серед відкритих рішень асоціюються моделі OpenAI Whisper та її розвиток WhisperX – багатомовні нейронні ASR, навчені на великих корпусах розмовної мови [3]. Whisper є загального призначення: вона виконує як транскрипцію мовлення, так і автоматичний переклад, адже має внутрішній модуль перекладу. Це дозволяє використовувати Whisper у каскаді ASR+NMT чи навіть як єдину модель для деяких мовних задач. Ще одним перспективним інструментом є модель SeamlessM4T від Meta: мультимодальний транслятор, що об'єднує ASR, переклад і синтез мовлення для майже 100 мов [4]. SeamlessM4T підтримує розпізнавання мови, переклад мовлення в текст, переклад мовлення в мовлення і текстовий переклад, суттєво поліпшуючи узгодженість і знижуючи затримки у порівнянні з окремими етапами. На рівні дослідницьких розробок запропоновано моделі neural transducers для одночасного ASR і перекладу: наприклад, LAMASSU [7] демонструє єдиний потоковий трансдюсер, який одночасно виконує розпізнавання та переклад, стискаючи розмір моделі без втрати якості.

В онлайн-усному перекладі виникає кілька основних проблем. По-перше, фонетичні спотворення та варіанти вимови можуть призводити до хибних транскрипцій. Наприклад, помилкове розпізнавання подібно звучних слів (омофонів) чи втрати кінцевих

звуків типу редукції в українській або недодувних приголосних у англійській зменшують якість ASR. По-друге, шумове забруднення (фон, гул, перешкоди у записі) істотно погіршує розпізнавання. По-третє, акценти та діалекти: якщо ASR-модель навчена на стандартній вимові, сильний регіональний акцент знижує точність. Четвертою проблемою є затримки обробки. Забезпечення онлайн-перекладу в режимі реального часу вимагає мінімізації затримок у передачі результату: як системи розпізнавання мовлення, так і нейронного машинного перекладу повинні функціонувати з високою швидкістю обробки. Проте прагнення скоротити затримку шляхом передчасного запуску перекладу — за відсутності повного мовного контексту — часто супроводжується погіршенням якості результату [5]. Крім того, однією з ключових проблем залишається обмежена доступність релевантних даних: для багатьох мов, доменів і комунікативних ситуацій бракує великих корпусів пар «мовлення–переклад» у режимі реального часу. За відсутності таких спеціалізованих наборів даних моделі демонструють низьку здатність до адаптації у задачах прямої міжмовної інтерпретації.

Інтегровані ASR+NMT-системи мають значний потенціал у реальному часі. В освіті вони можуть стати важливими інструментами для мультимовної освіти: автоматично субтитрувати лекції іноземною мовою або допомагати студентам розуміти викладача їхньою рідною мовою. Розширення доступності навчання, особливо у великих університетах, потребує саме таких технологій. В науковій співпраці на міжнародних нарадах і симпозіумах система автоматичного перекладу може дозволити дослідникам дивитися доповіді інших мов без затримки, полегшуючи обмін знаннями. В дипломатії вже є спроби застосувати автоматичний переклад для багатомовних дебатів. Зокрема, потужні каскадні системи уже тестувались на реальних дебатах Європарламенту [6]. Це демонструє, що штучний інтелект може підсилити чи доповнити живих синхронних перекладачів у політичних чи ділових дискусіях. AI-переклад дозволяє багатомовним онлайн-заходам працювати без перекладачів-посередників – наприклад, платформи (KUDO, Interprefy тощо) вже використовують механізми ASR+NMT для створення субтитрів і голосових перекладів у реальному часі. Загалом, система SimulST спрямована на забезпечення «швидкого і

плавного перекладу» у реальному часі, що особливо корисно для розмов, відеоконференцій і швидкої комунікації.

Таким чином, інтегровані системи, що поєднують автоматичне розпізнавання мовлення (ASR) та нейронний машинний переклад (NMT), становлять перспективний напрям у подоланні мовних бар'єрів у сфері синхронного онлайн-перекладу усного мовлення. Результати сучасних досліджень свідчать про те, що каскадні архітектури ASR+NMT вже досягають рівня якості, порівнюваного з прямими (end-to-end) моделями мовлення-перекладу. Водночас зберігається низка критичних викликів, зокрема: необхідність підвищення робастності моделей до акустичних шумів, варіативних акцентів і спотворень сигналу; оптимізація архітектур із метою зменшення латентності; а також розширення багатомовних корпусів для ефективного навчання моделей. Подальший поступ у цій галузі пов'язаний з інтеграцією великих мовних моделей (LLM) для постредагування помилок ASR, застосуванням адаптивних стратегій інференсу та навчанням на мультизадачних наборах даних. Очікується, що такі системи матимуть усе ширше практичне застосування в освітніх, наукових, дипломатичних і бізнес-контекстах, забезпечуючи оперативну та якісну багатомовну комунікацію в режимі реального часу.

Список використаних джерел

1. *Benchmarking open source and paid services for speech to text: an analysis of quality and input variety* / A. Ferraro et al. *Frontiers in Big Data*. 2023. Vol. 6. DOI: 10.3389/fdata.2023.1210559
2. Bentivogli L., Cettolo M., Gaido M., Karakanta A., Martinelli A., Negri M., Turchi M. *Cascade versus direct speech translation: Do the differences still make a difference?* // *ACL-IJCNLP 2021: Proceedings of the 59th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics and the 11th International Joint Conference on Natural Language Processing*. Association for Computational Linguistics, 2021. С. 2873–2887. DOI: 10.18653/v1/2021.acl-long.224
3. *GitHub – openai/whisper: Robust Speech Recognition via Large-Scale Weak Supervision*. GitHub. URL: <https://github.com/openai/whisper>
4. *Introducing SeamlessM4T, a Multimodal AI Model for Speech and Text Translations*. Meta Newsroom. URL: <https://about.fb.com/news/2023/08/seamlessm4t-ai-translation-model/#:~:text=Today,%20we're%20introducing%20SeamlessM4T,%20the,SeamlessM4T%20supports>
5. Liu X., Hu G., Du Y., He E., Luo Y. F., Xu C., Xiao T., Zhu J. *Recent Advances in End-to-End Simultaneous Speech Translation* // *Proceedings of the 33rd*

International Joint Conference on Artificial Intelligence (IJCAI-24) : Survey Track. 2024. C. 8136–8144. URL: <https://www.ijcai.org/proceedings/2024/0900.pdf>

6. Pérez-González-de-Martos A., Iranzo-Sánchez J., Giménez Pastor A., Jorge J., Silvestre-Cerdà J.-A., Civera J., Sanchis A., Juan A. *Towards Simultaneous Machine Interpretation // Interspeech 2021: Proceedings of the Annual Conference of the International Speech Communication Association. 2021. C. 2277–2281. DOI: 10.21437/Interspeech.2021-201*

7. Wang P., Sun E., Xue J., Wu Y., Zhou L., Gaur Y., Liu S., Li J. *LAMASSU: A Streaming Language-Agnostic Multilingual Speech Recognition and Translation Model Using Neural Transducers // Interspeech 2023: Proceedings of the Annual Conference of the International Speech Communication Association. 2023. C. 57–61. DOI: 10.21437/Interspeech.2023-2004*

LINGUISTYLISTIC DIFFICULTIES OF SIMULTANEOUS INTERPRETING ON THE EXAMPLE OF A PRESS CONFERENCE

Юрій Мельничук

асистент кафедри лінгвістики та перекладу

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Simultaneous interpretation is a form of oral translation that takes place nearly at the same time as the speaker's delivery. In this process, the interpreter listens to the speaker while concurrently conveying the message in another language for the audience. This method is commonly used at international conferences, meetings, press briefings, and other public events where participants speak different languages.

Simultaneous interpretation has several defining features. One of the key characteristics is simultaneity: the interpreter translates almost in real time, processing and analyzing the speaker's message while delivering it in another language. This process requires the use of specialized equipment, such as headphones, microphones, and interpretation booths, which help improve sound clarity and support the interpreter's performance [2].

Another important aspect is the interaction between the interpreter and the speaker. During the speech, interpreters may use gestures and non-verbal cues to maintain effective communication. The work also demands a high level of concentration, mental endurance, and advanced language skills. Because of the fast pace of the speaker's delivery, interpreters often

rely on short phrases to keep up and ensure timely translation. Additionally, they may use short notes and keywords to help retain the logical structure of the message and ensure coherent interpretation [3].

To carry out a practical analysis of the features and challenges of simultaneous interpretation, the press conference held by U.S. President Joe Biden on May 21, 2023, was selected. This event took place after the Group of Seven (G7) leaders' summit in Hiroshima and was broadcast live by the Ukrainian branch of the Voice of America television and radio company, with simultaneous interpretation into Ukrainian.

The analysis focuses on the content of President Biden's speech and its simultaneous interpretation into Ukrainian, as delivered by journalists of the Voice of America Ukrainian service.

Please have a seat. I don't think there's enough press here.

Well, good evening, everyone. Before turning to the important work we accomplished here at the G7, I want to take a few minutes addressing the budget negotiations that I'm heading back home to — to deal with.

Before I left for this trip, I met with all four congressional leaders, and we agreed the only way to move forward was on a bipartisan agreement.

And we've — I've done my part. We put forward a proposal that cuts spending by more than a trillion dollars, and on top of the nearly \$3 trillion in deficit reduction that I previously proposed through the combination of spending cuts and new revenues [4].

Simultaneous translation text:

Будь ласка, сідайте, а що тут багато преси?

Доброго вечора, перед тим як сказати про важливу роботу, яку ми зробили в групі семи, як я хочу наголосити на тих переговорах, які я веду вдома. Перед тим, як я пішов, приїхав сюди, я провів переговори з лідерами Конгресу. Я сказав, що я висунув свою пропозицію зменшити видатки на три трильйони доларів. Я раніше запропонував комплекс підходів з нових бюджетних обмежень [1].

The analysis of the simultaneous interpretation of President Joe Biden's May 21, 2023, press conference highlights both strengths and areas for improvement. The translation effectively conveys the overall content, main ideas, and logical structure of the speech. However, it lacks expressiveness in tone and emotional nuances, such as irony or emphasis, and could benefit from greater attention to detail, particularly with numbers.

The interpreter employed several strategies to ensure clarity and audience comprehension, including literal translation, simplification, paraphrasing, adding contextual information, and emphasizing key points. Overall, the interpretation was successful in delivering the core message but could be improved by more accurately reflecting the speaker's tone and emotional intent.

So, the analysis shows that the interpretation effectively conveyed the main content and logical flow of the speech. However, it lacked expressiveness in tone and emotions, and could improve in accuracy with details such as numbers. The interpreter used strategies like literal translation, simplification, paraphrasing, adding context, and emphasizing key points to maintain clarity and audience understanding.

References

1. Сайт Голос Америки Українською. Прес-конференція президента США Джо Байдена за підсумками саміту лідерів країн «Групи семи» в Хіросімі. URL: <https://www.holosameryky.com/a/joe-biden-prs-konferentsiya-g7-nazhyvo-z-pereklaadom-ukrayinskoyu/7102432.html>

2. Delisle J. , Woodsworth J. *Translators through History*. Amsterdam: John Benjamins. URL: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/Dialnet-DelisleJeanAndWoodsworthJudithEdsTranslatorsThroug-4925566.pdf>

3. Flerov C. *On Comintern and Hush-a-Phone: Early history of simultaneous interpretation equipment*. URL: https://aiic.org/document/893/AIICWebzine_2013_Issue63_5_FLEROV_On_Comintern_and_Hush-a-Phone_Early_history_of_simultaneous_interpretation_equipment_EN.pdf

4. *Remarks by President Biden in a Press Conference*. May 21, 2023. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/05/21/remarks-by-president-biden-in-a-press-conference/>

CONSECUTIVE INTERPRETING REVISITED: PRACTICAL APPLICATIONS

Марія Онищук

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства і перекладу*

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

In consecutive interpreting (CI), a speaker pauses during their speech to give an interpreter time to provide a translation of everything said up to that point. The practitioners consider this type of interpreting the most difficult. They take into consideration the commitment to interpret all the provided content, as well as to ensure the linguistic accuracy of the message conveyed.

Being utterly comprehensive, CI encompasses time-consuming preparation in combination with the stress caused by the need to process loads of information and use adequate terminology in the process. Moreover, for CI, the development of preparation and research skills in various domains appears pivotal. Among the consecutive interpreting skills, preparation occupies a paramount role. The former, according to the distinguished expert in consecutive interpreting A. Gillies (2019), can be approached from three angles: general knowledge, topic preparation, and language activation [1, p. 69].

General knowledge deals with a sort of ongoing preparation, habitual practicing regardless of the upcoming assignment [4, p. 109]. It resembles the background against which each speech is played out, remaining an essential foundation, on which to build up the interpreter's more specific topic-based preparation [1, p. 70]. However, general knowledge is slow to acquire, and by the nature of our work, interpreters can develop extremely broad and eclectic general knowledge. Some strategies are suggested below:

(1) *WHAT'S IN A NAME*. Objects and spaces around the town are named, containing historical figures and events. Do you know who that person is, or was, or what that event is? Do the internet research and find out.

(2) *RE-INTRODUCING CONTEXT*. One person presents a newspaper headline. The others must then expand on the headline by adding in as

much historical and contextual information as they can think of and by making explicit anything that is implicit.

(3) *GIVING PRESENTATIONS* to other students about subjects that you have learned about. It will help structure the information in your mind and can be used as short speech material for interpreting exercises as well [2, p. 787].

Topic preparation. In consecutive interpreting, topic preparation serves several purposes. Firstly, to build on the general knowledge you have of the subject of today's meeting or class with more detailed and/or semi-technical knowledge so that you understand the speeches you will hear both conceptually and linguistically [1, p. 73]. Hearing familiar information will reduce the effort as well as stress levels and facilitate memory span during reproducing speeches. Noteworthy, preparation also enhances terminology activation and contextual information processing.

Preparation strategies: Consulting several sources has the advantage of repetition; it is actually very helpful. It shows you what is most relevant because that is what will be repeated in different sources, suggests several options to enhance better understanding, and promotes activation.

Vocab lists and glossaries: Glossaries and word lists appear as a by-product, compiling of which is targeted at understanding the topic and having knowledge and terms at our mental fingertips so we can interpret better [1, p. 75]. Both of them can serve as a reference or help with preparation the next time you cover the same topic.

Activation. Repetition, coming back to the source text and your notes repeatedly, will help you remember and recall the terms you need by driving them towards your active knowledge centre. Some strategies are suggested below:

(4) Read a number of source texts related to the topic in annotatable format (e.g. pdf or paper format). Highlight but do not look up or note down terms and expressions that are important in this context and unknown topic-related terminology. Highlight major substantive declarations and explanations in a different colour. Then for each text, do the following, one at a time.

(5) Look up any unfamiliar highlighted terms. Note down the translations on the document itself (paper or pdf), not elsewhere.

(6) Read only the highlighted substantive declarations.

(7) Test yourself on the translations of highlighted terms – important terms and unknown terminology and ideally in collocation. (This has the advantage of testing in context, unlike merely using the vocabulary lists)

Context preparation and repetition: For the purposes of recall and activation, it is probably better to write out terminology by hand rather than copy and paste or type [3, p. 1159; 4, p. 109].

Brainstorming: The most useful contribution to the interpreting process is to recall and repeat – and thereby activate language and contextual information you came across during preparation. A. Gilles advises using brainstorming without a pen or computer/tablet, for writing, typing or researching everything you hear slows down a brainstorming session enormously and therefore impedes activation [1, p. 78]. Instead, brainstorm orally and only write things down at the end. The writing stage then becomes a further repetition of the expressions brainstormed, which will further promote activation. Some strategies are suggested below:

(8) *IMPROVISE SPEECHES FROM PREPARED INFORMATION (ACTIVATION)*

Take a topic prepared by everyone, and on which you have read a good deal of material. Improvise a short introduction to the subject.

(9) *ANTICIPATE WHAT THE SPEAKER IS GOING TO SAY*

Before the speaker starts giving their speech, ask the interpreter(s) to pretend to be the speaker and improvise a speech for a minute, based on what they know about the speaker and the topic.

(10) *SYNONYM ASSOCIATION*

Play word association games with your fellow students in your active languages. One person says a word; a second must offer a synonym or associated word as quickly as possible.

To sum it up, the list of activities is open and can be extended upon demand. To become a competent consecutive interpreter, you need to interpret a lot; get a lot of feedback on that interpreting; and act on that feedback. Taking into consideration a number of trainees, various strategies might be implemented to enhance the interpreting facility, improve translation performance and supply quality interpretation services.

References

1. Gillies, A. (2019). *Consecutive Interpreting. A Short Course*. London. Routledge, 270 p. <https://doi.org/10.4324/9781315648972>

2. Kremer, B. (2005) *Réflexions d'un praticien sur une étape de la formation des interprètes de conférence: approche méthodologique et pédagogique*. *Meta* 50, pp.785–794.

3. Mueller, P., & Oppenheimer, D. (2014) *The Pen Is Mightier than the Keyboard*. *Psychological Science* 25 (6), pp.1159–1168.

4. Ouvrard, G. (2014) *Les principaux aspects pratiques de la mission d'interprétation consecutive officielle*, *Traduire* 230, pp.108-124. Online. Available <https://doi.org/10.4000/traduire.639>

ПРИЙОМИ І СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЗАСОБІВ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ПОЗИТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Христина Фреїв
перекладач-фрілансер
м. Тернопіль, Україна

Серед культурних чинників, що впливають на процес перекладу, ввічливість є одним із основних. Варто пам'ятати, що кожна мова має свої особливості, тому їх знання вкрай необхідне для перекладача, оскільки існує безліч інференційних та прихованих сенсів, закладених у культурному походженні мовця (адресанта), перекладача та слухача (адресата). Переклад як крос-лінгвістична, а також соціокультурна практика не може забезпечити абсолютну еквівалентність вихідної і цільової мов через крос-культурні та міжкультурні відмінності в нормах ввічливості та лінгвокультурних аспектах прояву їх правил. Проаналізуємо приклади використання засобів вербалізації позитивної ввічливості в політичному дискурсі та прийоми і способи їх відтворення українською мовою.

“There’s nobody that’s better, smarter or a better leader than Viktor Orbán. He’s fantastic [4]”.

«Немає кращого та наймудрішого лідера. Він – великий лідер, фантастичний лідер [1]».

Лексичні одиниці в обидвох варіантах — всі з позитивною оцінкою, вжито прикметники в вищих ступенях порівняння **better** — **кращого**, проте в випадку **smarter** — **наймудрішого** ступінь порівняння змінено на найвищий. Загалом вони відтворені в перекладі схожими за семантичною структурою словами. Конструкція

There's nobody — *Немає кращого* також вказує на стратегію перебільшення.

“It could save lives. Potentially, it could also lead to negotiations on a political settlement to end the civil war so that everybody can focus their attention on destroying ISIL [3]”.

«Це (припинення бойових дій в Сирії – Ред.) могло б урятувати життя. Потенційно це може також привести до переговорів щодо політичного врегулювання, щоб покласти край громадянській війні, а також щоб усі могли зосередити свою увагу на знищенні «ІДІЛ» [2]».

Посилено дію стратегії позитивної ввічливості за допомогою трансформації модуляції *to end the civil war* — *щоб покласти край громадянській війні* та відтворено хеджування модального дієслова *could save lives* — *могло б урятувати життя*.

Важливо насамперед вміти ідентифікувати маркери позитивної ввічливості, адже вони можуть проявлятися через різноманітні засоби. Це не обов'язково повинна бути лише одна лексема, їх може бути декілька, тому для цілісного аналізу потрібно враховувати все висловлювання. Досить часто вони виражаються за допомогою інтенсифікаторів, що позитивно впливають на такі мовленнєві акти, як висловлення подяки, компліменту чи перебільшення. У таких випадках ввічливість реалізується за допомогою декількох маркерів, наприклад, ступеня порівняння прикметників чи кількісного узагальнення.

Список використаних джерел

1. «Найкращий та фантастичний лідер»: Трамп «засипав» компліментами Орбана під час зустрічі. УНІАН : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/politics/tramp-i-orban-ekspresident-ssha-nazvav-orbana-naumudrishim-politikom-12567975.html> (дата звернення: 01.06.2025).

2. Обама сподівається, що перемир'я в Сирії спрацює. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/1972840-obama-spodivaetsa-so-peremira-v-sirii-spracue.html> (дата звернення: 01.06.2025).

3. *Remarks by the President on Progress Against ISIL. National Archives (.gov)* : веб-сайт. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/25/remarks-president-progress-against-isil> (дата звернення: 01.06.2025).

4. *Trump praises ‘fantastic’ Viktor Orbán while hosting Hungarian autocrat at Mar-a-Lago for meeting and concert. CNN* : веб-сайт. URL: <https://edition.cnn.com/2024/03/08/politics/trump-orban-mar-a-lago/index.html> (дата звернення: 01.06.2025).

LINGUISTIC STRATEGIES FOR SIMULTANEOUS INTERPRETATION FROM PORTUGUESE INTO BRAZILIAN SIGN LANGUAGE: IMPLICATIONS AND REFLECTIONS

Diego Mauricio Barbosa

PhD, Assistant Professor

Department of Brazilian Sign Language and Translation

Federal University of Goiás

Goiânia, Brazil

Abstract:

This study presents an analysis of linguistic problem-solving strategies used by Brazilian Sign Language (Libras) interpreters during simultaneous interpretation from Portuguese in conference settings. Based on audiovisual recordings of interpretations and retrospective interviews with professional interpreters, the research identified, described, and discussed the strategies adopted in response to the linguistic and cognitive demands of the interpretive task. Grounded in Functionalist Translation Theory—particularly the ideas of Nord (1988)—and in the Effort Model proposed by Gile (1999) and later expanded by Pointurier-Pournin (2014), the analysis shows that omissions, additions, additions through redundancy (using two or more signs with the same meaning), substitutions, paraphrasing, expansions, and anticipations are commonly used strategies to cope with difficulties such as terminological density, high speech rate, unfamiliar technical vocabulary, and cognitive overload. Rather than being seen as failures, these strategies are understood as functional responses—when used consciously and ethically—to ensure continuity, coherence, and comprehensibility in the target language. The research also highlights that reactive and unplanned use of such strategies may compromise interpretation quality, leading to misunderstandings, informational gaps, and inconsistencies. It is concluded that interpreter training programs should include an in-depth focus on these problem-solving strategies, emphasizing their proactive, contextualized, and functional application, thus enabling interpreters to make more informed and effective decisions in response to various interpretive demands. This study therefore contributes to critical and reflective thinking about the use of strategies by interpreters, fostering a more conscious and qualified professional practice.

References

1. GILE, D. *The Effort Models in Interpretation*. In: *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Bensamins, 1995. p. 159-190.
2. NORD, C. *Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Heidelberg, 1988. ([1988] 2016).
3. POINTURIER-POURNIN, Sophie. *L'interprétation en Langue des Signes Française: contraintes, tactiques, efforts*. Linguistique. Université Paris 3 - Sorbonne Nouvelle, Thèse de doctorat en traductologie, 2014. Disponível em: <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01077924/document>. Acesso em 06 jun 2025.

FINGERSPELLING IN PORTUGUESE TO BRAZILIAN SIGN LANGUAGE INTERPRETING: AN EXPERIMENTAL STUDY

Guilherme Lourenço

*PhD, Full Professor at Federal University of Minas Gerais
Professor at the Faculty of Letters,
Federal University of Minas Gerais (UFMG)
Minas Gerais, Brazil*

Eduardo Andrade Gomes

*PhD Candidate, Federal University of Minas Gerais
Faculty of Letters,
Federal University of Minas Gerais (UFMG)
Minas Gerais, Brazil*

Fingerspelling is a productive lexical strategy in sign languages and is often used to represent names, technical terms, or low-frequency lexical items. Despite its frequency in communicative interactions, fingerspelling presents unique challenges in simultaneous intermodal interpreting, particularly when rendering signed content into spoken language in real time. This complexity arises from its visual density, the transitional movements between letters, and the varying motoric demands each handshape imposes. Additionally, fingerspelled items are typically less predictable, which increases cognitive load and affects comprehension and production during interpretation.

This study investigates how three key linguistic variables—grammatical class, lexical frequency, and presentation speed—influence interpreters' ability to accurately and fluently render fingerspelled words from Brazilian Sign Language (Libras) into spoken Brazilian Portuguese. We adopted a factorial $2 \times 2 \times 3$ experimental design to examine interactions between these variables. A total of 144 sentences were video recorded with a Deaf native signer, including 48 experimental sentences and 96 distractors. In each experimental sentence, a fingerspelled word followed the CV.CV.CVC structure and was positioned consistently as the fourth lexical item.

The stimuli were systematically selected from a national corpus (LexPorBR), ensuring equal representation of nouns and verbs, as well as high- and low-frequency words, each manipulated at three controlled presentation speeds (slow: 650ms per character, normal: 450ms, fast: 250ms). Prior to testing with interpreters, 21 Deaf participants evaluated the acceptability of the experimental sentences to verify linguistic naturalness and semantic coherence. While no significant effect was observed for grammatical class or speed, low-frequency words tended to receive slightly lower acceptability scores.

Subsequently, professional interpreters participated in a simultaneous interpreting task using PsychoPy software, where Libras sentences were presented randomly, and their oral output was recorded. Interpretations were analyzed based on semantic equivalence, omissions, errors, and onset time—the delay between the presentation of the fingerspelled word and the beginning of its interpretation.

Preliminary results, based on three interpreters, revealed important tendencies. Grammatical class did not significantly influence performance, though verbs showed a slight advantage over nouns. Lexical frequency, while not statistically significant, was associated with improved interpretive accuracy, especially for high-frequency items. The most salient effect came from presentation speed: fingerspelled words presented at normal and fast speeds resulted in higher rates of accurate interpretation and shorter onset times when compared to the slow condition.

These findings suggest that processing efficiency in fingerspelling is more sensitive to temporal and lexical familiarity cues than to syntactic category. Slow presentation, which might intuitively seem beneficial, paradoxically appears to hinder real-time processing—perhaps by disrupting rhythmic expectations or overloading visual memory. On the

other hand, faster tempos may support chunking and pattern recognition in skilled interpreters.

This study contributes to the broader field of Interpreting Studies by offering empirical evidence on how modality-specific features like fingerspelling interact with cognitive and linguistic factors in simultaneous tasks. The implications extend to interpreter training, especially in preparing professionals for high-demand tasks involving lexical unpredictability. Moreover, the results can inform the design of interpreter assessment protocols and pedagogical strategies that account for the multimodal complexity of sign language interpreting.

Although the results are still preliminary, ongoing data collection and analysis are expected to reinforce the observed trends and support evidence-based improvements in interpreter education.

CHAPTER 2. CONTEMPORARY CHALLENGES AND PROSPECTS IN TRANSLATION

ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ ТА ПРИКАЗОК НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Оксана Бєлих

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри німецької філології*

*Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Питання перекладу прислів'їв та приказок дуже важливе не тільки для практики, але й для теорії перекладу. Автентичний переклад цих ідіом викликає значні труднощі, оскільки їм притаманне розмовне забарвлення, афористичність, образність, лаконізм.

Прислів'я – *«це стислий, синтаксично завершений, часто ритмічний та афористичний вислів, що показує ставлення народу до певного явища»* [2, с. 73]. Приказкою вважаємо *«влучний, афористичний, іноді римований вислів, який на відміну від прислів'я, не має повчального змісту та обґрунтування висновку»* [4, с. 332].

Небезпекою для перекладу прислів'їв можуть бути вирази, які нібито схожі за формою та мають однакові слова, але, насправді, їх значення зовсім протилежне. Наприклад: *Hoffen und Harren macht manchen zum Narren* (Сподіватися і чекати – дурним стати (дослівний переклад)). В цьому випадку ми зіштовхнулися із зовсім протилежним сприйняттям очікування. Німці стверджують, що треба діяти, в той час коли наші прислів'я про очікування характеризуються позитивним результатом.

Діждемо пори, що й ми виліземо із нори.

Нічого, ми подождемо, а все-таки своє візьмемо.

В цьому випадку треба або продовжувати пошук прислів'їв, в яких очікування та бездіяльність призводить до негативних наслідків, або ж перекладати калькою.

В роботі з перекладом прислів'їв та приказок основний їх зміст не

можна перекладати не враховуючи форми, адже сама форма приказки чи прислів'я теж має певне забарвлення і несе певну інформацію і нерідко її визначає. Інформація, яка міститься у певному реченні, сприймається іноді лише через саму форму. Перекладачеві необхідно аналізувати оригінал не тільки з точки зору комунікативного завдання, але і стосовно його формальної структури, визначаючи в ній особливості інформації, що перекладається.

В. Карабан досліджуючи переклад фразеологізмів окремо розглядає переклад прислів'їв, зазначаючи при цьому, що «з точки зору перекладу прислів'їв доцільно розрізняти інтернаціональні та етноспецифічні прислів'я, а також образні і необразні прислів'я» [3, с. 321].

У багатьох випадках перекладач змушений відмовитись від створення так званої предметної точності через те, що вона часто неможлива за відсутністю відповідного поняття у мові перекладу або небажана за стилістичними нормами. У такому разі зміст оригіналу та перекладу зберігають лише стилістичні та фразеологічні особливості мов. Численні спеціальні засоби досягнення адекватності перекладу, відомі в перекладацькій практиці, поєднуються один з одним і часто застосовуються в комплексі. Цим досягається адекватність перекладу.

Іноді весь зміст фрази та її склад в процесі перекладу стають зовсім непізнаваними, але за функціями вони є відповідними і створюють в мові перекладу ті ж самі враження, що й оригінал носіїв іноземної мови. Іншими словами – комунікативне завдання та його функція повністю відтворюються. Зрозуміло, що в площині перекладацької діяльності шлях до таких змін – не завжди легкий. Великі труднощі виникають особливо тоді, коли в перекладі зустрічаються слова з переносним значенням, часто пов'язані з незвичайним слововживанням або з незвичайним словопоєднанням.

Проаналізуємо передачу німецьких прислів'їв, в яких змінюються окремі компоненти мови-оригіналу. Буквальний переклад німецького прислів'я *Gibt Gott Häschen, so gibt er auch Gräschen* означає: *Бог дасть зайчика, дасть і травичку*. Проте такий переклад цього прислів'я викликає подив. Для перекладу обирається адекватний варіант: *Дасть Бог день, дасть і їжу*. Як бачимо, німецьке “*Gibt Gott*”, “*Gibt er*” перекладене дослівно: “*Бог дасть*” і “*дасть і*”, німецьке “*Häschen*” (зайчик), “*Gräschen*” (травичка) перекладається як “*день*” і “*їжу*”.

Для адекватної передачі таких прислів'їв необхідно, перш за все, добре розуміти їх зміст, адже заміна окремих компонентів мови-оригіналу не спричиняє негативного впливу на ступінь точності і, навіть навпаки, робить переклад змістовним, емоційно забарвленим. Тут дуже важливо зберігати форму вираження думки, а саме такий підхід до перекладу прислів'їв та приказок є найбільш плідним.

Адекватний переклад прислів'їв та приказок вимагає від перекладача активізації усього його творчого потенціалу. Надзвичайно важливо при цьому уникати хибних асоціацій, які можуть виникнути на базі міжмовних омонімів. Перекладачеві слід глибоко знати культуру як німецького так і українського народу. Фонові знання включають знання фольклору, географії, антропоніміки, історії, літератури, музики, живопису тощо. Саме вони будуть допомагати перекладачу знаходити в рідній мові еквіваленти фразеологічних одиниць іноземної мови.

Böser Gewinn fährt bald dahin (Чужим добром не збагатіши).
Букв.: Лихий прибуток скоро пропадає.

In Rom tu, was Rom tut (У чужий монастир зі своїм уставом не сунься). Букв.: Роби в Римі те, що робить Рим.

Die Ziege ist satt und ber Kohl unberührt (І кози ситі і сіно ціле).
Букв.: Коза сита і капуста не зачеплена.

Morgen Stunde hat Gold im Munde (Хто рано встає, тому Бог дає).
Букв.: Вранішній час має золото в роті.

У наведених прикладах ми стикаємося з недотичністю певного об'єму понять у різних мовах, а іноді навіть з відсутністю деяких специфічних понять однієї мови в іншій мові. Дослівний, буквальний переклад у таких випадках є неможливим, адже ціла фраза стає незрозумілою. Добираючи еквівалент, перекладач дбає про те, щоб загальний зміст прислів'їв та приказок співпадав, не мінялась образність ідіом, зберігався культурологічний елемент.

Таким чином, прислів'я та приказки – це окраса мови. Спроба їх дослівного перекладу призводить до неточностей, а часом до недоречностей і може навіть порушити гармонію мовлення. При перекладі цих ідіом важливо звертати увагу на лаконічність і влучність передачі думки. Передати прислів'я однієї мови іншою – завдання надзвичайно непросте і делікатне. Сучасна теорія перекладу виходить із принципової можливості перекладу будь-яких фразеологічних одиниць однієї мови іншою мовою. У разі відсутності

еквівалентних співвідношень між одиницями мови перекладу та іноземної мови точний переклад досягається інтерпретацією, тобто зверненням до широкого культурологічного фону.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. В. *Deutsche Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten. Німецькі прислів'я та приказки : навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2008. 304 с.*
2. Верба Л. *Порівняльна лексикологія англійської та української мов : підручник. Вінниця : Нова Книга. 2008. 248 с.*
3. Карабан В. *Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова книга. 2003. 357 с.*
4. *Мала філологічна енциклопедія. Уклад. О. Скопненко, Т. Цимбалюк. Київ: Довіра. 2007. 477 с.*
5. *Duden Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik (Duden – Deutsche Sprache in 12 Bänden). 4. Aufl. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Duden, 2012. Band 11. 928 S.*

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕРЕКЛАДАЧА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ігор Бик

*кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин*

*Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) змінює природу багатьох видів людської діяльності. Сьогодні ШІ – це не лише технологічний інструмент, а й трансформаційний процес, що змінює суспільні ролі та функції професій, зокрема перекладача. Як зазначає Ентоні Пім, йдеться про революцію не лише у технологіях, а й у соціальному використанні перекладу [3]. Відповідно, виникає потреба адаптації моделей перекладацької компетенції до нових умов.

Традиційно суб'єктом процесу перекладу є людина-перекладач. Перекладач виконує роль реципієнта та джерела інформації: сприймає текст оригіналу і створює текст перекладу, які є об'єктами його

діяльності. Для цього потрібен цілий комплекс професійних умінь, які формують фахову компетенцію перекладача.

Загалом дослідники виокремлюють такі ключові групи компетенцій перекладача:

- **стратегічні** – професійні навички, що координують інші вміння;
- **мовні та текстологічні** – лінгвістичні, соціолінгвістичні та прагматичні знання для створення адекватного перекладу;
- **тематичні та культурні** – спеціальні знання з тематики перекладу й фонові знання;
- **інструментальні** – вміння працювати з термінологічними базами, ресурсами та перекладацьким програмним забезпеченням;
- **міжособистісні та управлінські** – навички командної роботи, комунікації із замовниками. [4]

Комп'ютерні технології змінили ці базові складові процесу перекладу.

Суб'єкт перекладу. Людина більше не є єдиним і центральним учасником процесу. Значну частину роботи виконує комп'ютерна програма. Перекладач тепер опрацьовує вже перекладений ШІ текст, а не аналізує оригінал.

Об'єкт перекладу. Зникає бінарна організація процесу перекладу навколо вихідного тексту і цільового тексту. Перекладач по суті працює з результатом роботи комп'ютерної програми, і його завдання пов'язане не з аналізом вихідного тексту, як при традиційному перекладі, а з обробкою комп'ютерної версії перекладу. У такому випадку «ми маємо «стартовий текст» (start text), доповнений вихідними матеріалами, які мають форму авторизованої пам'яті перекладів, глосаріїв, термінологічних баз і каналів машинного перекладу» [3].

Мовна компетентність. Вимоги до знання іноземної мови стають менш категоричними, оскільки з традиційної схеми процесу перекладу випадає аналіз тексту оригіналу. Натомість зростає значення глибокого володіння мовою перекладу та навички роботи з текстами.

Тематична компетенція. Її важливість стає дискусійною. Згідно з однією точкою зору, в умовах машинного перекладу сфера діяльності перекладача зміщується в область мовного постредагування, що необов'язково вимагає володіння спеціальними знаннями з тематики перекладу. Як зазначає Е. Пім, достатньо мати

розвинуті навички цільової мови та командної взаємодії [3]. Інші дослідники, як Р. Джонсон і П. Уайтлок, вважають, що «постредагування є завданням для фахівців високої кваліфікації, де постредактор повинен бути експертом у предметній області, цільовій мові, типі тексту та контрастивних знаннях» [цит. за 2]. Ми вважаємо, що переклад як багатоаспектна діяльність не може зводитися тільки до лінгвістичного постредагування попередньо перекладеного комп'ютерною програмою тексту. Комплексний характер перекладу передбачає принаймні базове розуміння перекладачем теми тексту, що перекладається.

Суттєво зростають вимоги до **інструментальних компетенцій** перекладача. Використання програм машинного перекладу сьогодні уже в багатьох випадках переходить з категорії можливого інструменту роботи перекладача до категорії обов'язкового. На важливості навичок використання інформаційних технологій наголошується в Рамці компетенцій Європейського магістра з перекладу 2022, в якій виділяється окрема компетенція «Технологія. Інструменти та їх використання», яка «включає всі знання та навички, що використовуються для впровадження та консультування щодо використання сучасних і майбутніх перекладацьких технологій у перекладацькому процесі. Вона також включає в себе базові знання технологій машинного перекладу та вміння використовувати машинний переклад відповідно до потенційних потреб» [1, с. 9]

Суттєво зростає і значення навичок постредагування машинного перекладу, адже змінюється характер роботи перекладача: «якщо раніше значна частина навичок і зусиль перекладача була спрямована на пошук можливих рішень перекладацьких проблем (тобто на генеративну сторону когнітивного процесу), то зараз переважна більшість цих навичок і зусиль спрямована на вибір між наявними рішеннями, а потім на адаптацію обраного рішення до цілей перекладу (тобто на селективну сторону когнітивного процесу)» [3].

На фоні вищевказаних змін, **стратегічні або методологічні компетенції** залишаються «двигуном, що змушує працювати весь механізм перекладу» [4]. Перекладачі-практики, які зараз активно використовують машинний та автоматизований переклад, вказують, зокрема, на те, що без базових перекладацьких навичок – розуміння природи перекладу, вміння виявляти та вирішувати перекладацькі проблеми, вибирати та реалізувати стратегії і методи для досягнення

комунікативно адекватного перекладу, без вміння обґрунтувати перекладацькі рішення з метою забезпечення очікуваної якості перекладу ефективного виконання місії перекладача є нездійсненим [4].

Трансформація професійних стандартів перекладацької діяльності під впливом ШІ неминуча. Водночас повна автоматизація перекладу не є реальною, адже переклад – це багатоаспектний процес, що вимагає не лише мовної обробки, а й інтерпретації змісту, стилю, культури. Тож трансформація фахового профілю перекладача передбачає не відмову від традиційних фундаментальних концепцій, а зміщення акцентів: від реалізації повного циклу процесу перекладу – до експертного редагування результатів роботи штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. *European Master's in Translation. Competence Framework 2022. Brussels: European Commission. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fw_2022_en.pdf (дата звернення 05.06.2025)*

2. *O'Brien, Sharon (2002): Teaching Post-editing, a proposal for course content // Proceedings of the 6th International Workshop of the European Association for Machine Translation. (Teaching Machine Translation, Manchester, 14-15 November 2002) URL: <https://aclanthology.org/2002.eamt-1.11.pdf> (дата звернення 05.06.2025)*

3. *Pyram, Anthony. Translation Skill-Sets in a Machine-Translation Age // Meta. – Volume 58, Number 3, December 2013. – P. 487–503. URL: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2013-v58-n3-meta01406/1025047ar/> (дата звернення 05.06.2025)*

4. *Prieto Ramos, F. (2024). Revisiting translator competence in the age of artificial intelligence: the case of legal and institutional translation. The Interpreter and Translator Trainer, 18(2), 148–173. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2024.2344942> (дата звернення 05.06.2025)*

МЕТАФОРИ В АВІАЦІЙНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Любов Білінська

кандидат філологічних наук

старший викладач кафедри прикладної лінгвістики

*Національний аерокосмічний університет «Харківський
авіаційний інститут»*

м. Харків, Україна

Переклад як засіб обміну досвідом, інформацією – науковою, технічною, культурною, як один із важливих шляхів взаємодії між носіями різних мов є невід’ємною частиною комунікації, основою успішної співпраці. При перекладі вузькоспеціалізованої термінології особливої ваги набуває завдання адекватного відтворення мовних одиниць із збереженням контексту та специфіки вихідного тексту. Зазначимо, що переклад науково-технічного тексту «полягає в передачі реципієнту точної, конкретної інформації шляхом логічної інтерпретації фактичного матеріалу, котра не підкріплена емоційним вираженням» [5]. Лінгвісти визнають унікальність цього виду перекладу, що визначається в першу чергу своїми функціональними характеристиками, а не стилістичними або жанровими особливостями. Адекватний науково-технічний переклад повинен точно відтворювати зміст оригіналу, користуватися загальноприйнятою термінологією в мові перекладу та відповідати стандартам науково-технічної літератури, з якої здійснюється переклад [3, с. 72–73].

Проте для позначення спеціальних понять запозичаються лексичні одиниці й із загальної мови, у результаті термінологізації завдяки своїй полісемантичності такі лексеми функціонують як поняття у сфері спеціальної мови. За визначенням Міжнародної організації стандартизації (ISO), термінологізація – це процес, при якому слово чи словосполучення загальноповживаної мови перетворюється у термін, який позначає поняття спеціальної мови [7, с. 34]. Дослідженню вторинних номінацій у різних галузевих термінологічних системах української мови присвячено низку праць лінгвістів [2, с.144], зокрема, переклад термінів-метафор вивчали Л. Бердник, О. Романовський, К. Бондаренко, І. Ляшкова та ін.

Складність перекладу метафор полягає в тому, що метафора є елементом мовної картини світу, що є індивідуальною для різних мов. Проблематика відтворення таких термінів полягає в тому, що перекладачеві необхідно володіти глибокими знаннями реалій певної країни, з мови якої здійснюється переклад. Оскільки чим далі перебувають один від одного культурні ареали, тим більша кількість «культурних» образів не збігається [4, с. 114]. Проте у різних можливе однакове структурування знань, насамперед тих фрагментів, які є спільними в концептуальних картинах світу [1, с. 15]. У таких випадках перекладачі вдаються до калькування: *die Schleife* – петля, *die Verdichterschaufel* – лопатка компресора, *der Flügel, der Finger* (палець) – посадкова галерея, *die Nase* – ніс літака, *der Rotorkopf* – голівка ротора, *der Blindflug* – сліпий політ і т.д. Такі метафори, мотивовані схожістю форми, функції, розташування, диференційної ознаки, мають прямі відповідники в обох мовах. Однак еквівалентом німецького терміна-метафори може бути і немотивований відповідник в українській мові: *die Rippe* (ребро) – нервюра, *der Rumpf* (тулуб) – фюзеляж.

Особливу зацікавленість викликають утворені на основі метафор терміни із вказівкою на родинну спорідненість: *das Mutterflugzeug* (літак-носій); *das Zwillingflugzeug* (літак-носій із бортовим літаком); *der Vater- und-Sohn-Antrieb* (судна з двигунами різної потужності).

Іноді перекладач повинен вдаватися до використання деметефоризації, наприклад: «...ein zentrales Schwenkgelenk ist im Gegensatz zu den kleineren Brüdern nicht mehr vorhanden» / «...центральний вертикальний шарнір на відміну від своїх менших братів відсутній»; у цьому реченні **Brüder** застосовується замість звичного *Schwenkgelenke* – *вертикальні шарніри*.

Підбір перекладацького еквівалента застосовується в тих випадках, коли актуалізовану в оригінальній формі ідею неможливо передати тим самим образом [6, с. 195].

Аналізуючи утворені шляхом метафоризації терміни в авіаційній термінології української та німецької мов, можемо зазначити, що частина їх мають прозору семантику, яка віддзеркалює мовну картину світу носіїв мови, водночас відображаючи характерні відмінності, властиві кожній окремій мові. Тому переклад таких термінів відбувається шляхом калькування, підбору еквівалента та описового перекладу. Тут важливу роль відіграє не лише мовна компетенція, а й

розуміння перекладачами специфіки авіаційної галузі, контексту використання термінів, зважаючи на те, що «адекватний науково-технічний переклад повинен точно відтворювати зміст оригіналу, користуватися загальноприйнятою термінологією в мові перекладу та відповідати стандартам науково-технічної літератури, з якої здійснюється переклад» [3, с. 72–73].

Список використаних джерел

1. Дядюра Г.М. *Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2001. 27 с.*

2. Іванченко, М. Ю. *Метафори в авіаційній термінології англійської мови: перекладацький аспект / М. Ю. Іванченко, І. І. Барнич // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (гол. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 15. – С. 143–147.*

3. Кияк Т.Р., Науменко А.М, Огуй О.Д. *Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник для студентів вищ. навч. закл. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2014. С. 72–73*

4. Овчаренко Н. І. *Метафора як когнітивний механізм категоризації фахових знань / Н. І. Овчаренко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 10. – С. 111-114.*

5. Пономарів О. Д. *Стилістика сучасної української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Навчальна книга. Тернопіль. 2000. 169 с.*

6. Хавкіна О. М. *Специфіка перекладу української науково-технічної метафори англійською мовою / О. М. Хавкіна // Нова філологія. – 2013. - № 57. – С. 193-196*

7. ISO 704:2000. *Terminology work – Principles and methods. Geneva: ISO, 2000. 38 p.*

8. Scharafutdinowa N.S. *Entwicklungstendenzen in der Lexik der deutschen Fachsprache des Flugzeugbaus // Westfälische Wilhelms-Universität Münster – PALM 09/2002. – S.2-23. <https://repositorium.uni-muenster.de/transfer/miami/632f916b-2e05-4d49-8a55-29d54f78e83b> (дата звернення: 28.04.2025)*

TRANSLATION: PARATEXTUAL ELEMENTS

Інна Давиденко

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Ярослава Літовченко

*старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Paratexts have always attracted the attention of representatives of various scientific fields. Paratexts are usually treated as intermediate textual instances between the text and reality. Due to the fact, they can be interpreted broadly. At present, special attention is paid to the functional significance of the author's and translator's paratexts for the purpose of successful reception of the work, leading to the assimilation of the translated text in the new cultural space.

The term "paratext" was introduced by the French literary scholar Gérard Genette in 1987 in his work *Seuils* [1]. Genette classifies paratexts as the book's typography, the author's name, title, dedication, epigraph, notes, interviews and conversations with the author, revelations, forewarnings, disclaimers, advance notices etc. usually placed on the back of the cover [1].

Paratexts are also interpreted as one of the significant means of persuasion and evaluation, which directly or indirectly, explicitly or implicitly influence the addressee and contribute to a certain perception of the work both before and after reading it. Paratexts, accompanying translation are, as a rule, more complex than paratexts encountered in monolingual communication. The clash of at least two cultures contributes to the differentiation of their types and functions.

One of the significant components in the structure of paratexts is the author's surname [1]. Contrary to the common idea that acquaintance with a work/book begins with the title, it is believed that in some cases the surname is more important than it. Paratexts in translated works have a special status. A translated work always remains the creation of its translator, but it functions differently. The first signal of this is the pre-text

unit of the paratext, i.e. the title that is not always changed, but (almost) always in another language. The title has its own autonomy, but at the same time is an integral part of the work.

Another essential element of the paratext is the table of contents, the pragmatic purpose of which is to convey information about the content of the work through the titles of its chapters [1]. The table of contents either precedes the main text or is placed at the end of the book.

The next important element of the paratext is the preface/introduction/epigraph, which should formally precede the main text. According to Genette, epigraphs can serve as a commentary on the title of the text, emphasize its main thematic component, represent a quoted text, or, finally, perform the function of a key word, which is needed for understanding the historical, cultural, and biographical contexts associated with the author [1]. Epigraphs are usually marked with a smaller font and italics. If the epigraph contains a foreign text with a translation, they are typed in different font styles. There is almost always a reference to the source.

An important element of the paratext is the translator's surname (in the translated text). This element is never present in the original work. The translator's surname is usually located on the title page in small print.

It is also obvious that translations often need critical commentary, expression of opinion, clarification of meanings. Nevertheless, among all types of paratexts existing in literary texts, translator's notes are the most subject to stereotypically negative perception [1]. If the translator adheres to the postulate of the invisibility of their mediation in the translation process, then they try to create a text that will be read as the original text. If the translator decides to use the strategy of not hiding his presence in the text, then they can show the text in all its strangeness and originality. Analyzing translator's notes, one should analyze not only the general strategy and the technical parameters associated with it, but possibly also their personal characteristics: translation experience, knowledge, personal creativity, etc. Any generalizations in this regard are impossible and unjustified.

References

1. Genette, Gérard. *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Tr. Lewin, Jane. Cambridge University Press, Cambridge 1997.

СТРАТЕГІЇ ТА КРИТЕРІЇ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Людмила Загородня

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Щоб якісно перекласти текст, тлумачу слід спершу досконало зрозуміти оригінал, а потім максимально точно відтворити його цільовою мовою. У процесі роботи можуть виникнути як очевидні, так і приховані труднощі. Важливо пам'ятати, що деякі з них мають типові, вже готові рішення, тоді як інші потребують творчого та нестандартного підходу. У будь-якому разі перекладач повинен уникати поспішних і поверхових рішень.

Мовознавці поділяють перекладацьку діяльність на два основні етапи. На першому етапі – розробці перекладацької стратегії – визначається загальний підхід до процесу перекладу. На другому етапі відбувається мовне втілення цієї стратегії, що реалізується за допомогою різноманітних перекладацьких прийомів [2, с. 6-7].

Хоча термін «стратегії перекладу» є поширеним у перекладознавстві, лінгвісти визнають відсутність єдиного, чіткого визначення цього поняття [2; 3; 4]. Однак, аналіз наукових робіт дозволяє узагальнити: перекладацькі стратегії – це свідомий вибір тлумачем послідовності дій для вирішення перекладацьких проблем та досягнення адекватного перекладу джерельного тексту цільовою мовою.

Мовознавці наголошують, що ключовий стратегічний принцип у перекладі – це критичне ставлення перекладача до власної роботи [4, с. 111]. Вони підкреслюють: якщо перекладений текст виходить незрозумілим або беззмістовним, причина часто не в помилках оригіналу, а в недостатній кваліфікації самого тлумача. Тому, працюючи з вихідним текстом і створюючи цільовий, перекладач повинен бути уважним і ретельно обмірковувати кожне своє рішення. Якщо обраний ним варіант перекладу суперечить змісту оригіналу або порушує його логіку, необхідно знайти інше перекладацьке рішення.

Метою статті є визначення та систематизація основних стратегій і критеріїв, необхідних для досягнення високої якості перекладу офіційно-ділової документації з англійської мови українською.

На вибір стратегії перекладу та критерії оцінювання праці перекладача вирішальну роль відіграє жанр тексту, мета перекладу, умови його виконання, соціальна норма перекладу, характер передбачуваних читачів (тобто цільова аудиторія) тощо. Враховуючи зазначені чинники, перевага, для прикладу, може надаватися текстуально точному перекладу, який може наближатися до буквального, або ж, навпаки, вільному перекладу, який сміливо відходить від структури джерельного тексту. Під час перекладу тлумач враховує й особливості цільової аудиторії (її вік, знання, досвід, соціальний і професійний статус тощо) та обирає відповідні мовні засоби, адже переклад, здійснений для дітей, групи фахівців, членів політичних організацій, комерційних установ чи для широкого кола населення, буде відрізнятися у виборі засобів мовного вираження.

Функціональний стиль – це ключовий чинник, який визначає перекладацьку стратегію, і його недарма зазначено першим у списку. Починати переклад тексту потрібно саме з нього, адже вибір лексики, граматики та стилістичних засобів цільової мови залежить від загальної мети оригіналу, його жанру та норм, що існують для цього типу тексту в цільовій мові [2, с. 18]. Тому, наприклад, прийоми, які чудово підходять для перекладу художніх творів, можуть бути абсолютно недоречними в ділових текстах.

Офіційно-діловий стиль як в українській, так і в англійській мовах має багато спільних рис. Для ділових текстів характерне використання однозначних і нейтральних термінів, а також слів у їхньому прямому значенні. Ключовими особливостями цього стилю є чіткість і точність викладу інформації, що допомагає уникнути будь-якої двозначності. Ділові документи створюються для раціонального сприйняття, тому в них немає місця емоціям, образам чи індивідуальним авторським вкрапленням. Лінгвісти зазначають: англійські тексти будь-якого жанру зазвичай динамічніші і містять менше термінології, ніж схожі українські тексти [2, с. 19].

Функціональне призначення вихідного тексту відіграє вирішальну роль у визначенні стратегії перекладу. Оскільки офіційно-діловий стиль використовується виключно в офіційних сферах, основна мета

документів полягає в передачі інформації та досягненні домовленостей між сторонами. З цього випливає головна вимога до якісного перекладу ділових текстів, а саме: необхідно максимально точно і зрозуміло відтворити зміст вихідного повідомлення.

Таким чином, якісний переклад англomовної ділової документації українською мовою вимагає дотримання кількох ключових критеріїв:

1. Літературність. Переклад повинен повністю відповідати загальноприйнятим нормам української літературної мови. Важливо уникати дослівного копіювання синтаксичних структур оригіналу.

2. Стислість. Усі положення оригінального документа повинні бути викладені максимально коротко і лаконічно, однак без втрати змісту.

3. Точність. Переклад повинен бути повним і відображати зміст оригіналу. Жодна частина тексту, включаючи написи на печатках, штампах або бланках, не повинна залишитися неперекладеною. Елементи, що не належать до основного тексту (наприклад, написи на штампах) або оформлені особливим чином (наприклад, рукописний текст), слід брати в дужки. Крім того, розташування елементів тексту в перекладі також повинні відповідати їхньому розташуванню в оригіналі (по центру, посередині тексту тощо) [1, с. 49].

4. Ясність. Стислість та лаконічність не повинні впливати на розуміння викладеної інформації. Переклад має бути легким для сприйняття та однозначним.

Як відомо, переклад англomовного тексту українською мовою зазвичай збільшує його обсяг, що може змінити розташування ідентичних частин тексту на сторінці. Тому перекладач повинен орієнтувати читача. Якщо оригінал і переклад друкуються на одній сторінці у два стовпці, слід починати кожен новий пункт з одного рядка. Зазвичай текст основною мовою або мовою нотаріального посвідчення розміщують у правому стовпці, а іншою мовою – у лівому. Якщо переклад друкується на окремих сторінках, необхідно обов'язково вказувати, якій сторінці оригіналу відповідає кожна сторінка перекладу.

Дотримання зазначених вимог допомагають забезпечити високу якість перекладу, яка є важливою для ділової документації.

Список використаних джерел

1. Крашеніннікова Т. В., Поповський А. М. *Українська мова (за професійним спрямуванням для юристів) курс лекцій*. Дніпропетровськ, 2010. 130 с.

2. Матузкова О. П., Гринько О. С., Горбатюк Н. О. *Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посіб. Одеса : ОНУ, 2020. 67 с.*

3. Михайленко О. А. *Поняття «перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції. Педагогічні науки. 2014. Вип. 121. С. 148-154.*

4. Ніколаєва Т. М. *Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Том 29(68). № 1. С. 110-115.*

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД VS. ЛЮДСЬКИЙ ПЕРЕКЛАДАЧ: СПІВПРАЦЯ ЧИ КОНКУРЕНЦІЯ?

Ірина Змійова

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри германо-романської філології та перекладу
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, Україна*

Ірина Шевченко

*доктор філологічних наук, професор
завідувачка кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Стрімкий розвиток цифрової комунікації та глобальне розширення інтернет-простору поставили письмовий переклад у центр міжмовної взаємодії, де оперативність локалізації мусить поєднуватися з точністю перекладу. Попри значний прогрес нейронних технологій, машинний переклад (МП) наразі доповнює, але не замінює людський. Дослідження доводять, що МП досі не здатен самостійно обробити фразеологізми, сленг, іронію чи особливості авторського стилю. Через це тільки перекладач-людина може передати усі мовні нюанси й прихований смисл; у точних галузях (медицина, право) навіть найточніший комп'ютерний переклад потребує багаторазової перевірки людиною. В фіційних рекомендаціях з перекладу підкреслюється, що письмовий переклад має здійснюватися кваліфікованим перекладачем; сам по собі машинний переклад буде недостатнім [1].

Основна проблема полягає в тому, що машинний переклад усе ще неспроможний гарантувати належну якість у випадках мовної багатозначності та культурної маркованості. Водночас він значно збільшує обсяг перекладених текстів і трансформує саму природу перекладацької професії. Інтеграція МП у роботу перекладача вимагає формування «людської» перекладацької компетенції – тобто спроможності працювати поруч із машиною.

Зокрема, С. Булут рекомендує якомога раніше залучати МП у навчання фахівців, щоб студенти усвідомили, що їхні ролі вже не обмежуються тільки пост- чи пре-редагуванням. Сучасний перекладач має опанувати нові обов'язки: власноруч навчати системи МП, добирати й оцінювати тренувальні корпуси, співпрацювати з розробниками алгоритмів як експертний рецензент [2].

Подібну ідею підтримує А. Пім, який прогнозує трансформацію навичок перекладачів у технологічну епоху: «Функція перекладача очікувано зміщуватиметься у бік лінгвістичного пост-редагування, без потреби глибокої предметної експертизи і навіть, можливо, з меншим акцентом на знаннях іноземної мови». Він також вказує, що сучасний «стартовий текст» перед перекладом уже включає бачені перекладні пам'яті, глосарії й результати МП. Для ефективної підготовки перекладачів Пім виокремлює низку компетенцій – зокрема «вчитися вчитися», критично сприймати й перевіряти дані й джерела МП, приділяти підвищену увагу процесу коректури [3].

Такий підхід стимулює крос-технологічну освіту: студентів навчають працювати із CAT-інструментами, аналізувати власний переклад і здійснювати творчі проекти спільно з галузевими експертами. Сучасна перекладацька практика дедалі частіше ґрунтується на взаємодоповненні машинної ефективності, що забезпечує швидкість, людською інтуїцією й культурною чутливістю, що гарантують змістову цілісність. Алгоритми здатні оперативно створювати попередній переклад навіть для значного масиву даних, але лише людське редагування – з його увагою до контексту, культурних конотацій та стилістичних відтінків – дозволяє досягти автентичної відповідності оригіналу. За таких умов, оптимальним видається комбінований підхід: застосування автоматизованих засобів (CAT-інструментів, систем МП) як початкової підтримки, що обов'язково має супроводжуватися ретельним професійним пост-редагуванням.

Викладачам, у свою чергу, слід переглядати навчальні програми перекладу – поєднувати мовно-культурну, теоретичну підготовку з тренуванням технічних навичок. Наприклад, впроваджувати курси, де студенти можуть використовувати МП у проєктній роботі, здійснювати самоаналіз процесу перекладу та співпрацювати з фахівцями. Такий комплексний підхід – поєднання традиційної методології й інноваційних технологій – забезпечить конкурентні переваги майбутнім фахівцям і допоможе подолати сучасні виклики письмового перекладу.

Список використаних джерел

1. Яблочникова В. О. *Машинний переклад проти людського перекладу. Наукові записки. Серія: Філологічні науки, 2024, вип. 3 (210), С. 45–49. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-6> (дата звернення: 26.05.2025).*
2. Bulut S.Ö. *Integrating Machine Translation into Translator Training: Towards 'Human Translator Competence'.* *Translogos Translation Studies Journal, 2019, Vol. 2, No. 2, pp. 1–26. <https://doi.org/10.29228/transLogos.11> (дата звернення: 26.05.2025).*
3. Рум А. *Translation Skill-Sets in a Machine-Translation Age. Meta : Journal des traducteurs, 2013, Vol. 58, No. 3, pp. 487–502. <https://doi.org/10.7202/1025047ar> (дата звернення: 26.05.2025).*

ÜBERSETZUNGSTRANSFORMATIONEN IM DEUTSCHUNTERRICHT: LEXIKALISCH-SEMANTISCHE EBENE

Софія Козак

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри німецької філології*

*Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Das Transformationsmodell in der Übersetzung entstand unter dem Einfluss der Ideen der Transformationsgrammatik und basiert auf der Umwandlung (Transformation) der sprachlichen Strukturen des Originaltextes in die Strukturen des übersetzten Textes (Zieltextes). Das Ergebnis ist ein übersetzter Text, der in seinen Strukturen dem Original entspricht.

Das Transformationsmodell ermöglicht, eine theoretische Grundlage für die Beschreibung von Übersetzungstransformationen und deren wichtigsten Methoden zu schaffen. Allerdings geht es bei der Übersetzungstransformation hauptsächlich um die grammatischen Strukturen und weniger um ihre semantischen und kommunikativen Aspekte [1, c. 478].

Die Transformationen, die auf verschiedenen Ebenen der sprachlichen Aktivität (phonetischen, morphologischen, lexikalischen, syntaktischen und textuellen) stattfinden, werden mit geeigneten fremdsprachlichen Mitteln vollzogen [2, c. 41]. Sehr oft werden die translatorischen Transformationen verwendet, wenn grammatische Formen in der Ausgangssprache und in der Zielsprache (in unserem Fall ist es im Deutschen und im Ukrainischen) einigermaßen übereinstimmen [3, c. 255]. Sie können aber auch von Nutzen sein, wenn sich die grammatischen Formen in beiden Sprachen unterscheiden. Schauen wir uns einige morphologische Transformationen im Hinblick auf die Unterschiedlichkeit der Formen an.

Funktionale Substitution ist eine Übersetzungstransformation, bei der nicht so sehr die ursprüngliche Form selbst, sondern ihre grammatikalischen oder semantischen Funktionen im Text übertragen wird. Sie wird verwendet, wenn eine sprachliche Einheit übersetzt werden muss, deren kategoriale Bedeutungen in der Zielsprache nicht vorhanden sind. Beispiele: *Ein Teilnehmer war krank.* – *Один із учасників захворів.* *Ein Auto ist herangefahren.* – *Під'їхала якась машина.*

Konversion ist die am weitesten verbreitete Übersetzungstechnik, falls sich die morphologischen Formen und Kategorien in der Ausgangssprache und der Zielsprache unterscheiden. Diese Technik besteht darin, den morphologischen Status der ursprünglichen grammatischen Einheit zu ändern, während ihre kategorialen Bedeutungen ganz oder teilweise erhalten bleiben. Die Konversion wird angewendet, wenn die grammatischen und semantischen Merkmale einer Form in der Ausgangssprache und der Zielsprache divergieren. Die Konversion kann verkompliziert werden, indem lexikalische und syntaktische Transformationen in den Übersetzungsprozess einbezogen werden. Beispiel: *Das Gespräch von gestern bleibt für mich unvergesslich.* – *Ніколи не забуду вчорашньої розмови.*

Die Nullübersetzung besteht in dem Weglassen einer bestimmten grammatikalischen Form und wird verwendet, um nicht äquivalente

grammatikalische Einheiten zu übersetzen, wenn diese rein grammatikalischer Natur sind und die semantischen Informationen nicht beeinflussen. Beispiele: *Der Ahorn ist ein Baum.* – Клен – дерево. *Das Buch liegt auf dem Tisch.* – Книжка лежить на столі.

Kontraktion ist eine Übersetzungstechnik, die sich in der Reduzierung der morphologischen Form der ursprünglichen Einheit ausdrückt, wobei ihre kategorialen Bedeutungen vollständig oder teilweiser beibehalten bleiben. Sie wird verwendet, wenn eine analytische Form in einem Kontext übersetzt wird, der es ermöglicht, dieselben Informationen grammatikalisch oder lexikalisch kurz und ohne Erläuterung zu vermitteln. Beispiel: *Er brachte den Gedanken gemeinsamer Arbeit zum Ausdruck.* – Він висловив ідею співпраці.

Die Expansion manifestiert sich in einer Art Aufspaltung einer lexikalisch-grammatischen Einheit in Komponenten, von denen jede einen Teil der ursprünglichen Informationen enthält. Sie wird verwendet, um synthetische Formen in analytische umzuwandeln, wenn dies entweder durch grammatische Regeln einer bestimmten Form oder durch die Art des Kontextes erforderlich ist. Beispiel: *Die Menschen unter 14 Jahren sind laut Gesetz schuldunfähig.* – Відповідно до закону, особи віком до 14 років не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності.

Um Übersetzungsziele zu erreichen und den Originaltext angemessen zu reproduzieren, können also verschiedene sprachliche Werkzeuge, die auf Transformationen basieren, eingesetzt werden. Die erzielten Ergebnisse können indirekt für vergleichende Sprachstudien verwendet werden.

Список використаних джерел

1. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй, О. Д. *Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник.* Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.

2. Kozak S. *Übersetzung von schriftlichen Texten. Теорія і технологія іншомовної освіти: матеріали VI (X) міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Київ, 30 жовт. 2024 р.).* Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 41–44.

3. Kozak S. *Anwendung von Übersetzungstransformationen im Deutschunterricht. Korsakov Conference: матеріали всеукр. Наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 12 трав. 2025 р.).* Одеса, 2025. С. 254–257.

4. *Übersetzen im Deutschunterricht.* URL: <https://www.inst.at/trans/23/uebersetzen-im-deutschunterricht/> (дата звернення: 02.06.2025).

BESONDERHEITEN DER KORREKTUR LITERARISCHER TEXTE IM PROZESS DER ÜBERSETZUNG AUS DEM DEUTSCHEN INS UKRAINISCHE UND AUS DEM UKRAINISCHEN INS DEUTSCHE

Наталія Лисецька

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри німецької філології*

*Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Die Sprache eines belletristischen Werks ist in der Regel voller Emotionen, Metaphern, Redewendungen und subjektiver Einschätzungen. Bei der Übersetzung eines literarischen Textes aus einer Sprache in eine andere müssen auch die nationalen und kulturellen Besonderheiten des Ausgangswerks berücksichtigt werden. In einem fiktionalen Text ist die explizite (direkte, äußere) Aussage immer weniger gewichtig und weniger umfangreich als die implizite (innere, bildliche) [2, S. 460]. Aus diesem Grund sind fiktionale Texte am schwierigsten zu übersetzen. Um die angemessene Wiedergabe, die stilistische Angemessenheit und die ästhetische Integrität der Originalquelle zu erreichen, benötigt eine Übersetzung einen Korrektor.

Der Stil der schönen Literatur unterscheidet sich durch verschiedene Genres – Lyrik, Epik, Drama etc. Eine besondere Schwierigkeit beim Übersetzen bereiten poetische Texte. Die Übersetzung des Gedichtes von Lesya Ukrainka «Слово, чому ти не твердая криця...» (1896) durch Jonah Gruber zeigt, dass der Übersetzer den ideologischen Inhalt und die emotionale Intensität des Gedichts tief erfasst hat [4]. Sowohl das Originalgedicht als auch die deutsche Fassung sind reich an stilistischen Figuren, lexikalischen Mitteln und Intonationsrhythmus, was ein Beweis für die maximale Erhaltung der poetischen Merkmale des Originalwerks ist. Dennoch gibt es Besonderheiten in den syntaktischen Strukturen und der lexikalischen Auswahl der deutschen Entsprechungen, was manchmal das Gefühl der Entschlossenheit noch verstärkt.

Das Gedicht basiert auf der zahlreichen Personifikation: das Wort ist ein lebendiges Wesen, das mit einem scharfen Schwert verglichen wird. Das Wort *криця*, das „gehärteter Stahl“ bedeutet, wird als *Schwert* übersetzt, und der Titel selbst steht im Konjunktiv („*Könnte mein Wort doch zum Schwerte werden*“). Eine Reihe von Epitheta betonen, dass

«ворог»/„*der Feind*“ nicht einfach und der Kampf nicht leicht ist, und werden oft durch Substantivierungen ausgedrückt und im Einklang mit dem poetischen Reim der deutschen Dichtung interpretiert: *твердая криця* – *Schwert*; *гострий, безжалісний меч* – *Schwerte Siege erringen, bezwingen mit Härte* (*мечі допоможуть жорстоко здобути перемогу*); *вражі голови* – *das gehässige feindliche Haupt* (*неприятні ворожі*); *гартована мова* – *meine Sprache, gestählte in Leiden* (*моя мова, затверділа в стражданнях*); *зброя іскриста* – *Waffe wie Blitze* (*зброя мов блискавка*); *невідомих (братів)* – *Kommenden (mi, що прийдуть після нас)*; *месники дужі* – *Rächer ergreifen einst fest meine Waffen* (*месники візьмуться колись міцно за мою зброю*); *хворі руки* – *schwache Hände* (*слабкі руки*). In beiden Fällen vermitteln die Metaphern wie *слово іскристая зброя* (*Waffe wie Blitze*), *меч на камі* (*den Feind vernichten*), *щира, гартована мова* (*meine Sprache, gestählte in Leiden*) ein Bild, das zu einem Symbol für Lesias Poesie geworden ist.

Besonderheiten bei der Bearbeitung von Übersetzungen aus dem Deutschen ins Ukrainische.

Die deutsche Sprache zeichnet sich durch eine komplexe syntaktische Struktur, die häufige Verwendung von zusammengesetzten Sätzen, abstraktem Vokabular und polysemisch zusammengesetzten Wörtern aus. Nicht selten begegnet man den mehrfach zusammengesetzten Komposita. Bei der Bearbeitung einer ukrainischen Übersetzung ist es wichtig, die syntaktische Klarheit, die Beachtung der Normen des ukrainischen Wortgebrauchs und die stilistische Natürlichkeit des Textes zu gewährleisten.

So konzentriert sich der Korrektor beispielsweise auf die Beseitigung von Wiederholungen, den übermäßigen Einfluss der deutschen Syntax bei dem Bau der ukrainischen Sätze und die Anpassung der Übersetzung an die im Originaltext dargelegten Gegebenheiten. Im Vergleich zum Deutschen zeichnet sich die ukrainische Sprache durch eine flexible Wortstellung und Melodie, was bei der Bearbeitung der übersetzten Textmassive in die ukrainische Sprache ebenfalls berücksichtigt werden sollte.

Besonderheiten bei der Korrektur von Übersetzungen aus dem Ukrainischen ins Deutsche.

Bei der Übersetzung aus der ukrainischen Sprache in die deutsche bestehen die Herausforderungen darin, die Ausdruckskraft des Originals und die Genauigkeit der Bildlichkeit wiederzugeben. Die deutsche Sprache

erfordert eine klare Textstruktur, so dass der Übersetzungskorrektor bei den längeren Sätzen auf die logische Aufeinanderfolge und die grammatikalische Korrektheit achten muss.

Die Anpassung kulturell geprägter Elemente stellt eine besondere Herausforderung dar. Ukrainische Realitäten, wie folkloristische Bilder oder historische Anspielungen, müssen oft je nach dem Bildungsgrad des Zielpublikums kommentiert oder mittels der Transformationen verdeutlicht und erklärt werden [3; 4].

Die Korrektur der Texte ist eine Handlung, die darauf abzielt, bestimmte Änderungen an der Übersetzung des Originaltextes vorzunehmen, um ein besseres Verständnis des Ausgangstextes zu erreichen. Eine wichtige Rolle spielen dabei sowohl die strukturelle als auch die linguale Genauigkeit der Übersetzung – Genauigkeit bei der Wiedergabe der Lexik, der grammatischen Strukturen, der Zeichensetzung im Satz sowie die korrekte Schreibweise der Wörter [1, S. 41–42].

Allgemeine Aspekte der Bearbeitung der übersetzten literarischen Texte.

Ein Übersetzungskorrektor muss über ein hohes Maß an zweisprachiger Kompetenz verfügen, den Stil des Autors verstehen und sich bemühen, seine Intentionen zu wahren. Literarische Texte weisen ein hohes Maß an Subjektivität auf, weshalb die Zusammenarbeit zwischen dem Übersetzer und dem Korrektor für eine perfekte Wiedergabe der Intentionen der Originalquelle unerlässlich ist.

Zu den wichtigsten Phasen der Bearbeitung der übersetzten Texte durch einen Korrektor gehören:

- 1) die Überprüfung der Relevanz des Inhalts;
- 2) die Beseitigung von stilistischen und grammatikalischen Fehlern;
- 3) die Anpassung der Realienwörter und der Phraseologie;
- 4) die Sicherstellung der Textintentionen im Rahmen des literarischen Stils.

Die Korrektur der übersetzten Texte aus einer Sprache in eine andere ist somit ein integraler Bestandteil der literarischen Übersetzung, da es nicht nur um die sprachliche Qualität, sondern auch um den künstlerischen Wert des Werks geht.

Список використаних джерел:

1. Бойко Я. В. Редагування перекладеного тексту : ключові аспекти, принципи, стратегії. Наукові записки КНУТД. Серія: Філологічні науки. Випуск 2 (209). 2024. С. 39–44. DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-5>

2. Кияк Т. Р., Озуй О. Д., Науменко А. М. *Теорія та практика перекладу німецької мови: підруч. Для студентів вищ. Навч. Закл. Вінниця: Нова кн., 2006. 592 с.*

3. Лисецька, Н., Карневич, А. *Лінгвостилістичні особливості перекладу художнього тексту німецькою мовою (на матеріалі творчості Сергія Жадана). Актуальні питання іноземної філології. 2024. (20). С. 24–30. DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-4>*

4. Lysetska Nataliia. *The Reception of Lesia Ukrainka's Works in German: the Significance of the Concept of «Struggle».* *Kyiv-Mohyla Humanities Journal* 8. Kyiv: National University of Kyiv-Mohyla Academy. 2021. Pp. 85–101. DOI <https://doi.org/10.18523/kmhj249189.2021-8.85-101>

БАГАТОЗНАЧНІСТЬ І ПЕРЕКЛАД: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Євгенія Макарьська

*старший викладач кафедри ділової англійської мови та перекладу
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Слова – це найяскравіший елемент мови. Вони пов'язані з усіма сферами людського життя: суспільством, політикою, спортом, технологіями, наукою та мистецтвом. Саме в цих сферах вони формувалися, щоб забезпечити необхідний зв'язок у процесі людської діяльності. Розуміння походження слів є важливим джерелом технічного розвитку термінології. Більшість англійських слів є багатозначними і мають різні інтерпретації; у залежності від контексту вони можуть означати різні речі, особливо коли йдеться про технічні терміни.

Переклад – це передача змісту, емоцій та підтексту, не втрачаючи тонкощів, мовних особливостей і краси мови. Переклад – це одночасно комунікація і мистецтво. Перекладачі зазвичай стикаються з шістьма основними проблемними сферами у своїй діяльності – незалежно від того, чи йдеться про технічний переклад, чи про локалізацію текстів. Це:

1. Лексико-семантичні проблеми, які можна вирішити за допомогою словників, глосаріїв, термінологічних баз даних та консультацій з експертами. До цього відносяться також семантична

суміжність (процес узгодження термінів через спільні семантичні ознаки) та використання лексичних мереж.

2. Граматичні проблеми, зокрема передача категорій часу, виду (аспекту), а також особливості вживання займенників.

3. Синтаксичні проблеми, пов'язані з синтаксичними паралелями, пасивними конструкціями, фокусом (тобто точкою зору, з якої подається текст), риторичними фігурами (наприклад, інверсією природного порядку слів або анафорою – повторенням елементів на початку речення).

4. Риторичні проблеми, що стосуються відтворення стилістичних фігур (порівняння, метафора, метонімія, синекдоха, оксюморон, парадокс тощо) та стилістики мовлення (дикції).

5. Прагматичні проблеми, що виникають унаслідок відмінностей у формальному та неформальному мовленні (наприклад, у вживанні форми «ви»), а також при передачі ідіом, іронії, гумору чи сарказму.

6. Культурні проблеми, які пов'язані з перекладом назв страв, свят, традицій та інших культурних реалій. У таких випадках важливо застосовувати мовну локалізацію, адаптуючи текст до культури цільової аудиторії [3, с.18].

Переклад з української на англійську має свої особливості, пов'язані з істотною відмінністю цих мов. Для правильного розуміння тексту іноземною мовою необхідно не лише розглядати складні випадки окремо, а й здобувати системні знання. Багатозначність слів, яка розглядається діахронічно, демонструє, як із часом змінюється семантична структура слова: нові значення додаються до вже існуючих, а відносини між значеннями також зазнають змін [5, с.181].

Оскільки семантична структура ніколи не є сталою, співвідношення між діахронічною та синхронною оцінкою значень одного і того ж слова може змінюватися в різні історичні періоди. Тому при перекладі технічних текстів слід враховувати всю різноманітність термінології.

Безперечно, фахівці з певної галузі, які володіють іноземною мовою, можуть ефективніше перекладати спеціалізовані тексти, оскільки вони глибше розуміють предмет. Водночас знання полісемантичних термінів і принципів перекладу допомагає навіть нефхівцям упоратися із завданням точного та коректного перекладу.

Список використаних джерел:

1. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation* / M. Baker. – 2nd ed. – London : Routledge, 2011. – 350 p.
2. Кияк Т. Р. *Термінознавство : навч. Посіб.* / Т. Р. Кияк, С. Д. Швець, В. М. Юрченко. – К. : Академія, 2006. – 304 с.
3. Корунець І. В. *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник.* – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 448 с.
4. Newmark P. *A Textbook of Translation* / P. Newmark. – New York : Prentice Hall, 1988. – 292 p.
5. Селіванова О. О. *Проблема диференціації перекладацьких трансформацій: монографія.* – Київ : Нова філологія, 2012. – 244 с.

TRANSLATION STRATEGIES FOR IT TERMINOLOGY**Христина Мелько**

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови,
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

The translation of IT terminology is a critical factor in achieving accurate and unambiguous information transfer in intercultural and international communication. Because of the dynamic nature of the IT field, where new terms appear with considerable frequency, translators are faced with the need to constantly update their knowledge and adapt to new vocabulary. Incorrect or inaccurate interpretation of terms can lead to serious misconceptions at the design, implementation, or operation stages of technological solutions, which in turn affects the efficiency of digital systems [1].

In this case, the study of translation strategies aimed at adequate reproduction of IT terminology is of particular relevance. They maintain semantic accuracy while taking into account the functional purpose of the terms and the needs of the target audience.

The information technology sector is a leading contributor to the global economy and social life, covering a wide range of areas, from software and hardware development to network structures and digital services. IT technologies are penetrating all spheres of human activity, ensuring progress in science, education, healthcare, the financial system,

industry, etc. In the time of globalisation and intensive exchange of information between different linguistic and cultural environments, the issue of accurate translation of IT terminology is of particular significance [3, p. 75-81]. This is due to the fact that many of the terms have a complex semantic structure, are neologisms or have no direct equivalents in national languages, which requires a flexible and reasonable approach from the translator.

IT terminology is not just a group of words used to describe technical concepts. It's a language that is constantly changing to reflect new developments, technical issues and innovations. With the rapid development of the IT industry, it is important that terms are translated accurately and correctly, and that they are in line with the cultural and linguistic characteristics of the target audience. However, translating technical terms from one language to another is not always a straightforward process. This can lead to challenges in communication, especially if the translation or adaptation of the term is not accurate enough or does not meet industry standards [2, p. 165-170].

In addition, the English language is extensively used in the IT sector, as it is the language of international communication in this sector. This leads to another important aspect of terminology translation: the creation of a common language space that will allow specialists from different countries to effectively collaborate and share knowledge. It not only helps to maintain a high level of accuracy in the transfer of information, but also allows translators to take into account the specifics of each language and adapt terms for better user understanding.

Consequently, the translation of IT terminology is not a simple mechanical process, but requires detailed analysis, consideration of many factors, and the application of various strategies to achieve maximum accuracy and clarity of terms. We are going to examine the main strategies for translating IT terminology.

In the information technology sector, one of the most common translation strategies is calquing, which involves literally reproducing the structure of a foreign language term in the target language. This approach is mostly used in cases where there is no equivalent in the target language and the term itself must be understandable to specialists or users with the appropriate level of IT competence. Examples include the following terms *Cloud computing* — *хмарні обчислення*, *Firewall* — *межа безпеки*.

The other common approach is lexical borrowing, due to the globalised nature of IT terminology, which often retains its form without adaptation in many languages. These terms are often not translated because they are commonly understood in the professional environment: *Software* — *софтвєр* або *програме забезпечення*, *Router* — *роутєр*.

The equivalence strategy involves the search for an accurate equivalent in the target language that adequately reflects the meaning of the original term. This method is appropriate in cases where there is already an established term in the target language that is used in the relevant context: *Operating system* — *операційна система*, *Database* — *база даних*.

In case there is no direct equivalent in the target language or the term is new and specific to a particular context, descriptive translation is used. This approach involves reproducing the meaning of a term by interpreting it: *Phishing* — *шахрайство через електронну пошту або підробка вебсайтів з метою крадіжки персональних даних*.

A translation strategy of adaptation involves transforming a term to reflect the cultural and linguistic characteristics of the target audience. It is used when it is necessary to ensure that the term is understandable and acceptable in the relevant socio-cultural context: *Clickbait* — *клікбєйт* або *привабливі заголовки*.

A hybridisation of terms is used to strike a balance between preserving the meaning of the original term and making it understandable to the target audience. This approach is often achieved by combining borrowed elements with translated components: *Smartphone* — *смартфон* (запозичення) + *телефон* (переклад).

The translation of IT terminology is a multi-level process that requires not only a proficient level of language skills, but also a profound knowledge of the IT industry and an understanding of its conceptual and professional specifics. In the context of the rapid development of technology, it is of particular importance to adapt terminology to new realities without losing semantic accuracy. The use of adequate translation strategies helps to preserve the semantic integrity of the term and ensures effective interlingual communication, which is critical in the globalised IT environment.

References

1. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation (3rd ed.)*. Routledge, 2018. <https://doi.org/10.4324/9781315619187>

2. *Cherneha, D., Turysheva, O., Dzykovych. IT terminology: Translation challenges and prospects. Advanced Linguistics, (14), 2024, P. 165–170. <https://doi.org/10.20535/2024.14.314085>*

3. *Tatsenko, N., Orol, V. Translation features of modern IT terminology from English into Ukrainian. Filologichni Traktaty, 13(2), 2021, P. 75-81. [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2021.13\(2\)-8](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2021.13(2)-8)*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВИКЛИК І ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Андрій Мізік

*асистент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

Михайло Толочин

*асистент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

У сучасному світі, де технології розвиваються стрімкими темпами, штучний інтелект (ШІ) стає невід'ємною частиною багатьох сфер діяльності, зокрема і письмового перекладу. Використання ШІ в перекладацькій практиці відкриває нові можливості, але водночас породжує низку викликів, які потребують ретельного аналізу.

Однією з основних переваг впровадження ШІ в переклад є значне підвищення швидкості обробки текстів. Сучасні нейронні мережі здатні оперативно перекладати великі обсяги інформації, що особливо актуально в умовах глобалізації та зростаючого обсягу міжкультурної комунікації. Крім того, вони можуть забезпечити певний рівень уніфікації термінології та стилістичної послідовності в технічних і наукових текстах.

Проте, незважаючи на ці переваги, використання ШІ у письмовому перекладі супроводжується низкою проблем. Зокрема,

він часто не здатний адекватно передати культурні особливості, емоційні відтінки та контекстуальні нюанси, що є критично важливими в художньому та публіцистичному перекладі. Дослідники зазначають, що навіть у технічних текстах результати машинного перекладу потребують ретельного постредагування фахівцем, оскільки ШІ може допускати помилки в термінології та граматиці [1, с. 67].

Крім того, виникає питання етичного характеру: чи може ШІ повністю замінити людину-перекладача? Багато фахівців вважають, що повна автоматизація перекладу є недоцільною, оскільки людський фактор відіграє ключову роль у забезпеченні якості та автентичності перекладу. ШІ може бути ефективним інструментом для допомоги перекладачам, але не повинен розглядатися як повноцінна альтернатива людській праці [2].

У перспективі розвиток ШІ в сфері письмового перекладу має зосереджуватися на створенні гібридних моделей, де поєднуються можливості машинного перекладу з експертним редагуванням людини. Такі підходи дозволять максимально ефективно використовувати потенціал ШІ, зберігаючи при цьому якість і автентичність перекладених текстів.

Список використаних джерел

1. Маковічук Л. Штучний інтелект у перекладацькій діяльності. Збірник наукових праць. 2022. № 3. С. 66–69.

2. Штучний інтелект у перекладі: можливості та обмеження. Aventa. URL: <https://aventa.com.ua/ua/blog/shtuchnij-intelekt-u-perekladi.html> (дата звернення: 05.06.2025).

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Наталія Пасічник

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Переклад художньої літератури відіграє значну роль і є невід'ємною частиною культурної освіти та становлення людини. Без ознайомлення з провідними зразками сучасного англomовного красного письменства неможлива повноцінна фахова підготовка перекладача, адже художній переклад визначає сучасний книжковий ринок, сприяє просуванню вітчизняної та зарубіжної літератури у світі та в Україні [1, с. 3]. Важливим також є переклад найкращих зразків української поезії англійською мовою для репрезентації в світі вітчизняної культури та літератури зокрема.

Метою цієї статті є аналіз авторського перекладу вірша «Зимові дерева» видатного українського поета Василя Стуса англійською мовою.

Варто відзначити, що «Переклад починається зі суперництва: перекладача й автора, двох перекладачів, однієї перекладацької школи з іншою. Переклад живиться суперництвом і від нього ж гине. Перекладач натомість залишається живим» [2, с. 24]. Зазначений нюанс часто є основним під час роботи над поетичними перекладами, оскільки перекладачі поезії нерідко є поетами самі.

У процесі перекладу зазначеного тексту перед перекладачем передусім постало завдання зберегти ритмічний малюнок вірша, а також більшість художніх засобів. Розглянемо оригінал:

Василь Стус «Зимові дерева»

Куріють вигаслі багаття,
собаки виють до зірок,
а в річці місяць, мов латаття,
доріс до повні і розмок.

І в ртутній спеці фіолету
він невимовно довго чез,
лишившись тільки для прикмети,
як цятка сяєва небес.

Самотність аркою провисла
над райські кущі в пригри снів.
Шукай по них щасливі числа,
так, як раніше ти умів:

той день, як від земної тверді
найперше сонце відійшло,
і той, що мітить знаком смерті
ще нерозгадане число.

А ти іще посередині,
ще посередині твоє.
Отож, радій вечірній днині,
допоки в ребра серце б'є.
ІХ. 1967 [1, с. 10].

Як бачимо, в оригінальному українському тексті присутня низка метафор, англійський переклад яких викликає труднощі, зокрема: *ртутній спеці фіолету*, *цятка сяєва небес*. Також варто звернути увагу на таку рідковживану словоформу як *чез*, яку через неможливість підбору рівнозначного еквівалента перекладено нормативним дієсловом *disappeared*.

Vasyl Stus “Winter trees”

There is a smoke on fires - really,
And dogs at stars are howling yet.
And Moon in river like a lily
Has grown to full and turned to wet.

In mercury and violet swelter
It disappeared for so long.
And like a spot in clouds melted

Just for a sign and so on.

The loneliness like arch above me
And bushes raised in Paradise .
Look for your fortune and for carma
That have been vanished in your eyes.

The day when from the Earth firmament
The morning sun had come away.
And day that makes the truly statement
About future deathful way.

But you are only in the middle
And yours is in this place as well.
So listen to your soul's fiddle
Till heart in ribs beats like a bell.

(Переклад Наталії Пасічник) [1, с. 10].

Розглянемо наведений англійський переклад. У першій строфі образ диму, презентований дієсловом *куріють*, замінений іменником *smoke*. Більшість образів збережено, окрім тих, якими довелося пожертвувати заради дотримання авторського ритму. Наприклад, *лишившись тільки для прикмети, як цятка сяєва небес* перекладено як *And like a spot in clouds melted Just for a sign and so on*. *Омож, радій вечірній днині, допоки в ребра серце б'є* перекладено як *So listen to your soul's fiddle Till heart in ribs beats like a bell*. В англійському перекладі з'являються *образи скрипка душі та дзвін*, які відсутні в оригіналі, проте в цілому вони не випадають із загальної поетичної картини вірша «Зимові дерева».

Зробимо висновок, що такі авторські перекладацькі вкраплення можуть бути виправдані, якщо завдяки їм вдається зберегти ритмомелодіку поетичного тексту, що є особливо важливим для силабо-тонічної поезії як найвищої форми поетичного письма.

Список використаних джерел

1. *Особливості художнього перекладу : навчально-методичний посібник для студентів 2 року навчання факультету іноземних мов освітньої програми «Англійсько-український переклад»* / Уклад. Пасічник Н. І., Загородня Л. З.,

Косенко А. В., Беженар І. В., Жорняк Н. Є., Федоришин О. І. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2023. 82 с.

2. Пасічник Наталія. Артиклі : збірка есеїв. Тернопіль: Видавництво «Джура», 2015. 76 с.

LA DIMENSION PRAGMATIQUE DANS LA TRADUCTION DES ACTES PUBLICS

Ірина Римяк

*асистент кафедри французької та іспанської філології
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

La traduction de documents officiels, juridiques, administratifs ou judiciaires, relève d'un exercice hautement spécialisé, étant à la croisée du langage, du droit et de la culture. Contrairement à d'autres textes, les actes publics n'ont pas pour unique fonction de transmettre l'information, ils produisent également des effets juridiques concrets. Ils réalisent ce que les philosophes du langage nomment des actes illocutoires, selon la terminologie de John L. Austin [1, p. 94]. John R. Searle, quant à lui, approfondit cette perspective en soulignant que chaque énoncé institutionnel repose sur des règles sociales et contextuelles qui permettent sa reconnaissance comme un acte [3, p. 3]. Dans ce contexte, la traduction certifiée implique une responsabilité accrue, puisque la version traduite acquiert elle-même une valeur juridique équivalente et doit être conforme à la fois aux normes de la langue cible et aux attentes des institutions destinataires.

Mais au-delà de l'énoncé et de son intention, la dimension perlocutoire, c'est-à-dire l'effet produit sur le récepteur, est essentielle dans la traduction des actes officiels. Car si l'objectif du client est de présenter un document reconnu par l'administration étrangère, celui du traducteur est pragmatique. Ce dernier vise à garantir que le destinataire final, étant souvent un agent administratif d'un autre pays, comprenne sans ambiguïté le contenu du texte dans la langue cible. Or, ce destinataire ne connaît pas forcément les particularités du système juridique ou administratif du pays d'origine d'un document. Ainsi, la traduction est tenue non seulement de transposer des formes, mais aussi d'anticiper les effets de réception et d'interprétation.

Un des enjeux majeurs de cette réception se cristallise autour de la **translittération de noms propres et de toponymes**. Une mauvaise transcription d'un nom peut entraîner de la confusion, des erreurs ou un refus administratif. En choisissant une forme, le traducteur ne fait pas qu'adapter des lettres, il **médiatise également une identité** dans un système étranger. Anthony Pym décrit ainsi le traducteur comme un « médiateur dans une situation de communication à la fois interlinguistique et interculturelle, d'où le niveau élevé de risques à prendre en considération » [2, c. 40].

De ce fait, la translittération, souvent perçue comme un détail formel, s'avère en traduction des actes publics un enjeu pragmatique majeur. En raison de ses implications sur l'identification, la reconnaissance juridique et la réception interculturelle, la translittération implique une responsabilité accrue pour le traducteur. À travers l'analyse de la traduction des actes publics entre le français et l'ukrainien, cette étude souligne l'importance du lien entre le choix des formes et leurs effets perlocutoires.

Список використаних джерел

1. Austin, John Langshaw. *How to do things with words*. Cambridge : Harvard University Press, 1962. 174 p.

2. Py Anthony. *Explaining Explicitation*, dans Kriztina KAROLY & Agata FORIS (éds). *New Trends in Translation studies. In Honour of Kinga Klaudy*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2005. P.29-43.

3. Searle, J. R. *La construction de la réalité sociale*. Editions Gallimard, 1998. 11 p. URL: https://labo.nonmarchand.org/pmwiki/uploads/Textes/JohnSearleLaConstructionDeLaRealiteSociale/JohnSearle_LaConstructionDeLaRealiteSociale.pdf

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД – ІНСТРУМЕНТ ЧИ ЗАМІНА ПЕРЕКЛАДАЧА?

Євгеній Рудов

магістр філології,

аспірант кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Анотація. Дослідження присвячене еволюції ролі нейронного машинного перекладу у мовній індустрії, а також з'ясовується, чи слугує він, насамперед, інструментом для доповнення перекладу людиною, чи становить загрозу як повна заміна перекладача. В цьому дослідженні аналізується вплив НМП на швидкість, точність і якість перекладу, а також на нові моделі співпраці людини і ШІ з зосередженням на думках перекладачів і орієнтування на наукові джерела. Метою дослідження є розуміння впливу НМП на майбутнє перекладацької професії з наголошенням на його перевагах як допоміжної технології з визнанням цінності лінгвістичного та культурного досвіду людини-перекладача.

Глобалізація, дні якої добігають кінця і на зміну якій, можливо, приходить кластеризація—потребує швидкого обміну інформацією та спільних наукових досліджень, що вимагає якісного перекладу для подолання мовних бар'єрів. Здатність адекватно передавати зміст між мовами є основою поширення знань, розвитку науки та зміцнення міжнародних відносин. Галузь перекладу зазнала глибоких змін, еволюціонувавши від примітивних систем, заснованих на правилах, до нейронного машинного перекладу(НМП). Переклад відіграє не останню роль у забезпеченні ефективнішої взаємодії між людьми, підприємствами та організаціями на глобальному рівні, що сприяє взаєморозумінню та партнерству між представниками різних мовних культур [1]. Перші технології перекладу, які часто покладалися на словники та заздалегідь задані правила, не завжди могли впоратися з точністю контексту та відтінками значень. Це спонукало до переходу на статистичні методи, що стало одним із етапів еволюції в цій галузі завдяки використанню великих текстових корпусів для підвищення гнучкості та розуміння. Однак, найважливіша зміна відбулася з появою НМП, що значно покращила системи перекладу завдяки застосуванню алгоритмів глибокого навчання. Поява НМП

кардинально змінила ландшафт автоматизованого перекладу, створивши передумови для ретельного переоцінювання його ролі.

Завдяки вдосконаленню машинного перекладу (МП), його роль було переосмислено. МП трансформувався з автономної системи на незамінний допоміжний інструмент у співпраці людини та штучного інтелекту. Цю модель співпраці часто називають «Human-in-the-Loop» (HITL).

Системи НМП можуть виступати в ролі «помічника», запропонувавши варіанти термінологічних еквівалентів та швидкі й точні пропозиції, що може бути особливо корисним для забезпечення узгодженості великих проєктів.

Великі мовні моделі (ВММ), такі як GPT-4, відкривають нову фазу в галузі машинного перекладу (МП), пропонуючи глибоке розуміння мови та інноваційні методики, такі як техніки на основі підказок [3]. Інтеграція ВММ у НМП — це не просто поступове вдосконалення, а фундаментальний перехід до більш досконалих, контекстно-орієнтованих та універсальних можливостей перекладу. Однак цей перехід створює нові складнощі, зокрема, щодо так званих «галюцинацій», обчислювальних витрат та необхідності нових парадигм оцінювання, що підкреслює необхідність контролю з боку людини.

Співпраця між академічними установами, які можуть проводити ретельні дослідження етичних і технічних викликів, та експертами галузі, які сприяють практичному впровадженню для вирішення складної взаємодії інновацій, регулювання та креативності людини в галузі перекладу [2]. Крім того, галузь повинна активно готуватися до нових моделей ШІ, джерел даних, згоди та правил конфіденційності даних, таких як Закон ЄС про ШІ (Artificial Intelligence Act). Ці заходи в сукупності сприяють відповідальному розвитку та впровадженню передових технологій.

Зростаюча інтеграція НМП у професійні робочі процеси, зокрема через попереднє редагування та пост-редагування, кардинально змінює набір навичок, необхідних для людини-перекладача. Цей перехід від чисто лінгвістичного перекладу до гібридної ролі управління інструментами ШІ та вдосконалення контенту, створеного ШІ, вимагає постійного вдосконалення технічних навичок, що ефективно перетворює перекладачів на «лінгвістичних архітекторів» співпраці між людиною і машиною.

Пост-редагування текстів, перекладених за допомогою машинних перекладачів, стало цінним дидактичним інструментом у програмах підготовки перекладачів. Ця практика допомагає студентам розуміти типові помилки НМП та вдосконалювати свої перекладацькі навички та рівень володіння рідною та другою мовами [6].

Наприклад, НМП мають труднощі з передачею контексту та багатства мов, відмінних від англійської. Критики стверджують, що технологія ШІ може в першу чергу сприяти перекладу між домінантними мовами з поглибленням чинних мовних диспропорцій [4]. Крім того, упередження, закладені в навчальних наборах даних, можуть призвести до дискримінаційних або культурно нечутливих перекладів [5].

Надмірна залежність від інструментів МП може підірвати цінність людських перекладачів, що потенційно може призвести до зниження якості перекладів та знецінення професії. Практична робота вимагає балансу між використанням МП для підвищення ефективності та збереженням тих нюансів, які може передати лише людина-перекладач [7].

У контексті передбачуваного розвитку штучного інтелекту та постгуманістичного перекладу, за умов, коли виконання перекладацької діяльності може бути частково або повністю делеговано автоматизованим системам, доцільним стратегічним підходом видається пошук роботи поза межами рутинного перекладу. Ця робота полягає у створенні перекладацьких рішень, що потребують високого рівня критичного мислення, креативності та емоційної чутливості — тобто тих компетентностей, які виходять за рамки суто лінгвістичних навичок і навряд чи можуть бути адекватно відтворені алгоритмічними засобами [10].

Попри значні успіхи, системи НМП стикаються з низкою постійних обмежень. Вимоги до обчислювальних потужностей для навчання та впровадження найсучасніших моделей НМП створюють залежність від ресурсів, що посилює цю проблему. Це утворює замкнуте коло: брак даних для мов з обмеженими ресурсами зумовлює меншу ефективність моделей, а висока вартість розробки складних моделей додатково стримує інвестиції в ці мови, що закріплює мовні упередження в перекладі за допомогою ШІ. НМП продовжує стикатися з проблемами у перекладі ідіоматичних виразів

та культурних особливостей, що часто призводить до помилок в перекладах.

Хоча НМП досягла значної когерентності та точності, завдяки чому її результати у багатьох контекстах стають дедалі менш відмінними від перекладів, виконаних людиною, все ж існує важлива відмінність: НМП перевершує людину в копіюванні шаблонів з величезних наборів даних, тоді як переклад, виконаний людиною, забезпечує інтерпретаційне розуміння та культурну адаптацію. Ця фундаментальна відмінність пояснює постійні труднощі НМП з такими нюансами, як ідіоми, неявні значення та мови з обмеженими ресурсами, де прямого відтворення шаблонів недостатньо. Проте, НМП значно прискорює процес перекладу, що дає перекладачам можливість опрацювати більше проєктів і потенційно збільшити свої доходи. Ця технологія автоматизує багато повторюваних і рутинних завдань, звільняючи перекладачів від рутинної роботи.

Це підкреслює, що «розуміння» НМП є статистичним і ймовірнісним, а не семантичним або культурним у людському розумінні, що робить його високотехнологічним інструментом для зіставлення та генерації шаблонів, але позбавленим людської здатності до розуміння реального світу, культурної інтуїції та творчої інтерпретації [8].

Переклади, згенеровані ШІ, базуються на алгоритмах, а не на свідомому мисленні, і оптимізуються для найпоширенішої еквівалентної послідовності в мові перекладу, що може не відображати голос або креативність оригіналу [9].

Перекладачі-люди мають природну перевагу в розумінні контексту, емоційних забарвлень, підтексту та мовних лакун. Вони можуть інтерпретувати та передавати мовні тонкощі зі збереженням посилу оригінального повідомлення. Можливий гібридний підхід до перекладу в майбутньому, що поєднуватиме найкращі аспекти ВММ і НМП та контролю кінцевого перекладу перекладачем-людиною.

Важливо, що постійний контроль з боку людини залишається необхідним для забезпечення точності та адекватності перекладу. Отже, людський фактор є незамінним у наданні культурних та контекстуальних знань, які машини не можуть відтворити.

Список використаних джерел

1. Ashraf M. *Innovations and Challenges in Neural Machine Translation: A Review. International Journal of Science and Research (IJSR). 2024. T. 13, № 10.*

C. 656–662. URL: <https://doi.org/10.21275/sr241008113336> (дата звернення: 02.06.2025).

2. Hardmeier F. *AI in Translation: Trends, Challenges and the Future of Human Input*. TOPPAN DIGITAL LANGUAGE. URL: <https://toppandigital.com/translation-blog/ai-in-translation-trends-challenges-and-the-future-of-human-collaboration/> (дата звернення: 02.06.2025).

3. *A Paradigm Shift: The Future of Machine Translation Lies with Large Language Models*. arXiv.org. URL: <https://arxiv.org/abs/2305.01181> (дата звернення: 02.06.2025).

4. Gordon S. F. *Artificial Intelligence and Language Translation in Scientific Publishing - Science Editor*. Science Editor. URL: <https://www.csescienceeditor.org/article/artificial-intelligence-and-language-translation-in-scientific-publishing/> (дата звернення: 03.06.2025).

5. Zhang W. *Applications of Deep Learning in Natural Language Processing: A Case Study on Machine Translation*. *Journal of Computer, Signal, and System Research*. 2025. Т. 2, № 1. С. 80–90. URL: <https://doi.org/10.71222/acs2j404> (дата звернення: 03.06.2025).

6. Fan R., Zhang Y. *Strengths and Limitations of Machine Translation and Human Translation*. *Advances in Computational Intelligence and Robotics*. 2025. С. 95–118. URL: <https://doi.org/10.4018/979-8-3373-0060-3.ch004> (дата звернення: 04.06.2025).

7. Ahmadova A. *The Ethics of Translation: An Analytical Study of Accuracy, Cultural Sensitivity, and Technological Impact*. *Global Spectrum of Research and Humanities*. 2025. Т. 2, № 1. С. 4–11. URL: <https://doi.org/10.69760/gsrh.01012025001> (дата звернення: 04.06.2025).

8. Adnan, Farkad. (2025). *Re: How does AI impact the accuracy and fluency of machine translation compared to human translation?* URL: https://www.researchgate.net/post/How_does_AI_impact_the_accuracy_and_fluency_of_machine_translation_compared_to_human_translation/67d733c7623785780c0b77ba/citation/download. (дата звернення: 04.06.2025)

9. Hulley B. *Assessing human translation style with the help of HМП: a case study of French-language comic book translators*. *Palimpsestes*. 2024. Т. 38. URL: <https://doi.org/10.4000/12spd> (дата звернення: 04.06.2025).

10. Lee T. K. *Artificial intelligence and posthumanist translation: ChatGPT versus the translator*. *Applied Linguistics Review*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1515/applirev-2023-0122> (дата звернення: 04.06.2025).

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ГЛЯДАЦЬКОЇ РЕЦЕПЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ АВДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Аліна Фарафонова

*аспірантка кафедри теорії і практики перекладу,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

У галузі перекладознавства більшість студій зосереджено на дескриптивному аналізі перекладених текстів й відносно мала кількість досліджень розглядало питання глядацької рецепції. Останніми роками саме вивчення глядацької рецепції актуалізуються у дослідженнях аудіовізуального перекладу [5].

К. Норд стверджує, що [4], «кожен переклад спрямований на певну аудиторію», з чим складно не погодитися. Цю думку поділяє і Е. Гутт [3, с. 252], який зазначає, що «успіх перекладеного тексту вирішальною мірою залежить від очікувань цільової аудиторії».

За допомогою глядацької рецепції досліджують форми і способи споживання та сприйняття аудіовізуальних текстів, виходячи таким чином «за межі дескриптивізму» [5, с. 10]. Для вивчення різних когнітивних аспектів, які впливають на рецепцію перекладених аудіовізуальних текстів, комбінують експериментальні методи [1, с. 4].

Поширеними способами емпіричного аналізу преференцій аудиторії виступають анкетування, опитування, інтерв'ю, публічні дискусії та eye-tracking (відстеження погляду); останній часто використовують для вивчення субтитрування. Анкетування (онлайн чи офлайн) – це відносно простий і гнучкий спосіб збору різнотипних даних, зокрема, коли їх можна поширювати через соціальні мережі та Інтернет загалом. Крім того, анкети легко заповнювати після того, як учасники дослідження подивилися частину або весь перекладений епізод. Цей метод збору даних є і залишатиметься важливим інструментом, який можна застосовувати для вивчення АВП.

Нещодавно, проведено експеримент, у якому оцінювали рівень занурення (“immersion”) для вивчення впливу закадрового голосу [2]. Хоча дубляж – один з найдоступніших способів споживання іншомовного аудіовізуального контенту, цей спосіб АВП здебільшого вивчали разом із субтитруванням, щоб проаналізувати вплив субтитрів на занурення глядачів в аудіовізуальну продукцію [6].

Метою АВП, окрім досягнення буквальної «еквівалентності», є створення тотожного або співмірного ефекту у свідомості цільових глядачів, як і у глядачів тексту-першоджерела (звісно, це залежить й від інтерпретації перекладача). Знаючи вподобання аудиторії, їхні очікування та потреби, можна інформувати локалізаційну індустрію, перекладацькі спілки та навчати локалізаторів-початківців.

Список використаних джерел

1. Diaz Cintas, J., & Szarkowska, A. (2020). *Experimental Research in Audiovisual Translation – Cognition, Reception, Production. The Journal of Specialised Translation*, 3–16. <https://doi.org/10.26034/cm.jostrans.2020.542>
2. Flis, G., Sikorski, A., & Szarkowska, A. (2020). *Does the dubbing effect apply to voice-over? A conceptual replication study on visual attention and immersion. Journal of Specialised Translation*, 33(3), 41-69
3. Gutt E.-A. *Implicit Information in Literary Translation. Target. International Journal of Translation Studies*. 1996. Vol. 8, no. 2. P. 239–256. URL: <https://doi.org/10.1075/target.8.2.03gut>
4. Nord C. *Translating as a Purposeful Activity*. Routledge, 2014. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315760506>
5. *Reception Studies and Audiovisual Translation / ed.: E. Di Giovanni, Y. Gambier*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2018. URL: <https://doi.org/10.1075/btl.141>
6. Wissmath, B., Weibel, D., & Groner, R. (2009). *Dubbing or subtitling? Effects on presence, transportation, flow, and enjoyment. Journal of Media Psychology*, 21(3), 114-125. <https://doi.org/10.1027/1864-1105.21.3.114>

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Олена Чернявська

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології, перекладу
та професійної мовної підготовки
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

У сучасному світі, де інформація відіграє ключову роль, а політична комунікація стає дедалі складнішою та багатогранною, дослідження мовних особливостей політичного дискурсу набуває

особливої актуальності. Одним із центральних жанрів політичної комунікації, що безпосередньо формує громадську думку та впливає на політичні процеси, є політична промова.

За визначенням Л. Мацько, політична промова – це «заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [1, с. 4].

І. В. Самойлова та О. В. Подвойська визначають політичну промову як заздалегідь підготовлений виступ на актуальну політичну тему, головними складовими якого є як позитивні, так й негативні оцінки політичних дій чи фактів [2, с. 235].

Політична промова є жанром політичного дискурсу, різновидом ораторського мистецтва, який зазвичай ретельно готується заздалегідь. Вона містить особисті погляди та обґрунтування мовця щодо певних суспільно-політичних подій. Головна мета такої промови — вплинути на слухача у конкретному політичному питанні, спонукати його до певної політичної дії або бездіяльності. Саме тому адекватний переклад англomовних політичних промов є критично важливим, адже він має точно відображати всі інтенції автора. Розглянемо способи перекладу політичних промов на прикладах виступів президентів США Д. Байдена та Д. Трампа.

Історичною є промова президента США Джо Байдена, виголошена 26 березня 2022 року у Варшаві. У цій промові президент США проголошує підтримку України у її спротиві російській агресії, розставляючи чіткі політичні та геополітичні акценти. Тож переклад цієї промови потребує глибокого розуміння контексту. Розглянемо переклад короткого уривку:

<p>In the perennial struggle for democracy and freedom, Ukraine and its people are on the frontlines fighting to save their nation [4].</p>	<p>У багаторічній боротьбі за демократію і свободу Україна та її народ перебувають на передовій, борючись за порятунок своєї нації.</p>
---	---

У перекладі конструкції «the perennial struggle» використано прийом конкретизації з елементами лексичного відповідника. Слово «perennial» означає «вічний», «багатовічний», «постійний». Українське «багаторічній» є більш конкретним, воно акцентує увагу на тривалості у роках, тоді як «perennial» може означати не тільки

тривалість у часі, а й безперервність або незмінність. Це можна розглядати як вибір найбільш підходящого відповідника, який звужує (конкретизує) часовий аспект.

Слово «frontlines» перекладено як «передова» з використанням високоеквівалентного перекладу. У контексті повномасштабної російсько-української війни поняття «frontlines» об'єднує у собі пряме і метафоричне значення: пряме – як позначення лінії збройного зіткнення воюючих армій. У метафоричному значенні використання «frontlines» можна виокремити три смислові компоненти: 1) Україна як центр протистояння: Україна є центральним місцем, де відбувається основна боротьба не лише за її власну незалежність, а й за ширші цінності – демократію та свободу; 2) Україна як передова цивілізаційної боротьби: український народ, протистоячи агресії, стоїть на захисті демократичних принципів, які є важливими для всього вільного світу. Це боротьба не лише зброєю, а й ідеями, цінностями, способом життя; 3) Вирішальний характер моменту: як на фронті вирішується доля війни, так і дії України на цьому «фронті» визначають долю демократії та свободи у світі.

Прикладом іншої політичної позиції є промова президента США Д. Трампа від 19 травня 2025 року, виголошена на засіданні Ради директорів Центру Кеннеді. Ця промова стала скандально відомою через іменування путіна «a nice gentleman named Vladimir Putin» з одночасною констатацією того, що на фронті відбувається «an absolute bloodbath» – «справжня кривава баня». Ця промова привертає увагу очевидним небажанням Трампа уточнити, хто саме влаштував «криваву баню», він уникає промовляти саме поняття «війна росії проти України». Перекладач має бути обізнаним із позначеним контекстом, працюючи над перекладом, зокрема, такого речення:

It wouldn't have happened, Цього б не сталося, ніколи б
would have never happened. And не сталося. І **війни між**
the Ukraine–Russia wouldn't **Україною та Росією** не було б.
have happened [3].

У наведеному уривку спостерігаються диференціація та конкретизація. В оригіналі «the Ukraine–Russia» є досить лаконічним, дещо розмовним способом позначення конфлікту. Воно не містить прямого лексичного маркера, який би вказував на характер відносин між країнами (наприклад, «war», «conflict», «crisis»). Перекладач має

«розгорнути» це стисле позначення, додаючи слово «війни», щоб прямо вказати на сутність відносин. Для перекладу ми скористалися, окрім контексту, попередніми словами Д. Трампа: « This was not our **war**» – «Це не була наша **війна**».

Додавання слова «війни» є також свого роду конкретизацією. Оригінальне «the Ukraine–Russia» може гіпотетично стосуватися будь-яких відносин чи подій між Україною та росією. Введення «війни» чітко визначає, про який саме аспект цих відносин йдеться, звужуючи значення до конкретного військово-політичного протистояння.

Отже, бачимо, що переклад політичних промов вимагає не лише лінгвістичної точності, а й глибокого розуміння політичного, культурного та історичного контексту. Використання таких лексичних трансформацій, як конкретизація, диференціація та експлікація, дозволяє перекладачеві адекватно відтворити інтенції автора, адаптувати мовлення до цільової аудиторії та зберегти прагматичний вплив оригінального виступу.

Список використаних джерел

1. Мацько Л.І. Лінгвістична риторика. Наука і сучасність: зб. наук. праць. Ч. 4. Київ : Логос, 1999. С. 3–16.
2. Самойлова І. В., Подвойська О.В. Лексичні особливості політичних промов. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. Кн. 1. С. 235–238.
3. Donald Trump Attends a Kennedy Center Board Meeting - May 19, 2025. URL: <https://rollcall.com/factbase/trump/transcript/donald-trump-speech-kennedy-center-board-meeting-may-19-2025/>
4. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕНОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЯ КІНОДІАЛОГІВ

Галина Чумак

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ірина Ваврів

*викладач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Однією з причин виникнення проблем в аудіовізуальному перекладі може бути наявність відхилень від літературної норми у кінотекстах. Насичені маркерами розмовності мовлення того чи іншого соціотипу кіногероїв потребує від перекладача відчуття органічності індивідуалізованої мови персонажа, оскільки він спирається на певні стереотипні зразки в реальній комунікації. Усно-розмовна мова модифікується в наративній структурі кінотекстів та кінодіалогів з метою виконання певного характерологічного та експресивного естетичного завдання.

Практики аудіовізуального перекладу доволі часто зіштовхуються з проблемою відтворення соціально ненормативної лексики, яка часто є складовою мовлення героїв художніх фільмів. Особливо це стосується сленгу, адже не дивлячись на те, що існує велика кількість словників сленгу, він настільки стрімко змінюється, що не завжди може бути одразу зафіксованим у словниках. Необхідність збереження мовленнєвої характеристики в аудіовізуальному перекладі вважається цілком зрозумілою і входить до завдань повноцінного адекватного перекладу.

Розуміння аудіовізуального контенту безпосередньо залежить від наявності соціокультурної компетенції перекладача. Сприйняття аудіовізуального тексту в середовищі іншої культури можливе тільки через призму фонових знань представника іншомовної культури. Цю особливість слід враховувати, перекладаючи такі кінотексти. Тому

перекладачеві й доводиться вдаватися до таких стратегій перекладу, як адаптація й локалізація. Під час виконання перекладу цього виду, початковий текст замінюється його локалізованим аналогом. Невіддільною частиною перекладацького процесу є прагматична адаптація аудіовізуального матеріалу з урахуванням фонових знань цільової аудиторії й прагматична адаптація для збереження в перекладі емоційного ефекту.

Загальна орієнтованість художнього фільму на створення естетичного впливу на глядача, а також його комунікативний соціально-мовний феномен дозволяють класифікувати кінодіалог як художній текст, розглядаючи його як частину цілого кінотексту [1, с. 137]. Тому розуміння окремих висловлювань у більшій чи меншій мірі залежить від змісту всього тексту і від того місця, яке вони займають у наративній структурі кінотвору. Переважання цілого над частиною означає допустимість пожертвування менш суттєвими деталями заради успішної передачі глобального змісту тексту, з урахуванням вимог когерентності та когезії [2, с. 65].

Наратори у фільмах чи серіалах також поєднують аудіовізуальну та вербальну складову кінотексту. Прикладом можуть бути фільми Гая Річі. «Карти, гроші, два стволи»/Lock, Stock and Two Smoking Barrels – його перший блокбастер, в якому наратор Алан Форд створив колоритну атмосферу гангстерського Лондону завдяки акценту кокні [3]. У фільмі «Великий куш»/ Snatch наратор Джейсен Стетем у ролі Турка створює ілюзію діалогу з глядачем, коментуючи події та прогножуючи можливі повороти сюжету, що додає правдоподібності кінооповіді [5].

Використання глузливого акценту допомогло Річі створити зв'язок між його фільмами та культурою робітничого класу Лондона. Його фільми часто зображують стилізовану та гіперболізовану версію британської кримінальної культури, особливо в східному районі Лондону. Персонажі зазвичай розмовляють з характерним кокні або лондонським акцентом, використовуючи колоритний сленг і дотепні діалоги. Гай Річі охоче використовує у своїх фільмах та серіалах сленг мокні, фальшивий акцент кокні, який став його фірмовим стилем. Мокні – це колоритний вид пародії на кокні, який асоціюється з Іст-Ендром Лондона. Він характеризується опусканням літери «Н» на початку слів і використанням гортанних складів. Акцент також характеризується використанням сленгових слів і фраз, які є

унікальними для цього територіального сленгу [6, с. 75]. Хоча деякі дослідники можуть стверджувати, що використання кокні та мокні є формою культурної апропріації, інші трактують цей стилістичний режисерський прийом як спосіб зруйнувати класові бар'єри та створити більш інклюзивні кінотвори.

Розуміння аудіовізуального контенту безпосередньо залежить від соціокультурної компетенції перекладача. Сприйняття аудіовізуального тексту в середовищі іншої культури можливе тільки через призму фонових знань представника іншомовної культури. Цю особливість слід враховувати, перекладаючи такі кінотексти та кінодіалоги. Тому перекладачеві й доводиться вдаватися до таких стратегій перекладу, як адаптація й локалізація. Під час виконання перекладу цього виду, початковий текст замінюється його локалізованим аналогом. Невіддільною частиною перекладацького процесу є прагматична адаптація аудіовізуального матеріалу з урахуванням фонових знань цільової аудиторії й прагматична та стилістична адаптація для збереження у перекладі емоційного ефекту.

Під час аудіовізуального перекладу жаргонізмів та сленгізмів фільмів Гая Річі «Карти, гроші, два стволи» (Lock, Stock and Two Smoking Barrels), «Великий куш» (Snatch) та «Рок-н-рольник» (Roc-n-Rolla) найчастіше використовувалися такі перекладацькі прийоми та способи як: описовий переклад, калькування, компенсація та генералізація при умові відсутності відповідників. Якщо говорити про перекладацькі стратегії, то для відтворення англomовних жаргонізмів та сленгізмів засобами української мови частіше використовувалося одомашнення з метою пояснення змісту одиниць жаргону реципієнтам таким чином, щоб їхнє прагматичне та комунікативне значення відтворювалося якнайповніше. Українські еквіваленти в даних випадках є українськими виразами, які без пояснення, не будуть зрозумілі носію іноземної мови. Більшість сленгізмів перекладаються за допомогою аналогів, тобто понять, які не в повному обсязі збігаються з вихідним поняттям, але мають з ним значну семантичну схожість.

Список використаних джерел

1. Демецька В., Федорченко В. До проблеми перекладу кіно текстів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: зб. Наук. праць. Розділ IV – Херсон, 2010. С. 239–243.

2. Banos Pinero R. *Audiovisual Translation in a Global Context: Mapping an Ever-changing Landscape*. Palgrave Macmillan, 2015. 312 p.

3. IMSDb: *The Internet Movie Script Database*: URL: <http://www.imsdb.com/scripts/Lock,-Stock-and-Two-Smoking-arrels.html> (дата звернення: 17.05.2025).

4. IMSDb: *The Internet Movie Script Database*: URL: <http://www.imsdb.com/scripts/RocknRolla.html> (дата звернення: 17.05.2025).

5. IMSDb: *The Internet Movie Script Database*: URL: <http://www.imsdb.com/scripts/Snatch.html> (дата звернення: 17.05.2025).

6. Smith D. *The Language of London: Cockney Rhyming Slang*. London: Michael O'Mara Books, 2014. 161 p.

НЕОЛОГІЗМ «TRADUCTIQUE» ТА ЙОГО ПОНЯТІЙНИЙ ДІАПАЗОН У ФРАНКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ ДИСКУРСІ

Людмила Чурсіна

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри германської і романської філології та перекладу

ХГУ «Народна українська академія»

м. Харків, Україна

Неологізм «traductique, f» виникає і входить в обіг у франкомовному академічному середовищі, зокрема Франції і Канади, з другої половини 80-х років минулого століття. Від моменту появи, коли фахівці ще не досить оптимістично заявляли про віддалені перспективи машинного перекладу, цей термін зазнає суттєвих семантичних модифікацій відповідно до еволюційних зрушень у сфері інформатики. На це зокрема вказують дослідники у низці наукових доробок [1 – 7]. Самі вже заголовки наукових розвідок є промовистими і деталізують складні аспекти понятійного діапазону цієї словоназви.

За способом творення цей неологічний термін є словом-валізою, оскільки утворився шляхом поєднання двох лексем «traducti[on]» та «[informat]i[que]». У перекладацькому дискурсі поширення цього терміну пов'язують з іменем видатного французького перекладача Антуана Бермана [7, с. 23]. Саме він окреслює у низці своїх наукових розвідок завдання самостійної наукової галузі – перекладознавства (la traductologie – теорія перекладу), яка вивчає процес перекладу і

результати перекладацької діяльності, зокрема у руслі застосування практик і технологій машинного перекладу [там же].

Отже, цей неологізм є концептуально дотичним до перекладу (traduction f) і перекладознавства (traductologie f), а також машинного перекладу (TA – traduction automatique) й автоматизованого перекладу (ТАО – traduction assistée d'ordinateur). Клод Бедар, канадський перекладач-консультант, визначає сутність терміну «traductique» через складові компоненти концепту [2, с. 123].

У цього неологічного терміну був складний шлях входження, від першої фіксації і слововживання до майже забуття на певний період, та віддаленого у часі «воскресіння» і затребуваності на сьогоднішній день. Звертаємо увагу на розходження з його первісним значенням, як це вбачає Орельєн Талбо у сучасному потрактуванні цього терміну канадською дослідницею Марі-Клод Лом [7, с. 25] на відміну від того, який зміст вкладав А. Берман.

Досить складно підібрати україномовний місткий відповідник до цієї лексеми, не вдаючись до словникової дефініції та ознайомлення з витоками семантичних зрушень на еволюційному шляху цього терміну. Згідно зі словниковою дефініцією, можна дати такий варіант україномовного відповідника, як «переклад з використанням інструментів автоматичної обробки мови», тобто у такий спосіб ми відтворюємо значення за допомогою дескриптивної перифрази. Якщо звернутися до англійського відповідника цієї лексеми «translation technologies», який доцільніше вживати у множині, аналогом виступає термінологічний вислів «[комп'ютерні] перекладацькі технології», тобто йдеться про наявні на сьогодні інструменти і техніки автоматизованого перекладу, а саме програмне забезпечення для полегшення, прискорення і покращення процесу перекладу, іншими словами для оптимізації цього процесу у плані економії часу й скорочення обсягу рутинної роботи перекладача з текстом і словником. Перекладацькі технології включають так само, як і літерне скорочення ТАО (traduction assistée d'ordinateur) будь-які застосунки для автоматизації дво- або багатомовного перекладу, призначені допомогти професійному перекладачеві у керуванні процесом перекладу. Цей термін охоплює комп'ютерний переклад, комп'ютерний усний переклад, субтитрування, машинний (або автоматичний) переклад, локалізацію, що позначає у сфері перекладу адаптацію програмного забезпечення у застосунку до реалій іншої

мови з огляду на національну або регіональну специфіку перекладу. Перекладацькі технології стають невід'ємним атрибутом у роботі перекладача як спеціалізованих текстів галузевого характеру, так і літературних художніх текстів.

В україномовному перекладацькому дискурсі франкомовний термін «traductique» має низку відповідників, що свідчить про його неусталеність і варіантність перекладацьких трансформацій: сучасні технології у сфері перекладів, сучасні технології перекладу, перекладацькі технології, комп'ютерні системи перекладу тощо.

З огляду на подальші перспективи, машинному перекладу підвладне швидке опрацювання величезних текстових масивів, їх певне упорядкування, втім усе ще постає питання щодо якості перекладу, особливо це стосується природного живого мовлення. Ускладняється це тим фактом, що не вдається належним чином задокументувати складові компоненти концептів у живому мовленні, оскільки вона містить складні конструкти, передає складні значення, для яких потрібно підшукати іншомовні відповідники, або ж передати сутність засобами мови, на яку здійснюється переклад. Тож спостерігається значна варіативність у доборі адекватних варіантів перекладу, яка потребує певного часу для усталення й їхнього подальшого унормування на технічному рівні. Літературний переклад полягає в розумінні тексту однією мовою, щоб потім переписати його іншою. Отже, саме цей складний процес «розуміння» створює проблему в машинному перекладі, особливо це стосується вишуканої мови і стилю літературного твору.

Останнім часом увагу дослідників зосереджено на проблемі етичного характеру, а саме окресленню функцій і ролі перекладача з огляду на розповсюдження практики машинного перекладу, насамперед у технічній сфері. Висловлюються зокрема побоювання фахівців стосовно поступового витіснення перекладача на периферію процесу перекладання завдяки подальшій автоматизації [5].

У підсумку зазначимо, що на сьогодні певного прогресу досягнуто саме у сфері технічного перекладу, однак художній переклад, навпаки, невідвладний машинному перекладу, потребує зосередженої участі перекладача. Тож роль перекладача у цьому сегменті перекладацької практики визначена на роки наперед. Перекладацькі технології відкривають нову еру інтерактивної співпраці людини і технічного пристрою.

Список використаних джерел

1. Aubin M.-Ch. *Splendeurs et misères de la traductique. Cahiers franco-canadiens de l'Ouest*, 1995. Vol. 7, № 2, Pp. 211-226. URL: <https://ustboniface.ca/presses/cahiers-franco-canadiens-de-louest#vol7no2> (дата звернення 05. 05. 2025).
2. Bédard C. *La traductique à l'heure du pragmatisme. Actes du premier congrès du CTIC. Ottawa, 1987, Pp. 122-131.* <https://www.bedardtraducteur.ca/profession/tao/1987-CTIC-La-traductique-a-lheure-du-pragmatisme.pdf> (дата звернення 02.06.2025)
3. Berman A. *La traduction et les discours. Meta*, 1989. 34 (4), Pp. 672-679. URL : <https://id.erudit.org/iderudit/002062ar> (дата звернення 10. 05. 2025).
4. Elbacha M. *La Traductique: Nouveaux Défis ou Soutien Inédit ?The Egyptian Journal of Language Engineering*, 2024. 11(1), Pp. 15-45. DOI : 10.21608/ejle.2024.277458.1065 ;
5. URL: https://ejle.journals.ekb.eg/article_352395.html
6. URL:https://ejle.journals.ekb.eg/article_352395_0aed22bfcee8fef285b453283bfe25c8.pdf
7. Froeliger N. *Le mépris (envers la traduction automatique) est-il une attitude traductologique ?* 2022. URL : <https://hal.science/hal-03507329v2> (дата звернення 25.04. 2025)
8. L'Homme M.-C. *Initiation à la traductique. Montréal: Linguatex, 2008. 317 p.*
9. Talbot A. *La traductique en débat : émergence et usages d'un néologisme. Équivalences*, 2023. 50-e année, № 1-2, Pp. 19-41. https://www.persee.fr/issue/equiv_07519532_2023_num_50_1?sectionId=equiv_07519532_2023_num_50_1_1607 (дата звернення 16. 05.2025).

BRIEF REMARKS ON TRANSLATION IN THE TRINIDADIAN PUBLIC SPACE

Antony Hoyte-West
PhD (Linguistics)
Independent scholar
Oxford, United Kingdom

A former colony both of Britain (1797-1962) and of Spain (1498-1797), Trinidad comprises the larger portion of the two-island Caribbean republic of Trinidad & Tobago. As the country's rich mixture of ethnicities and religions testifies, multiple languages were once spoken there, including Spanish, French (and its local creolised variety), and Hindi.

However, although the local English creole enjoys strong vitality, the only official language of the independent nation is English [1, p. 235]. Use of Spanish has dwindled significantly over the centuries, but the early years of the 2000s saw renewed interest via the creation of the official ‘Spanish as the First Foreign Language’ (SAFFL) policy, which aimed to improve proficiency in the language in the education, public, and private sectors [1, p. 237]. Though the impact of these institutional attempts at language policy remains open to discussion, geopolitical factors – such as instability in neighbouring Venezuela and the arrival of significant numbers of immigrants from the country [2] – have resulted in the more visible (and audible) presence of Spanish in Trinidad in recent times. Several research studies have additionally examined the teaching of Spanish in Trinidad & Tobago’s education system at various levels [3-4]. In offering a few brief remarks on translation in the Trinidadian public space, this contribution provides some descriptive reflections on multilingual public signage observed on a visit to Trinidad in May 2023.

Fig. 1. Bilingual sign at Piarco International Airport.

Photo by the author.

Fig. 1 is situated at the island’s main airport and welcomes travellers to the country in both English and Spanish. Being located at the state border, language naturally serves as one of the factors underlining the symbolic delineation of the nation-state [5]. As such, the use of English in first position reiterates Trinidad & Tobago’s official language. Yet by using Spanish, a non-official language, a gesture is made to Hispanophone travellers and also comprises a visible recognition of SAFFL’s policy to increase the presence of Spanish in public life. In addition, the practical aspects of this approach to translation policy can be underscored. Piarco serves as an important regional hub for airlines flying not only within the Caribbean, but also to North & South America and Europe – Spanish-speaking countries are the second most numerous in terms of current destinations served [6]. A further illustration of the importance of the language is shown by a local airline’s decision to invest in tailored Spanish-language training for their staff [7].

Fig. 2. Trilingual commemorative plaque on Frederick Street.

Photo by the author.

Situated in Port of Spain, Trinidad & Tobago’s capital, Fig. 2 depicts the three historic names of one of the city’s most prominent streets, Frederick Street [8]. The multilingual sign gives the original Spanish, ‘*Calle de San Carlos*’ (‘St Charles’s Street’); French, ‘*Rue des Anglais*’ (lit. ‘Street of the English’), reflecting the importance of that language in the latter years of Spanish rule and early British times; and finally English, its official status highlighted by the use of block capitals. As befits the plaque’s commemorative nature, it testifies to Trinidad’s changing history over the ages, as well as exemplifying some of the well-known potential challenges involved in the translation of street names and other landmarks.

Fig. 3. Bilingual street signs in Port of Spain. Photo by [9]

Indeed, one of the most visible parts of the SAFFL initiative has been the installation of bilingual Spanish-English signage on several streets in central Port of Spain, as is illustrated in Fig. 3. However, this policy has not been without controversy. As the case of Frederick Street demonstrates, usage of the original ‘Spanish’ street names has generally been eschewed in favour of translated variants of the standardised English-language nomenclature. In addition, noting that many toponyms date back to the colonial era, the issue of public signage has therefore been an important part of wider discussions on the still-ongoing decolonisation processes in Trinidad & Tobago [e.g., see 10].

To conclude, translation has become an increasingly visible part of the Trinidadian public space in recent times. However, it is not without its complexities, as demonstrated by the varying historical nomenclatures

used for street names, as well as issues relating to the country's colonial legacy. Further research could certainly expand the scope of this short summary by looking at the role of translation in the country's wider linguistic landscape and by deepening the relevant theoretical analysis.

References

1. Hoyte-West, A. *A return to the past? The Spanish as the First Foreign Language policy in Trinidad and Tobago*. *Open Linguistics*. 2021. Vol. 7. № 1. P. 235-243.
2. ACAPS. *Country Analysis: Trinidad & Tobago*. URL: <https://www.acaps.org/en/countries/trinidad-and-tobago> (Accessed: 02.06.2025)
3. Sampson, E. A. *Retos, oportunidades y estrategias en la enseñanza del español: La experiencia de los docentes de español en Trinidad y Tobago*. *Revista Contacto*. 2024. Vol. 4. № 2. P. 1-16.
4. Mideros, D. *Out-of-class learning of Spanish during COVID-19: A case study in Trinidad and Tobago*. *Studies in Self-Access Learning Journal*. 2020. Vol. 11. № 3. P. 199-219.
5. Auer P. *State borders and language change: The (non-)effects of political border permeability on language*. *Theorizing Borders Through Analyses of Power Relationships* / edited by P. Gilles et al. Brussels: Peter Lang, 2013. P. 227-248.
6. *Piarco International Airport*. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Piarco_International_Airport (Accessed: 02.06.2025)
7. Mideros, D., Palma, P. *Learning Spanish beyond the classroom in a corporate setting*. *Innovation in Language Learning and Teaching: The Case of the Southern Caribbean* / edited by D. Mideros et al. Cham: Palgrave Macmillan, 2023. P. 151-173.
8. Besson G. *Street smart or how history changes everything*. URL: <https://caribbeanhistoryarchives.blogspot.com/2018/05/street-smart-or-how-history-changes.html> (Accessed: 02.06.2025)
9. Peters S. *Evidences of Chacon impact on Trinidad*. URL: <https://shadapeters.wordpress.com/evidences-of-chacon-impact-on-trinidad/> (Accessed: 02.06.2025)
10. Hoyte-West, A. *Monuments and landmarks in decolonisation and decommunization processes: A comparison of Romania and Bulgaria with Trinidad & Tobago*. *Balkanistic Worlds*. 2025. Vol. 1. № 1. P. 116-129.

ENERGY INDUSTRY DOMAIN OF EU TERMINOLOGICAL MANAGEMENT SYSTEM

Tetiana Maslova

senior lecturer

National technical university of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

Understanding specialized vocabulary, that is terminology of a specific domain, is fundamental for effective communication and, of course, translation. For that reason, there have been created various translation services to deal with multilingual data of the European Union, including term banks, which are compilations of the collections of words associated with a subject field that are stored in a computer system [2].

Interactive Terminology for Europe, or IATE for short, is the EU’s terminology management system that at the moment contains approximately 6.7 million terms (Fig. 1). It was initially launched in 1999 by the Translation Centre for the Bodies of the European Union as a project to provide a web-based infrastructure for terminology resources involved in all the fields of activity of the European Union, such as law, science, technology, politics, agriculture, transport, industry, economics, environment, trade, finance and others. Since 2004 EU institutions and agencies have been using it to collect, disseminate and manage terminology. Over the recent years it has gone through numerous improvements, new functionalities have been added, and it has been made available to public users [3].

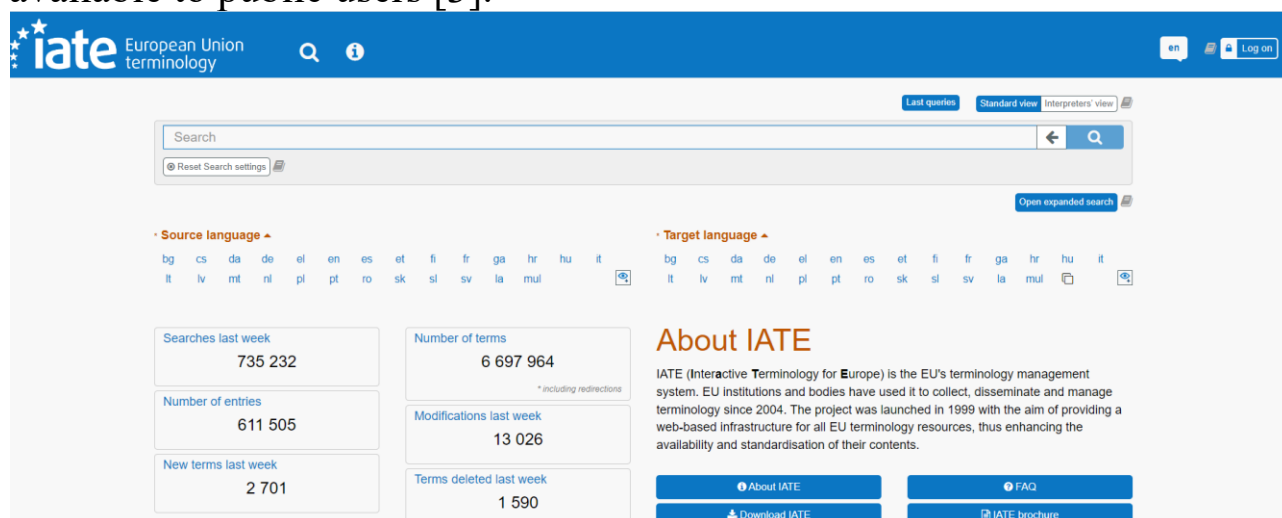

Fig. 1 Interactive Terminology for Europe (IATE) web-site

Today, IATE is considered to be the largest multilingual terminology database in the world as it offers extensive data in the 24 official EU languages, and also Latin. Using the latest technology, the new version of IATE, introduced in 2018, retrieves data from the interinstitutional repository of EU-specific legal, technical, and political documents, from EuroVoc domain classification, and other EU tools.

The EuroVoc thesaurus, which serves as the basis for the IATE classification of terms, is the multilingual thesaurus that organizes concepts into 21 domains, further divided into subdomains [5] (Fig. 3). The Energy industry domain includes energy policy, coal and mining industries, oil industry, electrical and nuclear industries, and soft energy, the latter being most diverse covering bioenergy, biogas, wind energy, geothermal energy, hydraulic energy, renewable energy, solar energy, thermal energy, and marine energy [1].

As the IATE database content is continuously updated, some terms are displayed by order of evaluation as deprecated or obsolete. Deprecated terms are widely used, and are therefore likely to appear in EU documents, but actually should not be used in translations because they are not correct or do not fit for use in EU texts. Obsolete terms were previously used, but are no longer in official use [4].

Within the IATE collection of energy-domain terms we can find such an obsolete term as *brown coal* (vs. *lignite*). The deprecated terms are, for example, *hard coal* (vs. *anthracite*), *offshore wind generator park* (vs. *offshore wind farm*), *cogeneration index* (vs. *power-to-heat ratio, P:H ratio*), and *tidal power plant* (vs. *tidal power station, tidal farm, tidal power facility*) (Fig. 2).

★ View this entry: 1376423		1	♡
tidal energy	[ENERGY, soft energy, soft energy]		COM
renewable energy	[ENERGY, soft energy, soft energy]		
en	tidal power station	★★★	COM
	tidal farm	★★★	COM
	tidal power plant	★★★	Consilium
	tidal power facility	★★★	Consilium

Fig. 2 Metalinguistic labeling in the IATE database.

Another label that is used in the IATE database is “preferred”, which reflects the lexicographer’s or the terminologist’s attempt to express their judgment that a term may be intrinsically better than the others in the same term group, and this might contribute to the consistency in EU texts [2, p.

44; 4, p. 94]. For instance, the term “*offshore wind farm*” is preferred over the “*offshore wind generator park*”.

This metalinguistic evaluation labeling of terms are extremely helpful for both linguists and translators to do research of the current trends in language usage and make decisions on the appropriate use of language items. Thus, IATE is one of the key terminological resources that covers many subject fields and can be used in linguistics research and translation practices.

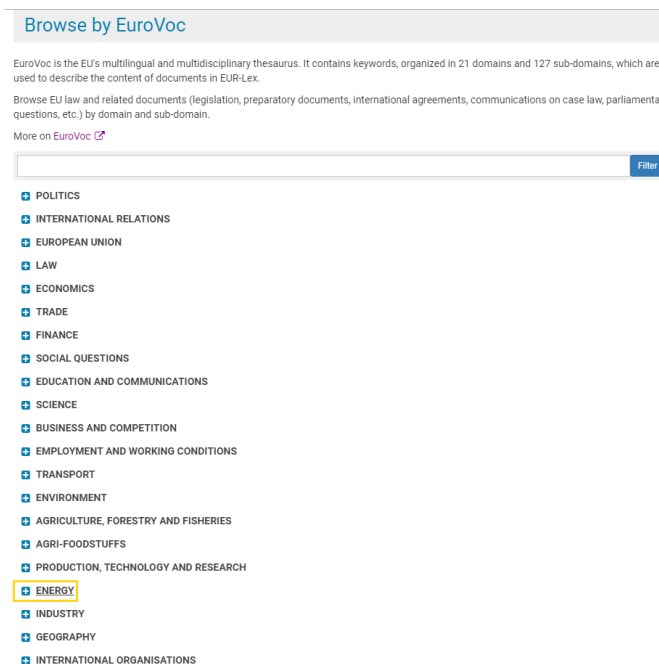

Fig. 3. 21 domains of EuroVoc thesaurus

References

1. EUR-Lex. Browse by EuroVoc. 2025. URL: https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html?params=66,6626,744,756#arrow_756
2. Fontenelle T. From lexicography to terminology: a cline, not a dichotomy. *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus*, University of Bolzano/Bozen. 2014. P. 25-45.
3. IATE. About IATE. April 4, 2025. URL: <https://iate.europa.eu/about>
4. IATE. User's Handbook. June 30, 2021. URL: https://iate.europa.eu/assets/IATE_Handbook_public.pdf
5. Palotai-Torzsas T. Customize your search: EuroVoc domain-based search with personalized preferences. *The Juremy Blog*. July 31, 2023. URL: <https://www.juremy.com/blog/eurovoc-topic-preferences/>

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TRANSLATION: A TRANSFORMATIVE FORCE IN GLOBAL COMMUNICATION

Tetiana Tsepeniuk

PhD, Associate Professor

Head of the Department of Theory and Practice of Translation

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Translation, long considered an exclusively human cognitive-linguistic activity, is now one of the fields most significantly influenced by recent developments in artificial intelligence. The rapid evolution of neural machine translation (NMT) - exemplified by systems such as DeepL, Google Translate, and ChatGPT - has reshaped not only the efficiency of translation processes but also the expectations of clients and translation service providers.

The rise of AI-assisted workflows necessitates a rethinking of what it means to be a translator in the digital age, prompting urgent questions in both industry and academia. What is the role of the human translator when machines can produce near-human outputs? How should translator training be adapted to prepare professionals for AI-mediated environments? What are the ethical and legal concerns arising from post-editing, data privacy, and authorship attribution?

NMT systems have substantially improved the fluency and naturalness of machine-generated text by leveraging deep learning and massive multilingual corpora. Unlike their rule-based or statistical predecessors, modern NMT engines can produce contextually coherent output that often surpasses earlier benchmarks of intelligibility. These systems are increasingly integrated into computer-assisted translation (CAT) tools, like Trados Studio, MemoQ, Crowdin and others, where translators engage in post-editing rather than translating from scratch. Although productivity increases are often cited as the primary benefit, the quality of output still varies across language pairs, domains, and text types. A significant innovation lies in customizable NMT platforms that allow users to train engines on domain-specific corpora, improving terminology consistency and stylistic adequacy. This opens up possibilities for domain adaptation in legal, medical, or technical translation, as well as for enterprises managing internal translation workflows.

AI in translation is not limited to the replacement of human translation through NMT. AI is increasingly embedded in a range of auxiliary functions which, among others, include:

1) terminology extraction and management - the Sketch Engine tool and AI plugins for CAT software can now extract terms and cluster them by semantic fields;

2) automated quality assurance (QA) - AI can assist in finding errors in terminology consistency, numerical accuracy, and formatting - tasks that previously required human attention;

3) voice-to-text and speech translation - the convergence of speech recognition and machine translation enables real-time interpreting support and live subtitle generation, e.g. camb.ai;

4) emotion analysis and text classification - useful in localization and transcreation, AI can detect tone, emotional valency, and rhetorical function to guide culturally sensitive adaptations.

Thus, currently the role of the translator is evolving from language converter to language analyst, editor, and process manager. This evolution demands new competencies, like post-editing skills to be able to assess and revise machine output efficiently and consistently, data literacy to understand how translation engines work, including the risks of bias and hallucinations, critical reflection to recognize when machine-generated output is linguistically plausible but conceptually or culturally incorrect and tool fluency to be comfortable with multiple platforms, plugins, and AI-integrated CAT environments. These advancements in translation industry must be reflected in translator education. Curricula should include modules on AI literacy, covering both theoretical and practical aspects. These developments are already being addressed in translator training programs at Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Translator education has been significantly modernized through the integration of CAT tools, digital translation technologies, and AI-related content into both undergraduate and graduate curricula. Within the framework of the Erasmus+ DigiFLEd project, TNPU has focused on fostering digital literacy in translation studies. Students learn how to work with modern translation technologies, understand how AI works, and reflect on how it affects their profession. This institutional experience illustrates how university-level translation programs can adapt to the realities of the AI era while maintaining pedagogical integrity and quality standards. Incorporating interdisciplinary collaborations with

computational linguists, corpus developers, and AI ethicists can significantly enrich the training of future translators.

Despite remarkable progress, NMT still struggles with irony, metaphor, pragmatic implicature, and cultural references. This can lead to translations that look fluent but are incorrect or misleading. AI systems trained on massive data sets may reproduce or amplify biases related to gender, culture, or ideology. For example, gender-neutral pronouns in the source text may be translated by male forms in the target text, as often happens when translating into Ukrainian, thereby reinforcing stereotypes. Translator awareness of such patterns is essential to maintain equity and fidelity. A core concern in AI-assisted translation is authorship and ownership. Who is the author of a post-edited text - machine, human, or both? Furthermore, when translation engines are trained on copyrighted materials, questions arise about fair use, data transparency, and the exploitation of intellectual property.

The integration of AI does not spell the end of human translation - it redefines and enriches it. Properly understood and responsibly applied, AI can enhance productivity and consistency, expand access to information in low-resource languages and support multilingual communication in crisis response, diplomacy, and education. The future of translation lies in a symbiotic relationship between human expertise and machine capabilities, where translators act as curators of meaning, nuance, and context in increasingly automated environments.

To conclude, we can say that artificial intelligence has become a transformative force in the field of translation. While its adoption brings undeniable benefits in speed and scale, it also challenges foundational concepts of authorship, quality, and responsibility. To succeed in this new landscape, translators must combine linguistic mastery with technological literacy and ethical awareness. For researchers, practitioners, and educators alike, the task ahead is to shape a translation ecosystem in which AI enhances human agency rather than replaces it, and where the integrity of cross-cultural communication is preserved, not compromised.

CHAPTER 3. THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS OF INNOVATIVE METHODS OF TEACHING TRANSLATION AND INTERPRETATION

ПІДГОТОВКА УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ЄС

Марта Заболотна

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У вимірі глобалізаційних та інтеграційних процесів в Україні усний переклад виконує роль ключового каналу міжнародної комунікації. До 2019 року синхронний переклад широко застосовувався під час політичних і економічних форумів, конференцій, освітніх та культурних подій. Після пандемії формат зазнав цифрової трансформації: зросло використання дистанційного перекладу. Після початку повномасштабної війни дистанційна модель стала необхідністю через обмеження доступу іноземних партнерів до України.

У нових умовах підготовка перекладачів має бути орієнтована не лише на мовну компетентність, а й на розуміння специфіки діяльності міжнародних організацій та структур ЄС. Перекладачі повинні орієнтуватися в термінології, напрямках роботи, системах комунікації таких організацій, як EU Civil Protection & Humanitarian Aid, Представництво ЄС в Україні, Червоний Хрест [3]. Освітні програми мають враховувати можливість роботи в кризових умовах, базову підготовку в питаннях міжнародного гуманітарного права, етики комунікації, а також використання сучасних засобів технічного супроводу перекладу. Не менш важливою є співпраця вишів з організаціями-партнерами, що працюють у сфері міжнародної допомоги, розвитку або міжкультурної освіти.

У Тернопільській області зафіксовано приклади активного використання усного перекладу. Наприклад, у 2017 році відбувся інвестиційний форум із представниками понад 25 країн, зокрема з ЄС. Перекладачі супроводжували переговори, виступи й презентації [4].

Культурно-освітній проєкт «ЄвроБібліотека», організований у 2022 році Центральною дитячою бібліотекою Тернополя за підтримки Представництва ЄС, охоплював низку заходів, що потребували мовного та культурного супроводу [2].

З початком повномасштабної війни область стала гуманітарним хабом. За підтримки EU Civil Protection & Humanitarian Aid Operations (ЕСНО) проводилися моніторингові місії, тренінги, зустрічі, на яких були задіяні перекладачі [3; 2]. Наприклад, у 2023 році за сприяння Міжнародної федерації Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в Тернополі були створені мультидисциплінарні групи швидкого реагування, до яких входили українські та міжнародні спеціалісти. Усний переклад під час їхніх зустрічей і спільних оцінок ситуації був ключовим для оперативного обміну інформацією, ухвалення рішень і координації дій [1].

У межах реалізації програми Polaris (2024–2028) проводяться численні міжнародні заходи, тренінги та робочі зустрічі за участю представників українських громад та європейських партнерів. Забезпечення якісного усного перекладу під час таких заходів є критично важливим для ефективної комунікації, обміну досвідом та впровадження кращих практик управління [5].

Таким чином, підготовка перекладачів має враховувати динаміку сучасних викликів: цифровізацію, зміну форматів заходів, мультидисциплінарність і орієнтацію на міжнародні стандарти. Варто інтегрувати практикоорієнтовані модулі в освітні програми та сприяти співпраці з міжнародними організаціями задля стажування й практики майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Новина про гуманітарну допомогу у Тернополі. URL: <https://www.congress.gov.ua/> (дата звернення: 30.05.2025).
2. Представництво Європейського Союзу в Україні. ЄвроБібліотека у Тернополі. URL: <https://euroquiz.org.ua/events/view/> (дата звернення: 30.05.2025).
3. Представництво Європейського Союзу в Україні. ЄС посилює оперативну підтримку гуманітарних організацій. URL: <https://www.eeas.europa.eu/> (дата звернення: 30.05.2025).

4. Тернопільська інвестиційна рада. Офіційний сайт. URL: <https://www.te-invest.com/> (дата звернення: 30.05.2025).

5. Polaris Programme. Офіційний сайт. URL: <https://polaris.org.ua/en/news-events/news/> (дата звернення: 30.05.2025).

КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА У ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: НОВІ ВИКЛИКИ У НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ

Ірина Змійова

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри германо-романської філології та перекладу
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, Україна*

Інна Паненко

*старший викладач кафедри германо-романської філології та
перекладу
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, Україна*

Сучасний перекладач повинен поєднувати традиційну лінгвістичну майстерність з новими цифровими компетенціями. З появою нейронних систем машинного перекладу та інших ШІ-інструментів професіоналізм перекладача вимагає знання принципів їхньої роботи та обмежень. Моделі перекладацької компетенції включають технологічну (інструментальну) підкомпетенцію, що передбачає «процедурні знання з використання документальних ресурсів і інформаційних технологій, застосованих до перекладу» [4, с. 96]. Відповідно до Європейських стандартів [1, р. 9], сучасний перекладач має володіти «базовими знаннями про технології машинного перекладу і вміти використовувати їх відповідно до потреб» [4, с. 96].

Попри стрімкий розвиток технологій, жодна з них не здатна повністю замінити людину у сфері перекладу. Навпаки, кваліфікований перекладач відіграє роль своєрідного посередника й редактора алгоритмів, забезпечуючи якість та точність тексту. В його арсеналі – не лише мовна компетентність, а й критичне мислення, глибоке

відчуття культурного контексту, стилю та комунікативної доцільності. Завдяки цим якостям фахівець може виявити і скоригувати помилки машинного перекладу, передати тонкі смислові відтінки та усунути стилістичні розбіжності, що залишаються поза межами програмного аналізу. У критично важливих галузях – як-от правозастосування чи медична практика – переклад без фахового нагляду може спричинити дезінформацію й мати серйозні наслідки для здоров'я чи безпеки людей.

Паралельно з упровадженням штучного інтелекту в перекладацьку діяльність дедалі більшої ваги набувають етичні та юридичні питання, пов'язані з його застосуванням. Особливо актуальним постає питання захисту конфіденційної інформації, що є фундаментальною складовою професійної етики перекладача. Потрібно чітко розуміти, що ШІ-інструменти часто обробляють дані в хмарі, і в цьому разі існує ризик небажаного розголошення інформації клієнта [3]. Наприклад, клієнти юридичних чи медичних перекладів справедливо побоюються, що їхні документи, завантажені в онлайн-системи машинного перекладу, можуть опинитися на серверах третіх осіб [3]. Попри запевнення розробників щодо незбереження приватних текстів, занепокоєння з приводу конфіденційності залишаються цілком обґрунтованими. Саме тому перекладач має відповідально підходити до вибору інструментів, віддаючи перевагу автономним програмам або перевіреним комерційним сервісам, де договірні зобов'язання прямо передбачають заборону використання текстів для навчання моделей. Водночас слід пам'ятати, що захист конфіденційності передбачає не лише технічну безпеку, а й високий рівень особистої відповідальності самого перекладача: згідно з усталеними етичними нормами, він зобов'язаний не розголошувати інформацію, отриману в процесі роботи, якщо це не передбачено необхідністю або законом.

Поза межами конфіденційності, не менш важливою залишається проблема захисту даних та забезпечення кібербезпеки загалом. Навіть найдосконаліші онлайн-сервіси залишаються вразливими до атак – і перекладач має це усвідомлювати при кожній роботі з конфіденційними файлами. До основних практик цифрової безпеки належать створення складних паролів та користування менеджерами паролів, активація двофакторної аутентифікації, шифрування даних під час передачі, а також використання захищених каналів зв'язку, таких як VPN. Володіння цими інструментами та дотримання відповідних

процедур мають стати невід’ємною частиною професійної культури перекладача у цифрову добу. Адже навіть при дотриманні правил жоден хмарний сервіс не здатен гарантувати абсолютну безпеку. Перекладач мусить усвідомлювати загрози фішингових атак, зловмисного програмного забезпечення чи протоколів захисту, тому цифрова гігієна і обережність – невід’ємна частина його професійної культури.

Ще одне важливе коло питань – авторське право і відповідальність за зміст. ШІ-системи тренуються на величезних масивах текстів, що часто містять авторські твори. Використання таких моделей може непомітно призвести до порушення авторських прав оригінальних авторів [2]. Фахівці відзначають, що саме «етика авторського права є невід’ємною частиною AI-перекладу», оскільки тренувальні дані часто підпадають під охорону авторського права [2]. Якщо документ має авторське обмеження, перекладач має поставити собі запитання: чи маю я право передавати його через машинні платформи – і чи не краще обрати традиційний підхід? Якщо переклад створюється за допомогою ШІ, слід урахувати, кому належать права на цей переклад – перекладачу чи ж ШІ-системі – й дотримуватись чинного законодавства про інтелектуальну власність. Оскільки правова база ще не відпрацьована остаточно, найбільш безпечним є консервативний підхід: при роботі з авторським текстом отримувати відповідні дозволи, уникати неперевірених сертифікатів, а в сумнівних випадках пропонувати клієнту альтернативні рішення.

Зрештою, важливою складовою етичної професійної практики перекладача є прозорість у спілкуванні з клієнтом. Перекладачеві варто домовитися заздалегідь, якщо у процесі роботи він планує використати цифрові інструменти на основі ШІ, пояснюючи, яким чином ці технології впливають на перебіг перекладацького процесу. Наприклад, можна погоджуватися перекладати частину тексту з машинним прискоренням, але вказувати це в письмовій угоді, або повідомляти про можливий вплив автоматизації на термін та вартість роботи. Такий відкритий підхід сприяє формуванню довіри, дозволяє замовнику усвідомлено оцінити характер наданих послуг і приймати обґрунтовані рішення щодо співпраці.

Отже, компетенції сучасного перекладача мають комплексний характер. Окрім мовної та культурної підготовки, він повинен мати ґрунтовні знання в області етики цифрового середовища, захисту

даних, авторського права та інформаційної безпеки. Розвиток технологій ставить перед педагогами завдання оновити навчальні програми: слід системно інтегрувати навчання роботі з ШІ, етичні принципи його застосування та відповідні юридичні норми [4, с. 93; 96]. Лише так можна підготувати перекладачів нового покоління, які зможуть безпечно і відповідально використовувати ШІ на користь точності і якості перекладу.

Список використаних джерел

1. EMT. *European Masters's in Translation Competence Framework*, 2022, p. 9. URL: https://commission.europa.eu/education/skills-and-qualifications/develop-your-language-skills/european-masters-translation-emt/european-masters-translation-emt-explained_en (дата звернення: 23.05.2025).
2. Li, B. *Ethical Issues for Literary Translation in the Era of Artificial Intelligence*, 2023. *Babel* 69(4), 529–545. URL: <https://www.jbe-platform.com/docserver/fulltext/babel.00334.li.pdf?accname=montereyintlstca/1&checksum=5F11DE08A55A901E8D21FA38D681E1CE&expires=1697570289&id=id%20-%20~:text=Intelligence%20%28AI%29%20is%20limited,This> (дата звернення: 25.05.2025).
3. McKay, C. *Using AI for Translation: (When) Is it Safe?*. *American Translators Association*, 2023. URL: <https://www.atanet.org/resources/using-ai-for-translation-when-is-it-safe/#:~:text=1,on%20the%20AI%20provider%E2%80%99s%20servers> (дата звернення: 25.05.2025).
4. Ramírez-Polo, L., Vargas-Sierra, C. (2023). *Translation Technology and Ethical Competence: An Analysis and Proposal for Translators' Training*. *Languages*, 2023. 8(2). С. 93-114. <https://doi.org/10.3390/languages8020093> (дата звернення: 23.05.2025).

ПРОЄКТНА РОБОТА У КУРСІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Наталія Іванишин

старший викладач кафедри

іноземних мов та перекладознавства

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,

м. Львів, Україна

Відповідно до силабусу освітньої програми спеціальності 035 «Філологія» курс «Письмовий переклад» має на меті формування у

здобувачів перекладацької компетентності, орієнтованої на потреби майбутньої професійної діяльності. В умовах підготовки фахівців у галузі цивільного захисту доцільним є поєднання лінгвістичних знань з галузевою термінологією, а також розвиток аналітичного мислення, уважності до змісту офіційно-ділових текстів і навичок роботи з реальними документами. Одним із ефективних інструментів є впровадження проєктної роботи у процесі викладання письмового перекладу. Така форма навчання дає змогу реалізувати низку програмних результатів, передбачених освітньою програмою, зокрема: здійснювати переклад відповідно до норм і стилістики мов, застосовувати професійну термінологію, використовувати цифрові інструменти перекладача, вирішувати комунікативні завдання в умовах обмеженого часу, інтегрувати міжпредметні знання.

Проєктна робота у курсі письмового перекладу реалізується через виконання студентами перекладу автентичних текстів, пов'язаних із діяльністю Європейського Союзу в сфері цивільного захисту. В рамках курсом було перекладено керівні принципи Європейського механізму цивільного захисту (UCPM). Переваги такого підходу полягають у кількох аспектах. По-перше, тематика документів є актуальною, відповідає реаліям кризового менеджменту, гуманітарного реагування, координації підрозділів цивільного захисту. По-друге, робота з оригінальними текстами сприяє розвитку тематичної компетентності, ознайомленню з англійською термінологією у сфері надзвичайних ситуацій, зміцненню навичок перекладу текстів офіційного стилю. По-третє, перекладацькі проєкти формують міждисциплінарні зв'язки між лінгвістикою, правом, інформаційним менеджментом, що є необхідним для перекладача у сфері безпеки та захисту. По-четверте, студенти вчать планувати власну роботу, дотримуватись термінів, працювати у малих групах, обмінюватися результатами, редагувати тексти — тобто формують не лише перекладацькі, а й комунікативні, соціальні та організаційні компетентності.

Важливою частиною проєктної роботи є використання професійних програм для письмового перекладу. Здобувачі оволодівають базовими навичками роботи з програмами **MateCat**, **CafeTran Espresso** і **OmegaT**, які є безкоштовними і доступними платформами для перекладачів. Їх використання дозволяє студентам створювати глосарії, працювати з пам'яттю перекладу, бачити

статистику, автоматично виявляти повтори та покращувати якість перекладу. Робота з такими інструментами забезпечує відповідність підготовки сучасним вимогам ринку праці у сфері перекладу.

Таким чином, поєднання проєктного підходу, тематичного перекладу документів УСРМ і цифрових інструментів створює ефективне навчальне середовище, що сприяє формуванню фахової іншомовної компетентності майбутніх фахівців цивільного захисту. Такий підхід відповідає сучасним освітнім і професійним вимогам, забезпечує практичну спрямованість курсу письмового перекладу та готує здобувачів до реальних викликів у сфері міжнародного співробітництва й управління надзвичайними ситуаціями.

Список використаних джерел

1. *European Commission. Union Civil Protection Mechanism: Annual Overview 2023.* URL: <https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/>
2. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (ECHO). Guidelines and Operational Documents.* URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid_en
3. *OmegaT. Free Translation Memory Tool.* URL: <https://omegat.org/>
4. *MateCat .Free Web-Based CAT Tool.* URL: <https://www.matecat.com/>
5. *CafeTran Espresso. Translation Memory Software.* URL: <https://www.cafetran.com/>
6. *Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 035 «Філологія».* URL: <https://mon.gov.ua/>

ІННОВАЦІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЛЕКСИЧНИХ ПАР: ІНТЕГРАЦІЯ ВПРАВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ

Світлана Кравець

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Вступ. Сучасна методика викладання усного перекладу передбачає не лише формування навичок двомовної комунікації, але й розвиток когнітивної гнучкості, асоціативного мислення та миттєвої реакції на мовні сигнали. В умовах інтенсифікації міжкультурного спілкування, зростає попит на перекладачів, здатних до високошвидкісного мовленнєвого реагування у несподіваних тематичних умовах [3;6].

У тезах висвітлюються інноваційні методи підготовки студентів до усного перекладу на основі практичних вправ з тематичними парами, концептуальними зв'язками та латинізмами. Запропоновані вправи інтегруються в навчальні заняття курсу «Практика усного та писемного перекладу» й адаптовані для української аудиторії на основі перекладознавчої та психолінгвістичної теорії [2].

1. Вправа «Тематичні пари». Мета: уникнення стереотипного тематичного мислення та тренування асоціативної пам'яті. Приклад: при сприйнятті словосполучення *ripe banana* студент має перекласти його як *стиглий банан*, не переходячи подумки до теми *фрукти*. На практичному занятті викладач зачитує англійські словосполучення без тематичної послідовності: *glossy paper* – *глянцевий папір*, *dirt road* – *грунтова дорога*, *vegetable oil* – *рослинна олія*, і т.д. Завдання – перекладати без паузи та асоціативних переходів.

2. Вправа «Зворотна конструкція». Мета: формування навичок зворотного аналізу словосполучень (переклад із кінця). Приклади: *truck driver* – *водій вантажівки*, *Treasure Island* – *Острів скарбів*, *paint coat* – *шар фарби*, *police officer* – *співробітник поліції*, *call button* – *кнопка виклику*, *income level* – *рівень доходів*, *snow melting* – *танення снігу*. Студенти спочатку усно перекладають словосполучення, потім

письмово групуються у пари й аналізують частини структури словосполучення, відшуковуючи лексичні фальшиві друзі.

3. Вправа «Пояснення смислу». Мета: переклад змісту замість буквального словесного еквіваленту. Приклади: *Easter Island – Острів Пасхи*, *Marshall Plan – план Маршалла*, *Ivy League – Ліга плюща*. Цю вправу поєднуємо з міні-дискусією – кожен студент обирає одне словосполучення і протягом 1–2 хвилин пояснює його значення англійською. Це сприяє зростанню інформаційної насиченості пам'яті [4].

4. Вправа «Виявлення прогалин». Мета: усвідомлення лексичних лакун у тематичних мікрополях. Приклади: *mushroom cap – шляпка гриба, а як буде ніжка гриба?*; *sea bottom – морське дно, а чи буде дно океану так само? тощо*. Студенти об'єднуються в мікрогрупи та отримують завдання: скласти тематичну карту «гриби», «природні явища», «технології» із можливими словосполученнями. Далі кожен має відреагувати на нове слово перекладом у режимі реального часу.

5. Вправа «Поняттєві пари з союзом». Мета: виявлення стійких семантичних пар і доповнення тематичних блоків. Приклади: *tea and coffee – чай і кава*, *crime and punishment – злочин і кара*, *good and evil – добро і зло*, *needle and thread – голка й нитка*. Викладач зачитує англійські пари, а студенти миттєво називають український відповідник і пропонують ще 1–2 приклади пар з тієї ж теми. Додатково студенти створюють діалог з вживанням хоча б 3 таких пар.

6. Вправа «Трислівні конструкції». Мета: опанування точних структур термінологічних словосполучень. Приклади: *strategic missile forces – стратегічні ракетні сили*, *cold air mass – холодна повітряна маса*, *ballistic cruise missile – балістична крилата ракета*. Викладач демонструє слайди з термінами, пояснює розмежування понять (*tactical vs. strategic*, *missile vs. rocket*), а студенти мають надати точні переклади. Наприкінці студенти пишуть міні-твір з 10 трислівними одиницями, який інший студент перекладає синхронно.

7. Вправа «Смислова інтерпретація». Мета: навчити перекладати не слова, а ситуацію (*situational interpreting*). Приклади: *Please keep your shoes on – Прохання взуття не знімати*, *This knife will stay sharp for life – Цей ніж ніколи не затупиться*, *There were no survivors – Всі загинули*, *Exit only – Входу немає*. Викладач зачитує

фрази англійською, студенти перекладають їх на українську в контексті конкретної ситуації (аеропорт, магазин, виступ, конференція). Ця вправа тренує логічне моделювання змісту, необхідне при синхронному перекладі [5].

Застосування в аудиторії. На практичних заняттях із курсу «Практика усного та писемного перекладу» студенти поступово переходять від перекладу лексичних одиниць до фраз, контекстів і виступів. Навчання відбувається поетапно:

1. **Фаза реактивного перекладу** — студенти перекладають словосполучення в режимі темпового диктанту.

2. **Фаза інтегрованого перекладу** — студенти працюють у парах: один зачитує, інший синхронно перекладає.

3. **Фаза тематичного монологу** — студент будує виступ з використанням заданих словосполучень, інший перекладає.

4. **Фаза взаємооцінювання** — рефлексивний етап, на якому студенти обговорюють складнощі

Систематичне використання вправ, спрямованих на розвиток асоціативної пам'яті, тематичної гнучкості та вміння працювати зі «слабкими зонами» перекладача, дозволяє якісно готувати студентів до реальних викликів синхронного та послідовного перекладу. Інтеграція подібних вправ до курсу «Практика усного та писемного перекладу» є ефективною, що поєднує перекладознавчі засади з психолінгвістикою [3; 6].

Список використаних джерел

1. Зорівчак Р.П. *Теорія і практика перекладу: сучасний аспект*. Львів: Львівський національний університет, 2004. 215с.

2. Черноватий Л. М. *Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад” / Л. М. Черноватий*. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с. (Серія “UTTA Series”).

3. Gile D. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam: John Benjamins, 2009. 283 p.

4. Jones R. *Conference Interpreting Explained*. London: Routledge, 2002. 148 p.

5. Pöchhacker F. *Introducing Interpreting Studies*. London: Routledge, 2016. 280 p.

6. Setton R., Dawrant A. *Conference Interpreting – A Complete Course*. Amsterdam: John Benjamins, 2016. 684 p.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Катерина Криницька

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Юридичний переклад — один із найскладніших напрямків перекладацької діяльності, що потребує не лише високого рівня володіння мовою, а й знань у галузі права. Юридичні тексти мають високий рівень термінологічної точності, формалізовану структуру, і найменше відхилення змісту може призвести до правових наслідків. У таких умовах традиційні методи навчання поступово втрачають свою ефективність, поступаючись місцем сучасним технологіям, зокрема мультимедійним.

Компетентнісний підхід у викладанні перекладу передбачає інтеграцію мовної, фахової, міжкультурної та семантичної компетентностей. [4]. Згідно з дослідженнями Паніфілова і Фурманця, майбутні перекладачі мають володіти термінологією, стилістикою, функціональними аспектами тексту та здатністю адаптувати юридичні реалії [6].

Юридичний переклад часто є міжсистемним (cross-legal-system translation), оскільки англійська та українська мови функціонують у межах різних правових систем. Це зумовлює труднощі з пошуком еквівалентів, адже частина термінів не має прямого відповідника в іншій мові [3]. За словами Г. Дуднік та Д. Оришича, у багатьох випадках доводиться вдаватися до описового перекладу через відсутність денотативної точності [2].

Інформаційні технології (ІТ) умовно поділяються на дві основні категорії: з вибірковою та повною інтерактивністю. До першої групи належать бази даних, відеотексти, телетексти; до другої - платформи, що забезпечують двосторонній зв'язок із контентом. У контексті юридичного перекладу мультимедійні інструменти надають практичне підґрунтя для застосування теорії. [5]

Мультимедійні засоби, такі як відеокейси судових засідань, навчальні платформи (TransLegal, Coursera Legal English), симуляції контрактних переговорів надають практикуюче застосування

теоретичних знань. Викладачі перекладу юридичних текстів дедалі частіше залучають такі ресурси:

- **TransLegal.com** - глосарій правничої англійської з прикладами реальних судових рішень.

- **YouTube-канали: LegalEagle, Cambridge Law** - відео справжніх судових слухань.

- **Moodle, Edmodo, Google Classroom** - інструменти інтерактивної роботи.

- **H5P i Genially** - створення ігор на основі юридичних сценаріїв (переклад і аналіз контракту, меморандуму тощо).

У процесі навчання доцільно застосовувати ті методи, які мотивують студентів до активної та результативної діяльності, адже саме такі дії сприяють формуванню професійних навичок, необхідних у майбутньому. Мультимедійні засоби, інтегровані у викладання юридичного перекладу англійською мовою, можуть стати важливим компонентом сучасного освітнього підходу [1].

Розглянемо приклади вправ, які можуть бути реалізовані як в аудиторному, так і в дистанційному форматі з використанням інтерактивних технологій. Вони спрямовані на формування практичних навичок перекладу юридичних текстів та розвиток критичного мислення.

Вправа 1. “Контракт під мікроскопом”

Мета: Навчити студентів аналізувати та перекладати юридичний контракт з англійської на українську з урахуванням функціонального стилю.

Інструкція:

1. Студентам надається фрагмент реального договору (наприклад, NDA).

2. Відеоексплейнер (на платформі YouTube або TransLegal) демонструє ключові положення контракту.

3. Завдання:

- Виписати основні юридичні терміни.
- Перекласти фрагмент контракту.
- Обґрунтувати вибір термінів.

Вправа 2. “Судове засідання в Zoom”

Мета: Моделювання усного перекладу під час судового процесу з аудіовізуальною підтримкою.

Інструкція:

1. Використовується відеофрагмент судового слухання (з каналів BBC Legal, The Guardian Law Reports).

2. Студенти отримують ролі: суддя, адвокат, підсудний, перекладач.

3. Перекладач повинен синхронно або послідовно перекласти репліки англійською/українською.

Вправа 3. “Термінологічна дуель”

Мета: Формування глибокого розуміння юридичних термінів через змагання.

Інструменти: Kahoot, Quizlet, H5P.

Інструкція:

- Створюється вікторина з 20+ юридичних термінів.

- Студенти обирають правильні переклади, синоніми, контексти вживання.

Попри перспективність, існують труднощі: нестача україномовних мультимедійних матеріалів, обмежена технічна підготовка викладачів, складність синтаксису юридичних текстів для автоматизованої обробки. Втім, VR-симуляції судових процесів та платформи із гейміфікованим контентом відкривають нові горизонти. Вони дозволяють студентам не лише вивчати терміни, а й опанувати контекст їхнього використання у реальних ситуаціях.

Інтеграція мультимедійних технологій змінює методику викладання юридичного перекладу: робить її динамічною, практично орієнтованою та адаптованою до сучасних викликів. Правильно обрані інструменти сприяють формуванню мовної та професійної компетентності, необхідної для роботи у міжнародному правовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Булаткіна Г. І. Використання мультимедійних засобів у викладанні української мови як іноземної у ВНМЗ / Г. І. Булаткіна // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. – Черкаси, 29 липня 2022 р. – Черкаси : МЦНД, 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orcid.org/0000-0003-4091-1768>.

2. Дуднік Г., Оришич Д. Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології / Г. Дуднік, Д. Оришич // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. – 2019. – Вип. 43(5). – С. 56–58.

3. Максименко Є. С., Солодка А. К. Національно-культурна специфіка номінації універсальних правових аспектів, що створює наукову картину світу в англійській та американській юридичній термінології / Є. С. Максименко, А. К.

Солодка // *Мови професійної комунікації: матеріали міжнар. наук. конф.* – 2006. – С. 313–316.

4. Максименко Л. О. *Втілення сучасних підходів у процес формування у філологів-перекладачів компетентності у письмовому перекладі наукових текстів* / Л. О. Максименко // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи.* – 2017. – Вип. 58. – С. 93–101.

5. Свідер І. А. *Інформаційні технології у філології та перекладі: навчально-методичний посібник для філологічних спеціальностей* / І. А. Свідер. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. – 184 с.

6. Панфілов Ю., Фурманець Б. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / Ю. Панфілов, Б. Фурманець ; за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

7. *TransLegal.com. Legal English Resources* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.translegal.com>

ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ НАД ПЕРЕКЛАДОМ

Швець Наталія

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
перекладу та методики навчання*

*Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Україна*

Використання онлайн-інструментів для колективної роботи над перекладом є актуальним у контексті цифровізації освітнього процесу та глобалізації ринку перекладацьких послуг. Такі платформи забезпечують ефективну взаємодію між учасниками проєкту незалежно від їхнього місця перебування, сприяють формуванню командних навичок, покращують якість перекладу завдяки узгодженій термінології та спільному редагуванню, а також створюють умови для інтерактивного навчання, яке максимально наближене до реалій професійної діяльності перекладача.

Професійні CAT-інструменти, такі як Trados Studio, memoQ, Smartcat чи Wordfast Anywhere, суттєво підвищують ефективність командної роботи. Завдяки централізованій пам'яті перекладу (Translation Memory), термінологічним базам та автоматичній перевірці якості, всі учасники проєкту можуть працювати узгоджено й

уникати дублювання помилок. Вони також забезпечують прозору організацію роботи: менеджер може в реальному часі відстежувати статус завдань, контролювати внесок кожного перекладача та призначати редакторів.

У навчанні перекладу CAT-інструменти допомагають моделювати умови реального професійного середовища. Студенти не лише вивчають переклад як процес, а й освоюють технології, що сьогодні є обов'язковими для перекладачів. Вони вчаться співпрацювати, працювати з технічними термінами, аналізувати помилки за допомогою вбудованих функцій якості. Це сприяє формуванню як професійних, так і цифрових компетентностей.

Попри численні переваги, CAT-інструменти мають і обмеження. Більшість із них є платними, а серверні рішення (наприклад, Trados Team чи memoQ Server) – дорогими для окремих викладачів або невеликих навчальних закладів.

Універсальні онлайн-платформи для спільної роботи над текстом, такі як Google Docs, Notion, Overleaf тощо, мають низку вагомих переваг у контексті навчання та практики перекладу. Насамперед вони забезпечують легкий доступ, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс і можливість одночасної роботи кількох користувачів над одним документом у реальному часі. Завдяки функціям коментування, історії змін та ролей учасників, ці платформи є зручними для редагування, рецензування та командного аналізу перекладів. Вони також не потребують складного встановлення програмного забезпечення, що робить їх ідеальними для освітнього процесу та дистанційної співпраці.

Проте такі інструменти не мають спеціалізованих функцій CAT-систем, як-от пам'ять перекладу, термінологічні бази чи автоматизована перевірка якості. Вони не підтримують перекладацькі формати файлів (наприклад, .xliff, .po), а тому не підходять для великих або технічно складних перекладацьких проєктів. Крім того, при роботі з великою кількістю користувачів може виникати плутанина у версіях документів або дублювання редагувань. Відсутність централізованого управління термінами і стилістичними рекомендаціями також ускладнює забезпечення єдності перекладу на всіх етапах.

Керуючись зазначеними перевагами та недоліками різних онлайн-інструментів для колективної роботи над перекладом, користувачі можуть свідомо обрати оптимальний варіант відповідно до своїх

потреб, ресурсів і професійного контексту. Для навчальних цілей або невеликих команд підійдуть універсальні платформи на кшталт Google Docs чи Wordfast Anywhere, які прості у використанні й доступні безкоштовно. Натомість для складних професійних проєктів з великою кількістю учасників доцільно використовувати потужні CAT-системи, як-от Trados чи memoQ, що забезпечують глибоку автоматизацію, централізоване управління термінологією та контроль якості. Раціональний вибір інструменту дозволяє досягти ефективності, узгодженості та високої якості перекладу.

CINEMATIC INSIGHTS: EMPLOYING MODERN FILMS TO TEACH ETHICS AND PROFESSIONAL CONDUCT IN INTERPRETER AND TRANSLATOR TRAINING

Nataliya Dyachuk

Assistant Professor

*Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine*

The portrayal of translators and interpreters in literature and film has gained significant traction since the beginning of the millennium, coinciding with the rise of globalization, societal evolution, and transformations in media. This increase in visibility reflects the growing relevance of these professions, which are characterized by multilingualism and cultural mediation. Such attributes render translators and interpreters compelling subjects for exploring themes of personal and professional identity.

In recent years, numerous inquiries have emerged regarding the nature of translation and the role of the translator. These inquiries originate from a diverse audience, including aspiring translators, seasoned professionals, and individuals interested in translation careers. To address the gaps between expectations and the realities of translation practices, this paper aims to explore the pedagogical potential of feature films as illustrative resources. These films function as linguistic, educational, and cross-cultural tools that can be incorporated into both pre-service and in-service training for translators and interpreters. Additionally, the fictional turn in

translation studies permits a nuanced exploration of the interconnectedness between translation, culture, and society.

This research aims to analyze the various functions of the interpreter/translator's image as depicted in film, encompassing symbolic, metaphorical, character-defining, and meta-narrative dimensions. Fotini Apostolou characterizes interpreters as the ones ‘ enclosed in the marginalized spaces of their booths, are often perceived as a non-presence in the conference process, mere shadows of the speakers, who have to deliver the other’s textual body faithfully and objectively to an unknown audience without any involvement.’ [1, p.178] Meanwhile, it should be noted that the roles of community interpreters and commercial or conference interpreters differ, and they have very different responsibilities.[16] They are responsible for enabling professionals and clients with very different backgrounds and perceptions, and in an unequal relationship of power and knowledge, to communicate to their mutual satisfaction.

The primary role of an interpreter is to facilitate understanding during conversations between individuals who speak different languages. The main responsibility of an interpreter is communication, and every action they take should be connected to that goal. There are four types of communication barriers: linguistic, cultural, systemic, register, and experience barriers. To overcome these barriers, an interpreter develops skills and assumes four principal roles: ‘conduit’, ‘clarifier’, ‘cultural broker’, and ‘advocate’.

The most basic role of the interpreter is that of the ‘conduit’, whose rule is to ‘interpret everything that is said, exactly as it is said: add nothing, omit nothing, change nothing.’ The interpreter takes the role of ‘clarifier’ when he or she believes it is necessary to facilitate understanding. In this role, the interpreter adjusts register, makes word pictures of terms that have no linguistic equivalent, and checks for understanding. In the role of ‘cultural broker’ the interpreter provides a necessary cultural framework for understanding the message being interpreted. The interpreter assumes this role when cultural differences lead to a misunderstanding on the part of either the provider or the recipient. ‘Advocacy’ is any action an interpreter takes on behalf of, for example, the patient, outside the bounds of an interpreted interview.

The research presented will also address ethical considerations, professional codes of conduct, moral dilemmas, and personal conflicts that practitioners may encounter. Collectively, these elements are essential, as

the portrayal of interpreters and translators in the media often leads to misconceptions and stereotypical representations, which can adversely affect public perception. “The image of the interpreter in the films is completely different from the dictates of professional codes of ethics, which call for neutrality and uninvolvedness, in other words, for an absence of the individual interpreter, who has to remain a mediator in the communication chain.” [1, p.178] Ultimately, this study aims to enhance classroom experiences by utilizing cinematic narratives to stimulate discussions on these critical occupational issues.

Another aspect of this research involves proposing a potential intersection between Film and Media Studies, Translation Studies, and English as a Foreign Language (EFL) Methodology. The objective is to document historical and contemporary film representations of translation practices while considering their influence on the evolution of film culture and the role of interpreters within it.

The research is predicated on several assumptions: students often lack the linguistic maturity and cultural background necessary to grasp the implications of foreign language media fully. As a result, they may miss the cultural messages embedded in fictional narratives. By fostering skills in careful perception and critical analysis of both linguistic and extralinguistic elements, educators can help students appreciate both foreign cultures and the professional culture associated with translation.

As a widespread cultural form with international appeal, cinema has a unique relationship with translation, both literal and metaphorical. Films can illuminate how our beliefs shape our realities, prompting educators to focus on the lessons that these cinematic works offer to guide students. [7; 17] The duality of ethical and professional conduct expected in the interpreting and translating professions sets the stage for a discussion about how films can serve as a learning tool.

Several studies have examined the tension between fiction and reality in the portrayal of translation professionals, including works by Apostolou[1], Cronin[5], Cutter [6], and Dwyer [7]. In their introduction, Klaus Kaindl and Ingrid Kurz note that “literary descriptions of occupational realities were contrasted with findings from translation studies, with literature serving as a source for folk theories about translation and interpreting.” Research indicates that the majority of translator and interpreter practitioners ‘work in isolation without the benefit of supervision or peer collaboration,’ which ‘results in a workforce that is generally underprepared to make consistent and reliable ethical

decisions.’ [15] For instance, the paper by Masood Khoshsaligheh [13] explores the portrayal of translators in 16 Iranian feature films, highlighting their identity, socioeconomic status, and lifestyle. It reveals that translators are often depicted as self-disciplined individuals with minor roles, reflecting societal attitudes toward them. The paper by Gemma King examines Jacques Audiard’s *Un Prophète*, spotlighting the protagonist’s role as a “treacherous interpreter” who manipulates trust in translation, showcasing the complex portrayal of translators and interpreters as powerful figures in multilingual contexts within contemporary French cinema.[12] However, Nitsa Ben Ari observes ‘the “fictional turn” in translation studies’ and has recognized that ‘translators/interpreters have been moved from behind the curtain to center stage. Whether this is a result of poststructuralist or postcolonial scholarship, the fact remains that translators/interpreters now figure as protagonists in film, theater, and especially popular literature.’ [3]

The active use of contemporary films, which can depict real-life scenarios, ethical dilemmas, and cultural nuances relevant to interpreting and translation, suggests that educators can harness these narratives to provoke discussion and critical thinking among students. The focus is on improving students’ understanding of the ethical standards and professional behavior required in their future careers. By analyzing characters and situations in films, students can gain a deeper understanding of the complexities of their roles.

Traditionally, the literature on ethics in translation and interpreting posits that professionals are primarily accountable to their clients or, in the case of literary translation, to the authors of the source texts. Therefore, educational programs for translation and interpreting students should emphasize an understanding of professional accountability and the ethical implications of their decisions. As highlighted in the literature, incorporating ethics into the curriculum encourages critical reflection, prompting students to think about the consequences of their actions rather than simply dictating right from wrong.

To bridge the persistent gap between theory and practice, this research advocates for an integrated approach to ethical training within the discipline. A variety of case studies found in selected films can provide a rich basis for diverse activities that embed ethics into the curriculum. By using authentic and fictional scenarios, along with interactive tasks, educators can demonstrate the relevance of ethical considerations and the importance of reflecting on the impact of one’s behavior on others.

To optimize learning outcomes, educators should consider the following criteria when selecting film clips for classroom use:

- Choose brief clips (2 to 8 minutes) that maintain engagement without causing fatigue.
- Select clips that are self-contained in plot and topic.
- Opt for meaningful scenes that convey clear narratives, making them easier to analyze.

Factors that can enhance interest and stimulate discussion include:

- Unexpected plot developments
- Continuity of events
- Composition and structure
- Humor
- References to cultures, people, or celebrities
- Positive or negative depictions
- Extraordinary events or characters
- Cross-cultural elements
- Professional relevance
- Illustrations of specific registers

When designing assignments based on film content, educators should adhere to several key principles:

- Provide theoretical input on professional ethics and codes of conduct from relevant associations.[4;8;9;11]
- Discuss potential strategies for navigating difficult ethical situations.
- Develop pedagogical tools that foster an environment where students can make informed ethical decisions.
- Maintain a balanced approach, being mindful of personal views while facilitating open discussions.

Proposed classroom interaction formats include debates, role plays, simulated scenarios, and translation tasks. Writing assignments may include critical essays, pros and cons essays, or personal reflections on ethical issues.

To contrast appropriate professional conduct, educators can reference established standards, such as those outlined in the American Translators Association Code of Ethics and Professional Practice. This includes principles such as respecting client confidentiality, declining work beyond one's competence, and maintaining professional objectivity.

Table 1 lists films that feature interpreters and highlight professional ethics or other professional issues. These films explore various aspects of interpretation and communication, highlighting both the personal and professional challenges faced by interpreters and those who navigate between languages and cultures. Furthermore, they explore a range of themes related to the role of interpreters, including confidentiality, the moral complexities of communication, and the impact of language barriers in critical situations.

Table 1. List of Recommended Films

#	Film	Short synopsis	Professional/ethical issues to be discussed
1	Arrival (2016)	A linguist is enlisted to communicate with extraterrestrial beings, emphasizing the challenges posed by language barriers.	Ethical considerations for communication and interpretation in high-stakes situations.
2	A Fantastic Woman (2017)	A transgender woman faces both personal and social challenges after the death of her partner.	Issues of identity, language, and the ethics of interpreting in sensitive cultural contexts ²
3	Babel (2006)	Multiple interconnected stories across the globe explore themes of communication and misunderstanding.	Misinterpretations and the consequences of language barriers in critical situations.
4	Charade (1963)	A woman is chased by different adversaries following her husband's death and must depend on a charismatic stranger for assistance.	The role of interpretation in deception and the ethics of trust in communication. Cases of malpractice in conference interpreting.
5	Desert Flower (2009)	The life story of Waris Dirie, a Somali woman who escapes a life of female genital mutilation to become a model	Interpreting cultural practices, the ethics of representation, and the challenges faced by women in different cultures. The malpractice of involving a culturally biased non-professional interpreter in a medical setting.
6	Everything is Illuminated (2005)	A young American travels to Ukraine to find the woman who saved his grandfather during WWII, aided by a local guide who is a philology student, his vision-impaired granddad, and a dog.	The ethics of cultural representation, the interpretation of history, and the impact of language on identity are vital concepts. This includes recognizing instances of professional conduct violations and language inconsistencies attributed to self-employed semi-professionals.

7	Hotel Rwanda (2004)	A hotel manager sheltered more than a thousand Tutsi refugees during the Rwandan genocide.	The role of interpreters in humanitarian crises and the moral implications of their work.
8	Lost in Translation (2003)	An American actor and a young woman develop an unexpected connection while exploring Tokyo's culture.	Miscommunication, cultural sensitivity, and the emotional effects of language barriers. The advantages and disadvantages of adhering to the code of professional conduct and behavior. Discuss the impact that translation and interpretation can have on people's lives.
9	Sleeping Dictionary (2003)	A young British officer falls in love with a native woman while stationed in a Malay village during colonial rule	The complexities of cultural translation, power dynamics, and the ethics of relationships across cultural lines. Love never gets lost in translation
10	Spanglish (2004)	A Mexican immigrant becomes a housekeeper for an affluent American family, navigating language and cultural differences.	Moral dilemmas and the professional conduct of non-professional interpreters. The challenges of bilingualism, cultural identity, and the ethics of interpreting for others
11	Terminal (2004)	A man from a fictional Eastern European country is stranded in an airport and must navigate bureaucracy.	The role of interpreters in facilitating communication across cultures.
12	The Interpreter (2005)	A U.N. interpreter becomes embroiled in a conspiracy after overhearing a plot to assassinate a leader.	Confidentiality, the responsibility of interpreters to report threats.
13	The Silence of the Lambs (1991)	A young FBI trainee seeks the help of an imprisoned cannibalistic serial killer to catch another killer	The ethics of using interpreters in sensitive investigations and the psychological toll on them
14	Translators (2019)	A group of translators working on a high-stakes project must navigate personal and professional conflicts.	The importance of accuracy, integrity in translation, and the pressures of deadlines.
15	Zero, Dark, Thirty (2012)	The hunt for Osama bin Laden is depicted through the eyes of a CIA operative.	The ethical dilemmas surrounding intelligence gathering and the role of interpreters in sensitive operations raise important questions. This prompts reflections on the work and ethics of military interpreters.

In conclusion, this research hopes to inspire further investigation into this crucial aspect of translator and interpreter training. As noted by Mona

Baker and Carol Maier [2], achieving a balance between an educator's ethical judgment and maintaining an open space for reflection remains one of the significant challenges in education within this field.

References

1. Apostolou, F. *Individuality, Embodiment and the Female Interpreter in 'Woman Times Seven' and 'The Interpreter'*. - University of Thessaloniki, Greece , 2010. - P.178-188
2. Baker, M., Maier, C. *Ethics in Interpreter and Translator Training*. – *The Interpreter and Translator Trainer*, 5(1), 1-14, 2011. - P.1-14
3. Ben-Ari, N. *Representations of translators in popular culture*. *The Information Society*, 5(2),2010. P. 220–242. <https://doi.org/10.1075/TIS.5.2.05BEN>
4. *Code of Professional Conduct*. Institute of Translation and Interpreting-
electronic resource: [www.iti.org.uk](http://www iti.org.uk)
5. Cronin, M. *Translation Goes to Movies*. London-New York: Routledge, 2011.
6. Cutter, M.. *Lost and Found in Translation. Contemporary Ethic American Writing and the Politics of Language Diversity*. Chapel Hill: University of North Carolina Press., 2005
7. Dwyer, T. *Universally Speaking: 'Lost in Translation' and Polyglot Cinema*. – *Linguistica Antverpiensia New Series – Themes in Translation Studies*, October 2021 DOI:10.52034/lanstts.v4i.143
8. *Ethics of Interpreting and Translating. A Guide to Obtaining NAATI Credentials National Accreditation Authority for Translators and Interpreters Ltd Canberra 2013, - July 2013*.
9. Goujon, J. "Ethical People & Interpreters." *American Sign Language Interpreting Resources*, 2 October 2000.- http://asl_interpreting.tripod.com/ethics/jg
10. *Ethics. A Practical Guide for Interpreters*. – European Commission. 2012.- 19p.
11. *Interpreter Code of Ethics. Language Interpreter and Translator Code of Professional Conduct*. 2017 – electronic resource: <http://www.dshs.wa.gov/ltc/ethics.shtml>
12. King, G. (n.d.). *The Power of the Treacherous Interpreter: Multilingualism in Jacques Audiard's Un Prophète*. <https://doi.org/10.52034/lanstts.v13i.51>
13. Khoshsaligheh, M., Kafi, M., & Noorani, S. N. *Translators' image in Iranian feature films: A sociological perspective*. *The Forum*, 16(2),2018. P.324–340. <https://doi.org/10.1075/FORUM.16031.KHO>
14. Shackman, J. *The Right to Be Understood, A handbook on working with, employing and training community interpreters*. Cambridge, UK; National Extension College., 1984.
15. Stewart Kellie L., Witter-Merithew, A. *Teaching Ethical Standards and Practice within Pre-Service and In-Service Interpreter Education Programs*. B.P.S., 1998.

16. Trabing, M. E. *Ethics for Community Interpreters. The Carolina Association of Translators and Interpreters “Ethical Aspects of Community Interpreting” seminar at Durham Tech on November 1, 2003. - CATI Quarterly, Fall 200.- www.catiweb.org.*

17. Watts O. *The Translator's Image in Sydney Pollack's Film The Interpreter (The Ethical Dilemma), 2012.- <http://www.proz.com/doc/3575>*

TEACHING SIMULTANEOUS INTERPRETATION ONLINE IN THE WARTIME: KHARKIV EXPERIENCE

Antonina Ivakhnenko

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Mykola Lukash
Translation Studies Department in
V.N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, Ukraine*

I teach both translation and interpreting within our Bachelor and Master programmes and I can say that the last five years have been a real challenge to the students and the staff, starting with the COVID-19 lockdowns and continuing with the full-scale war. While many Universities in Ukraine have gradually returned to offline or at least hybrid teaching, Kharkiv remains permanently online, as it is too close to the border with the aggressor and thus, the risk of hybrid learning would be too great to take it. Our Department can boast a special classroom with all the necessary equipment to carry out teaching Simultaneous Interpretation, and before the war all such classes were placed there, to our students' benefit. Unfortunately, since February 2022 we haven't had an opportunity to use it anymore and have moved online.

At first, we used Zoom for both consecutive and simultaneous interpreting. The former was absolutely ok, but the latter was rather problematic. Still, the task we were facing was just to manage somehow to survive a couple of months, so we combined Zoom and Google Classroom where we put recordings of the original texts. The students went to the Classroom, played the recordings, fulfilled the task of simultaneous interpreting, saved the new recordings in the Classroom, and returned to Zoom, where I played their files sharing them with the whole class and commented on their results, we discussed some problematic points etc.

In 2023 our Department received two wonderful opportunities. One was a grant from the Bologna University which allowed us to use their software for simultaneous interpreting called ReBooth, and the other was a grant from the European Commission for a training where we learnt to teach students simultaneous interpreting on an up-to-date level.

So, today the typical class in simultaneous interpretation looks like this. We meet in a Zoom conference and start with interpreting at sight using the Scroller — a program moving the text on the screen. Then we proceed to consecutive interpreting using either Speech Repository of the European Commission [1], or UN Speeches Repository [2], or BBC News videoclips, or some combination of these resources. After receiving comments on the two tasks we move to ReBooth. Unfortunately, it cannot always receive the whole group of students at once (this year there could be up to 26 students in a group), so we do it in smaller subgroups of 7 students and then return to Zoom to discuss and comment.

As we are so close to the border and face numerous attacks every single day, the training process becomes dramatised a bit due to constant air alerts, which can last for hours and sometimes cause blackouts. About half of the students are beyond the Kharkiv region, but the other half remains here. I've been staying in Kharkiv throughout the war, and the main problem during a blackout is that in several hours the Internet dies, so if the situation does not improve overnight, we sometimes have to re-schedule the class. Written translation can be done by students at home, but simultaneous interpretation should be trained under the teacher's supervision, and in a "booth".

I can say that now we have rather got used to training online and to the so-called "Zoom fatigue" [3], and moreover, when we return to offline or hybrid training, it will be rather difficult for me. I can see from the rare occasions of communicating with school leavers on the University premises that I get more tired working offline now. I believe that some form of offline or hybrid training will remain all the same, e.g. for those students who live in other parts of Ukraine or abroad, or perhaps for some special training courses, as it is rather convenient.

References

1. *European Commission. Education. Speech repository. URL: <https://speech-repository.webcloud.ec.europa.eu/> (Accessed 06.06.2025)*
2. *United Nations. Speeches and Meetings. URL: <https://www.un.org/en/library/page/speeches-and-meetings> (Accessed 06.06.2025)*

3. Bailenson J. N. *Nonverbal overload: A theoretical argument for the causes of Zoom fatigue. Technology, Mind, and Behavior*, 2021. 2(1). <https://tmb.apaopen.org/pub/nonverbal-overload/release/2> (Accessed 06.06.2025)

MÉTHODOLOGIE DE L'ENSEIGNEMENT DE LA TRADUCTION MÉDICALE AUX ÉTUDIANTS SANS FORMATION MÉDICALE: DÉFIS ET SOLUTIONS

Anton Ivashchuk

*PhD en pédagogie, maître de conférences,
Maître de conférences au département des langues étrangères
à orientation humanitaire et sociale
Université nationale "Polytechnique de Lviv"
Lviv, Ukraine*

Dans le contexte actuel de mondialisation, de mobilité des patients et de coopération internationale en matière de santé, la traduction médicale devient une compétence cruciale pour de nombreux professionnels de la langue. En Ukraine, ce besoin s'est considérablement accentué depuis le début de la guerre à grande échelle, lorsque des missions médicales étrangères — notamment françaises — sont venues prêter main forte aux établissements de santé ukrainiens. Cela a mis en évidence une réalité : il est indispensable de former des traducteurs capables de travailler dans le domaine médical, y compris parmi les étudiants qui n'ont aucune formation médicale initiale.

Or, enseigner la traduction médicale à des étudiants non spécialistes de la médecine représente un véritable défi pédagogique. Les textes médicaux exigent non seulement une excellente maîtrise de la langue cible, mais aussi une compréhension précise du contenu scientifique et technique. Face à ce constat, une approche didactique spécifique s'impose.

La première difficulté tient à la nature même des textes médicaux : ils sont denses, techniques, et souvent rédigés dans un style impersonnel, voire télégraphique. Le vocabulaire spécialisé repose sur des bases étymologiques grecques et latines, ce qui complique sa mémorisation et son interprétation.

Ensuite, la compréhension du contenu médical est souvent approximative chez les étudiants sans formation en biologie ou en anatomie. Cela les empêche de saisir les relations logiques entre les

symptômes, les diagnostics et les traitements, et donc de produire une traduction cohérente et fiable.

Par ailleurs, la crainte de mal interpréter un texte ou de commettre une erreur “vitale” (par exemple dans la traduction d’un dosage médicamenteux) crée un stress supplémentaire chez les apprenants, qui peuvent se sentir découragés.

Enfin, les ressources pédagogiques disponibles sont souvent limitées. Peu de manuels sont conçus spécifiquement pour un public non médical, et l’accès à des corpus de textes médicaux authentiques est restreint pour des raisons juridiques ou déontologiques.

Face à ces obstacles, il est essentiel de repenser l’approche didactique. Plusieurs solutions concrètes pourraient être testées dans le cadre de cours de traduction dispensés à des étudiants en langues aux universités ukrainiennes. Ces propositions s’organisent autour de cinq axes principaux.

Il convient d’enseigner la terminologie médicale selon une logique de spécialisation progressive. Le cours commence par des modules généraux : anatomie de base, fonctions vitales, examens médicaux courants. Ensuite, chaque module aborde un domaine spécifique : cardiologie, pneumologie, gastroentérologie, neurologie, chirurgie, oncologie, etc.

Cette structure thématique permet aux étudiants de créer des “cartes conceptuelles” associant termes, contextes et traductions possibles. Un exemple concret : dans le module de cardiologie, les étudiants apprennent à différencier “infarctus du myocarde”, “angine de poitrine”, “tachycardie” et “insuffisance cardiaque”, tant sur le plan lexical que sémantique.

Pour pallier l’absence de formation scientifique, les supports visuels sont essentiels. Des schémas anatomiques, vidéos explicatives, modèles 3D ou infographies médicales sont utilisés pour illustrer les termes techniques.

Par exemple, pour le module d’orthopédie, les étudiants visualisent les parties du squelette avant de traduire un compte rendu de radiographie. Cette mise en contexte améliore significativement la compréhension et l’appropriation du lexique.

Les étudiants sont encouragés à constituer, en groupes, des glossaires thématiques bilingues à partir de documents réels : notices de médicaments, rapports d’hospitalisation, guides destinés aux patients. Cette tâche développe des compétences en recherche documentaire, en analyse terminologique et en synthèse.

En fin de semestre, chaque groupe présente un mini-dossier thématique contenant : une sélection de textes sources, un glossaire annoté, une traduction commentée, et une fiche de difficultés rencontrées.

Afin de développer la traduction orale dans un cadre réaliste, des jeux de rôle sont organisés : un étudiant joue le médecin, un autre le patient, et un troisième assure la traduction. Les scénarios sont inspirés de situations authentiques (consultation, chirurgie, hospitalisation, soins d'urgence).

Ces activités stimulent non seulement les compétences linguistiques, mais aussi l'écoute active, la reformulation, la gestion de l'émotion et la prise de décision rapide — autant de qualités indispensables à l'interprétation médicale.

Des outils numériques spécialisés sont introduits progressivement : dictionnaires médicaux en ligne (comme MedDRA, Orphanet, Vidal), bases de données (PubMed, IATE), logiciels de TAO (memoQ, SDL Trados), ainsi que des corpus bilingues.

Les étudiants apprennent à évaluer la fiabilité des sources, à construire des mémoires de traduction et à exploiter les concordanciers pour repérer l'usage réel des termes dans des contextes médicaux variés.

Les premières évaluations montrent que cette approche modulaire, progressive et contextualisée permet une montée en compétence rapide, même chez des étudiants n'ayant aucun bagage médical. La peur initiale face aux textes techniques cède progressivement la place à une curiosité motivée, surtout lorsque les étudiants comprennent l'impact réel de leur future activité de traduction.

Par ailleurs, cette méthode favorise l'autonomie, la collaboration, et la responsabilité — des qualités essentielles pour toute formation professionnalisante.

À l'avenir, il serait souhaitable de développer davantage de manuels et de plateformes en ligne spécifiquement conçus pour un public non médical, d'organiser des stages d'observation dans les établissements de santé, et de renforcer les liens entre linguistes et médecins dans le cadre de projets pédagogiques conjoints.

L'enseignement de la traduction médicale à des étudiants sans formation médicale constitue un défi à la fois didactique et humain. Mais en adaptant les méthodes, en diversifiant les supports, et en plaçant l'étudiant au centre de l'apprentissage actif, il est tout à fait possible de former des traducteurs compétents, capables de contribuer efficacement à la communication médicale dans des contextes critiques. C'est aussi une

façon de rapprocher deux univers — celui de la langue et celui de la médecine — au service de la vie humaine.

DEVELOPING SIGHT TRANSLATION COMPETENCE: INSTRUCTIONAL TECHNIQUES AND BEST PRACTICES

Mariana Karanevych

*PhD in Philology, Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Oryslava Ivantsiv

*PhD in Philology, Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Traditionally, the focus of scholars in translation studies has been either on interpreting or translation. However, there has been little discussion on the role of sight translation, “a hybrid of these two activities” [2, p. 601]. Our paper is an attempt to bridge this gap.

Some experts in the field have seen sight translation as a preparatory method for simultaneous interpreting [7, p. 84]. In contrast, others have attempted to define sight translation as a sole interpretation method [3] used by professional interpreters who sight translate in different settings: courtrooms, hospitals, educational institutions, conferences, business meetings, etc. X. Li writes about two scenarios where sight translation is described as both a professional practice and a pedagogical tool [6, p. 179]. Regardless of definitions, scholars agree that sight translation is a powerful tool for training would-be interpreters [8, p. 218].

This paper is an overview of the teaching methods used in Sight Translation module within the grant project “Conference Interpreting Course for MA students – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University – 1st and 2nd semester 2024-2025” funded by the

European Parliament. Our technique was based on the methods developed by L. Chernovaty [1], R. D. Gonzalez et al. [4], E. Ersozlu [3], X. Li [6], and V. Mykhailenko [8]. During our classes, we used the following activities in different combinations to develop the skills needed to sight translate:

1. **Anticipation exercises**, e.g., an instructor announces the title of the text and asks students about their expectations of it; students are asked to fill in the gaps with the missing words in the text extracts.

2. **Learning the professional terminology**. To sight translate, students must have a good command of the source and target languages. To assess trainees' background knowledge, they are asked to produce keywords in both working languages by brainstorming on the subject. Sometimes, the meaning of unfamiliar words can be inferred from the context. However, if an instructor assumes that some terms can create challenges for trainees, they may introduce some activities to boost the vocabulary, e.g., to match the words and their definitions, to match the words to make collocations, to name synonyms or antonyms, etc. At this stage, the students also work with proper nouns, abbreviations, set expressions, slang, and culture-loaded elements.

3. **Speed reading exercises**. In addition to scanning and skimming, students can be asked to count the number of times a particular letter is used in a given string of text to develop fast reading skills.

4. **Memory training techniques**. When the original sentences are long and complex, the source and target languages are syntactically different, there arises the need to rely more on short-term memory [6, p. 174]. As preparation for simultaneous interpreting, the instructor displays extracts from the text. Then, as soon as a trainee starts translating, the sentence will disappear.

5. **Reading comprehension tasks**. Students have 20-30 seconds to scan the text, which is about 250-300 words long, to be able to answer general questions. After that, they spend 10-15 seconds skimming the original to prepare for discussion of more specific information [3]. At the initial stage of training, the instructor may highlight the keywords to enhance the comprehension of the text. Chunking is another effective activity for teaching sight translation that involves dividing a text into manageable units of meaning. Students are instructed to select a passage and identify segments that convey complete thoughts or key ideas – these

segments are known as “chunks”. The focus is on isolating logical and meaningful portions of the text rather than translating word-for-word.

6. *Linguistic agility exercises*. Students render the content, paraphrasing, condensing, and expanding the source text, and/or manipulating the register. Images, graphics, tables must be interpreted as well.

7. *Public speaking techniques*. The students have 4 minutes to sight translate the text of about 250-300 words long. Good sight translation performance should sound as if the text was written in the target language. It involves voice projection, clear enunciation, and smooth pacing. Hence, it is recommended to record the rendering for further evaluation of the translator’s decisions, analysis of errors and speaking rate.

In addition to these exercises, we regularly used *triad practice* [5]. In this activity, students are divided into groups of three, rotating through the roles of 1) the interpreter, who delivers the sight translation, 2) the consumer, who listens to the translation without access to the source text, evaluating it based on clarity and comprehensibility, and 3) the observer, who has both the original text and the interpreter’s version to assess the translation’s accuracy and quality.

Each interpreter and observer is provided with a copy of the source text, while the consumer is not. The observer is also given a sight translation performance evaluation chart highlighting specific criteria in two main categories: linguistic accuracy (faithfulness to the original text, terminological precision, grammatical correctness, and stylistic appropriateness) and delivery and communication (fluency and cohesion, pronunciation and intonation, pacing and timing, and audience engagement).

After the interpreter completes their translation, the observer provides feedback based on the chart, emphasizing both strengths and areas for improvement. The consumer offers insights regarding how clear and understandable the translation was from the listener’s perspective. Following the feedback, the interpreter reflects on the challenges they faced, the strategies they applied, and the changes they would consider if given another chance. If time permits, the interpreter has the opportunity to perform the translation again, incorporating the feedback they received. The roles are then rotated, ensuring that each participant can experience the activity from each of the three perspectives. A new source text is

introduced with every rotation to expose interpreters to a variety of material.

On the whole, the activities for teaching sight translation are intended to sharpen mental agility, enhance linguistic flexibility, boost analytical skills and foster awareness of language use. Triad practice provides an interactive, multidimensional learning environment that cultivates translation, communication, and cognitive skills. By rotating through the roles of interpreter, consumer, and observer, students engage in active listening, critical evaluation, and delivering constructive feedback, which deepens their understanding of the sight translation process. This collaborative approach encourages peer learning, and fosters self-reflection, both of which contribute to the growth of skilled interpreters.

References

1. Черноватий Л. М. *Методика викладання перекладу як спеціальності*. Вінниця: Нова книга, 2013. 376 с.
2. Dragsted B. & Hansen I. G. *Exploring Translation and Interpreting Hybrids. The Case of Sight Translation*. *Meta*. 2009. Vol. 54. Issue 3. P. 588–604. <https://doi.org/10.7202/038317ar>
3. Ersozlu E. *Training of Interpreters: Some Suggestions on Sight Translation Teaching*. *Translation Journal*. 2005. URL: <https://translationjournal.net/journal/34sighttrans.htm> (Accessed: 19.05.2025).
4. Gonzalez R.D., Vásquez V.F., Mikkelson H. *Fundamentals of Court Interpretation: theory, policy, and practice*. Durham: Carolina Academic Press. URL: https://ilcourtsaudio.blob.core.windows.net/antilles-resources/resources/f0cede3f-8552-4c57-ae12-3492a7aca813/Fundamentals_of_Court_Interpretation_-_Sight_Translation_Exercises.pdf (Accessed: 23.05.2025).
5. *Legal Interpreting Skill Development: Sight Translation*. URL: <https://www.unco.edu/project-climb/pdf/toolkit/skills-development-legal/sight-translation.pdf> (Accessed: 25.05.2025).
6. Li X. *Designing a Sight Translation Course for Undergraduate T&I Students*. *Revista Española de Lingüística Aplicada*. 2015. Vol. 28. Issue 1. P. 169-198. <https://doi.org/10.1075/resla.28.1.08li>
7. Matalu K. Y. *Sight Translation as a Pedagogical Tool in Teaching Interpretation of Political Texts*. *Translation Studies: Theory and Practice*. 2024. Vol. 4. Issue 1(7). P. 84-97. <https://doi.org/10.46991/TSTP/2024.4.1.084>
8. Mykhailenko V. V. *Designing Strategies of Teaching Sight Translation*. *Scientific journal of the Lviv State University of Life Safety "Philological Periodical of Lviv"*. 2020. № 8. P. 218-222. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.34>

A DIACHRONIC PERSPECTIVE OF CONFERENCE INTERPRETER EDUCATION WITHIN THE FRAMEWORK OF UKRAINE'S EU INTEGRATION: A CASE STUDY OF TNPU (2003– PRESENT)

Oksana Kutsa

PhD, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of English Philology in

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Lviv, Ukraine

Associate Professor at Theory and Practice of Translation /

Interpretation Department in

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National

Pedagogical University, Ukraine

Ternopil, Ukraine

In today's interconnected world, the demand for conference interpreters from Ukraine is steadily growing, especially considering the country's current situation and its path toward EU integration. European institutions, along with other international organizations such as the UN, OSCE, and various humanitarian bodies, are actively recruiting Ukrainian interpreters, highlighting the need for well-trained professionals capable of meeting international communication standards.

This growing demand underscores the importance of training interpreters who understand that their role involves much more than simply converting words from one language to another. Interpreting is a professional activity aimed at facilitating meaningful communication between people of different languages and cultures, thereby creating added value. Effective interpreters must adhere to several key principles: confidentiality, continuous professional development, professional integrity, technical responsibility, and collegiality [4].

The aim of this presentation is to share the experience and best practices in training professional conference interpreters at Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (TNPU), Ukraine by examining the historical development and current practices of interpreter education at the institution.

The history of training future translators and interpreters at TNPU began in 2003, when the program was launched and officially licensed by the Ministry of Education and Science of Ukraine (License Series AA No.

521623, approved by the State Attestation Commission on February 25, 2003, Protocol No. 43). Since 2004, professional training has been carried out by the Department of Theory and Practice of Translation / Interpretation [1].

From the very beginning, an integral part of translators' and interpreters' training has been courses such as *Practice of Translation and Interpreting*, *Consecutive Interpreting and Interpreters' Note-taking Technique*, *Practice of Simultaneous Interpreting*, and *Conference Interpreting*. Over time, the number of hours dedicated to these courses has increased, and new courses have also been added [2; 3].

To ensure high-quality training in the courses mentioned above, experienced lecturers holding PhD degrees in Translation Studies and Pedagogy have been engaged in training professional conference interpreters. The faculty continues to grow professionally by actively participating in international conferences, trainings and workshops both in Ukraine and abroad. A major milestone for the trainers was the recent opportunity to attend a 'Training for Trainers' seminar organized by the European Commission, held from 10 to 14 July 2023, which brought together experts from Ukrainian universities offering conference interpreting courses, both in person in Brussels and online, as part of the EU's broader efforts to support Ukraine's linguistic capacity-building following its EU candidate status by providing up-to-date knowledge on interpreting techniques, curriculum design aligned with European standards, and innovative teaching tools [6]. The knowledge obtained by the representatives of TNPU was integrated into the educational process and disseminated during "Education – Energy of The Future" Educational Forum by three representatives of the department (October 22, 2023) as well as during visiting lecture (November 15, 2023) and workshops (spring 2024) for the staff of the Department of Communicative Linguistics and Translation of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

Furthermore, the Department of Theory and Practice of Translation / Interpretation at the Faculty of Foreign Languages received a grant from the European Parliament to develop a "Conference Interpreting Course" for master's students at TNPU. This course aims to train interpreters according to the standards and requirements of the European Parliament and includes modules such as interpretation theory, simultaneous and consecutive interpreting, sight translation, terminology, voice training, and

EU institutions [5]. This grant provided an opportunity to share in-depth knowledge of conference interpreting with selected candidates, participate in master classes organized by the European Parliament for future conference interpreters, and arrange study visits to Ukrainian and Polish higher educational institutions. These visits enabled the staff to observe practical sessions in simultaneous interpreting, test interpreting equipment, and engage in meaningful discussions on current issues in interpreter training, including curriculum content, teaching methods, and ways to enhance both educational components and the overall quality of professional training.

An integral part of effective conference interpreter training is cooperation with local authorities by providing professional consecutive and simultaneous interpreting. The first experience for the team of future simultaneous interpreters dates back to 2015, when a group of students, specially trained for the event by their lecturers, provided EN-UA and UA-EN simultaneous interpreting during an offsite session of the International Trade Club in Ukraine (October 8, 2015, Ternopil). Since then, teams of conference interpreters (consisting of both undergraduate and graduate students) have been providing consecutive and simultaneous interpretation at International Economic Forums (2016–2019) and, to this day, continue to do so at various international events held across the Ternopil region.

One more essential component of training future interpreters is regular interaction with professionals in the field through webinars, personal meetings, seminars, and conferences. These events offer students invaluable opportunities to gain insights into real-world interpreting, learn about current trends and challenges in the profession, and receive practical advice from experienced practitioners. The department also regularly organizes seminars as well as scientific and practical conferences where students, young researchers, associate and full professors can present their research, participate in discussions, and observe high-level interpreting in action, further enhancing their academic and professional development.

In conclusion, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University offers comprehensive and practice-driven interpreter training components of the educational program that meet international standards and address Ukraine's growing demand for qualified professionals. Through strong theoretical foundations, international collaboration, and real-world experience, TNPU prepares interpreters who are linguistically

skilled, culturally aware, and ethically responsible, playing a key role in amplifying Ukraine's voice as it moves toward European integration.

References

1. Кафедра теорії і практики перекладу. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. URL: <https://tnpu.edu.ua/faculty/inozemnimovuy/kafteoritaprakt.php> (Accessed 01.06.2025)

2. Освітньо-професійна програма «Англійсько-український переклад» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія спеціалізацію 035.41 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська галузі знань 03 Гуманітарні науки. Тернопіль. 2024. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/magistr/inoz/035.041_2024_p.pdf (Accessed 01.06.2025)

3. Освітньо-професійна програма «Англійсько-український переклад» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія галузь знань 03 Гуманітарні науки. Тернопіль. 2024. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/inoz/035.041_2024.pdf (Accessed 01.06.2025)

4. Передумови якості усного перекладу. URL: <https://www.bestpractices.org.ua/home>

5. GRANTS AWARDED 2024-2025. Directorate-General for Logistics and Interpretation for Conferences. URL: <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/files/grants/interpretation-for-conferences/2024/grants-awarded-2024.pdf> (Accessed 01.06.2025)

6. Training the trainers for future Ukrainian interpreters. Knowledge Centre on Translation and Interpretation. European Commission. URL: <https://knowledge-centre-translation-interpretation.ec.europa.eu/en/news/training-trainers-future-ukrainian-interpreters> (Accessed 01.06.2025)

TEACHING TRANSLATION TO STUDENTS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS: CHALLENGES AND CONSIDERATIONS

Laryssa Verhun

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department
of International Economic Relations
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

Researchers maintain that economic translation lies in the plain of interdisciplinary studies, which comprise translation studies, economics, linguistics and communication [2, p. 351]. This interdisciplinary approach enables educators to see the teaching of translation to the students of economic majors not just through the purely linguistic lens but as a subject which develops students' critical skills and enhances their ability to engage with diverse economic texts and contexts [1; 3; 5].

At West Ukrainian National University, the Professional Translation Practice course is taught to 4th-year students in international economic relations as an elective subject. The prerequisites of the course are English language, business English, intercultural communication, international economic relations, and other subjects relevant to this subject sphere. Consequently, students are familiar with the main economic concepts and have appropriate background knowledge in international economic relations. However, they lack an understanding of linguistic phenomena, which is one of the challenges in teaching this translation course.

Professional Translation Practice course aims to familiarize students with the principles of professional written translation from English to Ukrainian. It mainly focuses on the issues of translating English grammatical and lexical phenomena into Ukrainian. It aims to teach students to avoid literal translations and grammatical errors and comply with the stylistic norms of the target language. Additionally, it seeks to develop the ability of the students to work independently with specialized terminology. During the course, students practice applying translation methods and techniques in the written translation of texts in the field of international economic relations from English into Ukrainian.

One of the challenges in teaching translation to students majoring in international economic relations is bridging the gap between language

skills and subject knowledge since students struggle to accurately convey specialized content since the translation of specialized economic texts is considered to be a demanding process, requiring accuracy [4, p. 284]. Students have relevant subject knowledge; however, they need to understand and master the linguistic aspects of translation.

The teaching materials and exercises used in the course are mainly based on authentic texts and materials, such as reports from international organizations, the IMF, the World Bank, etc. Students are taught to use databases, government publications, and reputable news sources.

A significant emphasis is placed on group projects. To complete these assignments, students have to search for information and cooperate in teams; they discuss translation strategies, provide feedback to each other, learn to meet deadlines and manage projects.

Overall, teaching translation to students of international economic relations helps not only develop their translation skills but also improves their understanding of economic concepts and enhances their understanding of cultural contexts. Immersing into the texts and terminology specific to international economic relations, students master economic discourse and learn to adequately translate texts of different genres. Integration of these aspects helps students gain the essential skills for specialized translation within international economic relations, preparing them for careers in international business and diplomacy and makes them competitive in international labour market.

References

1. Вергун Л. Навички фахового економічного перекладу як елемент професійної мовної компетенції спеціалістів з міжнародної економіки і менеджменту. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів*. 2011. С. 408–409.
2. Biel Ł., Sosoni V. *The translation of economics and the economics of translation. Perspectives*. 2017. Vol. 25, no. 3. P. 351–361. URL: <https://doi.org/10.1080/0907676x.2017.1313281> (date of access: 04.06.2025).
3. Firda Nila S., Susanto T. *Translatonomics: Teaching English for Economics through Translation Practice. Metathesis: journal of English language, literature, and teaching*. 2018. Vol. 2, no. 1. P. 25. URL: <https://doi.org/10.31002/metathesis.v2i1.615> (date of access: 04.06.2025).
4. Tagkas P. T. *Translation of economic texts: challenges and limitations. Arslan F., Contemporary Issues on Linguistics and Language: LILA '14/Linguistics and Language Conference Proceedings*. 2014. P. 279–287.

5. Verhun L. *Improvement of students' intercultural competence in teaching the professional translation practice course. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку : тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, Ternopil, 28 March 2023. Тернопіль, 2023. P. 275–276.*

EVOLVING TRANSLATOR COMPETENCIES: STRATEGIC ALIGNMENT WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND THE EUROPEAN MASTER IN TRANSLATION AMIDST CONFLICT

Olha Yanyshyn

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philology, Interpreting and Translation
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

The war in Ukraine has fundamentally changed the landscape of international relations and, together with the global Sustainable Development Goals (SDG) [11], has imposed new, enhanced requirements for translator training. This transformation demands not only the mastery of new knowledge but also the deepening of existing professional competencies. This paper aims to substantiate the new requirements for translator training, demonstrate their alignment with the European Master's in Translation (EMT) competence framework [6], and analyse the development of each competence within modern realities.

At the core of these enhanced requirements lies a deepened and expanded thematic and terminological competence. The EMT's mandate for mastery of specialised terminology is becoming critically important. Translators must be proficient in terminology related to the military sphere, peacekeeping initiatives, human rights, humanitarian aid, and international law [3]. The military context adds the need for deep knowledge of military terminology, including abbreviations, slang, and the specifics of manuals for modern equipment. This knowledge is necessary for translating documents related to logistics, tactics, and strategy. From the perspective of post-war recovery, high-quality translation of specialised terminology is key to avoiding confusion in international

projects and ensuring sustainable development (SDGs 16 and 17 [11]), which underscores the importance of this competence. There is a growing need for translators specialising in war medicine and medical care [8]. War requires translators to have a deep understanding of the political context, diplomatic terminology, and negotiation skills [10].

Another critical development area is language and intercultural competence. While precise terminology is essential, its efficient application is inseparable from cultural understanding. The EMT emphasises the importance of cross-cultural competence [6]. In the context of war, this competence evolves from a general comprehension of cultural differences to the practical ability to overcome intercultural barriers during communication between military personnel from different countries, which requires both linguistic and cultural adequacy in translation and the ability to adapt communication by taking into account the psychological state of conflict participants.

The successful navigation of these complex intercultural interactions increasingly depends on technological competence. Today, the EMT requirement for proficiency in the latest technologies means more than general awareness. It is specified in the confident use of CAT tools (e.g., SDL Trados Studio, MemoQ) to ensure terminological consistency, an understanding of the principles of machine translation, and the ability to work with specialised tools for the military sphere, including creating custom glossaries. Mastering them allows for a faster response to translation needs in crisis [1; 6].

However, it is essential to guide proficiency with such powerful technologies by robust ethical competence and social responsibility. The very use of these tools for sensitive information amplifies ethical stakes. The EMT program includes ethical aspects of translation activities [6]. During the war, translators must be objective and impartial and strictly adhere to the confidentiality requirements for military information. They face ethical dilemmas related to neutrality and responsibility for the accuracy of translated information. Translators must also comprehend their social responsibility and how their work can influence public opinion and support for peace initiatives [5; 9].

Fulfilling these profound ethical duties under conflict demands a higher personal adaptability and stress resilience. Although the EMT framework does not always explicitly foreground these traits, adaptability and stress resilience have become key professional skills. A translator's

work may include simultaneous or consecutive interpreting in highly challenging conditions—amidst noise, stress, and limited time on military training grounds. All these require a higher psychological readiness to work with traumatic information and in extreme conditions that must be pre-taught within university programs [2; 7].

In conclusion, the requirements for translator training in light of the Russian-Ukrainian war and the SDGs are highly consistent with the competencies defined in the EMT. However, modern realities infuse each competence with new, more specific, in-depth content that, in turn, requires universities to adapt their curricula by updating course content [4], introducing simulations of real-world crises, and involving military experts and psychologists [3; 7] to train specialists capable of working efficiently in the demanding conditions of war and post-war reconstruction.

References

1. Бушуєв Д. Термінологічний апарат сучасної теорії машинного перекладу. *Вісник Одеського національного університету. Філологія*. 2023. Т. 28. Вип. 2(28). С. 65–72. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-8332.2023.2\(28\).299789](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2023.2(28).299789).
2. Організація освітнього процесу в університеті з урахуванням травмачутливих технологій викладання в умовах воєнного стану: стратегії та практичні аспекти / Марченко І., Ташикінова О., Пономарьова Л., Роговська О. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. Вип. 1(12). С. 268–277. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305361](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305361).
3. Черноватий Л., Липко І., Романюк С. Двадцять років досліджень навчання галузевого перекладу: здобутки і перспективи. *Наукові записки Центрально українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка Серія: Філологічні науки*. Кропивницький, 2021. Вип. 193. С. 68–77. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077-2021-1-193-68-77>.
4. Янишин О. К., Стахмич Ю. С., Романенко Н. В. Російсько-українська війна у контексті міжнародної медіаосвіти (на матеріалах освітньої мережі газети *The New York Times*). *European Humanities Studies/Europejskie Studia Humanistyczne*. 2023. № 1. С. 121–138. DOI <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.1.08>.
5. Baer B. J., Schäfner C. *Ethics in socialist translation theories. The Routledge handbook of translation and ethics* / ed. by K. Koskinen and N. K. Pokorn. London ; New York : Routledge, 2020. P. 42–57. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003127970>.
6. European Commission. *EMT Competence Framework – 2022*. 12 p. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fw_2022_en.pdf (дата звернення: 20.05.2025).

7. Fiialka S., Kornieva Z. *Journalism education in times of war: new challenges and adaptation strategies*. *Advanced Education*. 2024. Vol. 12, No. 25. P. 25–43. DOI: <https://ae.fl.kpi.ua/article/view/316512>.

8. Kovács G. *Medical Texts and Their Translation in Translator Training*. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 2023. Vol. 15, No. 2. Sapientia Hungarian University of Transylvania, 2023. P. 75–85. DOI: <https://doi.org/10.2478/ausp-2023-0017>.

9. Muftah M. *Incorporating social responsibility into translator training through situated learning in translation projects: making room for a sustainable learning environment*. *Interactive Learning Environments*. 2023. Vol. 32(9). P. 4950–4967. DOI: <https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2207188>.

10. Rafael V. L. *Betraying Empire: Translation and the Ideology of Conquest*. *Translation Studies*. 2015. Vol. 8 (1). P. 82–93. DOI: <https://doi.org/10.1080/14781700.2014.928649>.

11. United Nations. *The 17 Goals: Sustainable Development Goals*. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (acc. 09.02.2025).